

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Disptatio XIX. De sufficientiâ conscientiæ certò

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

DISPUTATIO XIX.

De sufficientia conscientiae certo probabilis practicè, subiectivè sumptæ.

SUMMARIUM.

Synopsis dictorum, n. 1.

An se sola satis sit opinio probabilis, an necessarium reflexum de usu opinionis probabilis judicium? n. 2.

N. 1.

DOCUI disp. antec. quod ad fine peccato formalis, aut honestate formaliter operandum necessarium sit judicium aliquod certum de non peccato formalis, & de honestate formalis; nam autem certitudinem non debere esse de conformitate logica judicij cum suo objecto ut est in re, ita ut operans debeat esse certus, quod objectum ita sit in re, ut est in conscientiae judicio; & ita sit in conscientiae judicio, ut est in re, afferui cum omnibus Catholicis, docendo simul cum illis, quod fatus sit, ut conscientia sit certa de practicâ conformitate judicij cum regulis morum; & actus, & objecti cum eodem judicio, & regulis morum. Demum afferui fatus esse, ut hæc certitudo de practicâ veritate judicii actus, & objecti cum regulis morum, sit moralis excludens omnem prudens dubium, & formidinem peccati formalis. Immò afferui talem certitudinem moralis de non peccato formalis, aut de honestate formalis inesse formaliter, & intransitivè cuique opinioni certo probabili practicè.

N. 2.

Videndum modo, an ad operandum fine peccato formalis, aut cum honestate formalis, fatus sit se sola ipsa opinio certo probabilis subiectivè, ita ut hæc sit regula formalis, immediata, & proxima ipsius volitionis non peccaminosa formaliter, aut formaliter honestæ? An vero, ut plerique Probabilistæ, M. Mar. & ex Probabilioristis M. Mart. de Prado, & P. Scild. sentiunt, necessarium sit aliud judicium certum, & evidens reflexum, habens pro objecto operationem, ut substantem ei judicio directo certo probabili, aut probabiliori de non peccato formalis, aut de honestate formalis operationis; ita ut hoc judicium certum reflexum, & evidens sit formalis, & proxima regula volitionis; ipsa autem probabilitas, aut probabilioritas sit re-

gula objectiva, & remota? Quia vero plerique Anti-Probabilistæ judicant, quod sit impossibile, ut judicium reflexum de lelio usiū minùs probabilis sit certum, & evidens ideo hoc prius examinandum; & subinde dicendum erit, an prater judicium certo practicè probabile, aut probabilis directum de non peccato, aut honestate formalis necessarium sit ad licet operandum ipsum judicium reflexum de lelio usiū opinionis probabilis, aut probabilioris, aut tutoris, tamquam ultimum conscientiae dictamen à quo proxime dirigatur volitus operandi.

SECTIO I.

An implicet, ut judicium reflexum supra leicum usum opinionis certo probabilis practicè subiectivè sumptæ, sit saltem moraliter certum?

§. I.

Recolenda.

SUMMARIUM.

Præsens quæstio locum habet in omni sententiæ, tum Probabilistarum, tum Probabilioristarum, tum Tutoristarum, n. 3.

Offendo dici non posse, quod opinio probabilis in sit certitudo moralis de veritate speculativa, n. 4.

Offendo hanc quæstionem esse communem omni sententiæ; undenam sumatur certitudo non peccati requisita ad non peccandum? n. 5.

Judicium probabile subiectivè, & objectivè quid? n. 6.

Cur plerique Probabilistæ requirant judicium reflexum? ib.

DOCUI disp. 18. sect. 1. §. 1. quod præsens N. quæstio agitari possit in omni sententiæ, sive Probabilistarum, sive Probabilioristarum, sive Tutoristarum; quod ipsum post hæc me exarata notatum vidi à P. de la Fuente diff. 4. a num. 52. Hinc est, quod P. de la Fuente non est, cur Anti-Probabilistæ contra Probabilistæ exultent: vel enim in ipsa opinione probabiliori, etsi minus tutâ, certitudinem admittunt ipsi Probabilioristæ, vel non? Si admittunt, habeo intentum, quod dari

dari debet moralis certitudo de veritate practicā, ut dixi 4. 18. & mox dicam. Si non admittunt, contra est: tum quia aliqua certitudo de non peccato formalī necessaria est, ut sine eo operemur, ut ferè omnes Antiqui, & Moderni sentiunt, & nefas est in re tam seria, & ad conscientiam formandam universali à communi omnium mente discederes adeo ut vel ipsi Probabilistæ, qui judicij reflexi necessitatem insificantur, doceant, ut ostendit d. 18. se 9. 8. ipsi opinioni minùs, certò tamen probabili inest certitudinem moralē, non quidem de veritate speculativā ipsius opinionis cum objecto, & de naturā objecti ut est in re; sed certitudinem moralē de veritate practicā, seu de non peccato formalī; ergo ea quasi certitudo moralis, quam Probabilistæ dant cuique opinioni probabili, non est certitudo moralis de veritate speculativā sui cum objecto ut est in re, & objecti ut est in re, secum ipso ut est in mente; alias malè impugnasiunt tum Janfennistæ requirentes ad fine culpā formalī operandum veritatem logicā; tum Fagnanum, Baronum, Mercorum, & alios Catholicos requirentes certitudinem moralē de M. Bat.

Janfenn.

Fagnan.

M. Mer.

N. 4. Cādem veritate logicā; ergo est certitudo moralis de veritate practicā: ergo, velint, nolint, debent Probabilistæ declarare, qualiter opinio probabili certa de malitia materiali objecti fit formaliter certa de non malitia formalī actus; & an hęc certitudo moralis de non peccato formalī sumi posse à judicio reflexo certo de licito usu probabili; ergo non est, quid contra Probabilistæ exultent. Idem dico proportionatiter de Tutoriis, & paulo post patebit.

Confirmo; quia Anti-Probabilistæ ita arguunt contra Probabilistæ: Nec in judicio minùs probabili directo, nec in judicio reflexo iupra licitum usum minùs probabili datur certitudo de non peccato, necessaria, juxta plerosque Theologos, ad fine culpā formalī operandum: ergo, juxta Probabilistæ, non datur certum de non peccato, & necessarium ad non formaliter peccandum dictamen. Sed tora hęc difficultas integrā est in omni sententiā. Vel enim requiriatur certitudo de non peccato, vel non? Si non; cur exaggerant contra Reflexistas, quid nec opinio probabili sit certa, nec judicium reflexum, cū certitudo non requiratur? Si requiriatur, ut ferè omnes docent, contra est: vel enim ipsa opinio tutor, aut probabili de non peccato est intransitive, & formaliter per se ipsam certa de non peccato, vel non est? Si est, ergo etiam opinio minùs probabili erit per se ipsam certa de non peccato. Si non est, quārō à Tutoriis, & Probabilistis, undenam sumatur certitudo non peccati requisita ad non peccandum? Non enim inest ipsi opinioni tutori, aut probabili, quo modo, juxta eos.

G ij

bon

Tom. III.

non inest ipsi opinioni minus probabili. Si igitur dicant certitudinem non peccati oriens a judicio reflexo, & necessario, nempe hoc, *Licetum, immo obligatorium est sequi probabiliorum, aut tuorem*, contra est; quia hoc judicium, Ergo licet sequi hanc opinionem probabiliorum de licentia pictura die festo, deducitur ex hac premisa, *Licet sequi probabiliorum*, quia non est certa; immo tantum abest, ut sit certa, quin & a Tutoris, & a Probabilioris negatur ut vera; eo quia, juxta Probabilioristas, tape impossibile est sequi probabiliorum; & juxta Tutoris, numquam licitum est sequi probabiliorum minus tutam, quia tuor minus probabilis sequenda est. Multo minus est certa hec praemissa, *Neceſſe est sequi probabiliorum, aut tuorem*; tum quia negatur a Probabilioris ut vera, tantum abest, ut sit certa; tum quia a Probabilioris negatur necessitas sequendi tuorem, quia aſterit licentia sequendi probabiliorum minus tutam; tum quia a Tutoris negatur tum licentia, tum necessitas sequendi probabiliorum, omisā tuori minus probabili: ergo ultimum illud dictamen non est certum. Ecce igitur in omni tentiā, five negante, five affirmante licitum opinionis minus probabilis usum, integrum difficultatem. Cur igitur Tutoris, aut Probabilioris inſultant Probabilioris, praesertim illis, qui opinioni probabili negant inesse certitudinem?

N. 6. Modò adverto, judicium probabile (idem dico de probabiliōri, est enim, ut dixi, par difficultas) posse duplicitē esse in intellectu. Primo ſubjectivē directē; & non est nisi ipſe actus opinativus, ſeu opinio formalis, & judicium probabile (aut probabilius) directum de non peccato, aut honestate operationis; ex. gr. hoc, *Licet pingere die festo*; quod judicium ſuppono probabile, aut probabilius. Secundo potest esse in intellectu ſubjectivē reflexē, ex. gr. *Licet sequi opinionem minus, aut eque probabilem (immo probabiliorum) de licentia pictura die festo*. In quo caſu judicium probabile (aut probabilius) directum habet pro objecto licentiam pictura die festo; judicium reflexum habet pro objecto probabilitatem (aut probabiliōrem) de licentia pictura die festo. Jam vero plerique ex Probabilioris docent necessariō requiri hoc judicium reflexum ut licet pingam, nec ſatis eſſe illud directum, eo quia judicium directum, inquit, eſt tantum probabile; ergo aliud judicium certum reflexum de licentia pictura die festo eſt necessarium: & conſequenter docent, quod judicium directum probabile de licentia pi-

eturā die festo sit tantum regula objeciva remota conscientia, quatenus eſt objectum ultimi judicij certi reflexi, quod voluit eſe regulam immediatam formalem, & proximam licet voluntis pingendi. Porro idem dicere debent Probabilioris, & Tutoris, ut conſtat ex mox dictis; vel si necessitatem judicij reflexi negent, concedere debent ipsi judicium probabiliōri, aut tutori directō inſelle certitudinem de non peccato; vel negare debent requiri judicium moraliter certum de non peccato formalis; hoc autem eſt contra omnes Theologos, & rationem: ſi enim necessarium non eſt judicium moraliter certum de non peccato formalis, dabitur prudens formido de peccato formalis, cum quā non licet operari.

§. II.

Concluſio.

S U M M A R I U M.

Non repugnat formare judicium certum moraliter ſpeculativē reflexum de hac veritate, licet opinari, & operari juxta minus tam, certo tamen probabilem practice, n. 7.

D.D. nobis oppoſiti, n. 8.

Nobis faventes, ib.

Dico tantum abeſſe, quod in ſola ſententiā Probabilioris ſtarum formari poſſit dictamen reflexum certum, quin in eā non poſſet, inſiſt poſſet, n. 10.

Cur? ib.

Litigatur obligatio, & non tantum uſus probabiliōris inter Probabilioris, & Probabilioris, ib.

Similiter dico, tantum abeſſe, ut Probabilioris ſe offendere poſſint repugnare certum moraliter dictamen de uſu minus probabili, quin ſtando Probabilioris ſtarum principiis, demifro, quod Probabilioris certum moraliter judicium de uſu licito minus probabili formare poſſint, n. 11.

Demum dico, quod Probabilioris, mihi ſuis principiis renuntiant, & noſtris inueniunt, offendere ad ſumnum poſſint repugnare dictum reflexi moraliter certi a Probabilioris admissi, n. 13.

Explico, n. 14.

Principium Probabilioris ſtarum, quod ſola probabili ſit probabili, & quod minus non ſit probabili, ib.

Quod probabili ſit certa moraliter, ib. Oſtendo his ſuppoſiti, quod opinio Probabiliorum ſit ipſis Probabilioris moraliter certa, n. 15.

Durum videtur negare, quod ſententia Probabilioris ſtarum ſit probabili, n. 16. 17. 18.

poſſunt

S E C T. I.

79

Posunt tamen hoc negare Probabilistæ, cur?

n. 18.

Infirmitas principiorum Probabilioristarum, 19.

Probabilistæ dupliciter possunt dicere propriam sententiam eis fibi moraliter certam, tum utendo argumentis Probabilioristarum, tum propriis, ib.

Affero 2. tantum abesse, ut Probabilistæ offendere possint repugnare certum 11.
moraliter judicium de usu minus probabilis, quin stando Probabilioristarum principiis, offenditur evidenter, quod Probabilistæ certum moraliter judicium de licto usu minus probabilis formare possint.

Demonstro; quia, juxta Probabilioristas, non tantum licitum, sed necessarium 12.

est sequi probabilem, omisâ minus probabilis: sed opinio Probabilioristarum stans pro licto utu minus probabilis est Probabilistæ probabilior; omne autem probabilius, juxta Probabilioristas, est moraliter certum: ergo opinio docens licitum sequi minus probabilis est Probabilistæ moraliter certa: ergo Probabilistæ nitendo doctrinæ Probabilioristarum formare possunt judicium moraliter certum de licto utu minus probabilis.

Côfirmo; quia consequentia hujus syllogismi est moraliter certa, Licitum est sequi probabilis: sed opinio docens licitum sequi minus probabilis est Probabilistæ probabilior; ergo lictum est illis illam sequi. Maior est evidens: minor etiam respectu Probabilioristarum est evidens. Consequentia est legitima: Ergo tantum abesse, ut Probabilistæ offendere possint repugnare Probabilistæ judicium moraliter certum, immo evidens de licto utu minus probabilis, quin Probabilistæ numquam hoc offendere possunt, nisi suam defrauent doctrinam, quod idem sit probabilius, ac moraliter certum.

Affero 1. tantum abesse, quod in solâ Probabilioristarum sententiâ formari possit dicatum reflexum certum, quin in ea non potest, i. nostrâ potest.

Prima pars probatur; nam non est quaestio, an licet sequi tuitorem probabiliorum, sed an detur obligatio sequendi illam; ergo licet formari possit dictamen reflexum non

tantum certum, sed evidens de licto utu tuitoris probabilioris, non tamen formari potest ullum dictamen reflexum, non tantum certum, sed nec probable, de obligatione sequendi tuitorem probabiliorum: ergo dicere, ut dicit P. D. Thyrillus, quod in sola suâ sententiâ formari possit dictamen reflexum certum, si loquatur de licto utu, non est ad rem; non enim litigatur licentia tuitoris probabilioris, sed obligatio: si loquatur de obligatione sequendi tuitorem probabiliorum, est falsa; nam sententia Probabilioristarum, ut afferit hanc obligationem, non est mihi probabilis. Hinc patet secunda pars; si enim probable non est, quod detur obligatio tuitoris, & probabilioris, eo ipso certum est, quod licet utu minus tutæ minus probabilis.

Affero 3. Probabilioristas, non nisi suis principiis renuntiando, & ad summum utendo principiis Probabilioristarum, offendere possit, quod judicium reflexum à Probabilistæ admisum esse non possit moraliter certum.

Explico, & probo. Principium Probabilioristarum est, quod nulla minus probabilis, stante probabiliori opposita, maneat 14. probabilis; & quod sola probabilior sit probabilis; & quod omnis longe probabilior sit quasi moraliter certa. Principium Probabilioristarum est, quod minus probabilis, stante opposita probabiliori, maneat probabilis; & quod nec minus probabilis idem sit, ac non probabilis; & quod nec probabilior idem sit, ac moraliter certa; sed si omnis probabilior idem est, ac moraliter certa; & omnis minus probabilis idem est, ac non probabilis, eo ipso sententia docens licitum usum minus tutæ minus probabilis est ijsdem Probabilistæ moraliter certa, quia est illis longe probabilior, omnis autem longe probabilior est, juxta Probabilioristas, moraliter

*N. **N**on repugnat judicium certum moraliter speculativæ reflexum de hac veritate, licet sequi, & opinari juxta opinionem minus, certò tamen probabilem practicè.*

Est contra P. Eliz. lib. 3. qu. 2. M. Mercor. 1. p. art. 14. Palanc. qu. 33. a. n. 17. P. Muniel. P. Eliz. Sism. 7. §. 4. P. D. Thyrium dis. 4. n. 81. dicentem, quod solùm in suis principiis defensum, possit possibile, & necessarium ad recte P. Thy. operandum judicium practicum certum, & evidens.

Sed est omnium Probabilioristarum Reflexiarum, nempe P. Suar. P. Terilli qu. 13. P. Moy. tom. 1. qu. 6. §. 6. & tom. 2. qu. 6. & P. Card. qu. 8. P. Carden. tom. 1. d. 15. art. 4. cap. 5. P. Moy. Ovié. 1. 2. contr. 1. p. 2. Perea sect. 4. & 5. P. Poll. Mastrii in 2. d. 5. Raphaelis a S. Joan. P. Pollenter, & aliorum fine numero, immo P. Scild. & M. Mart. de Prado.

N. Antequam non repugnantiam certitudinis in judicio reflexo supra licitum minus probabilis usum suadeam, digressiuncula mihi est necessaria contra Probabilioristas; contra quos

N. 10. Affero 1. tantum abesse, quod in solâ Probabilioristarum sententiâ formari possit dicatum reflexum certum, quin in ea non potest, i. nostrâ potest.

P. Thy. Prima pars probatur; nam non est quaestio, an licet sequi tuitorem probabiliorum, sed an detur obligatio sequendi illam; ergo licet formari possit dictamen reflexum non tantum certum, sed evidens de licto utu tuitoris probabilioris, non tamen formari potest ullum dictamen reflexum, non tantum certum, sed nec probable, de obligatione sequendi tuitorem probabiliorum: ergo dicere, ut dicit P. D. Thyrillus, quod in sola suâ sententiâ formari possit dictamen reflexum certum, si loquatur de licto utu, non est ad rem; non enim litigatur licentia tuitoris probabilioris, sed obligatio: si loquatur de obligatione sequendi tuitorem probabiliorum, est falsa; nam sententia Probabilioristarum, ut afferit hanc obligationem, non est mihi probabilis. Hinc patet secunda pars; si enim probable non est, quod detur obligatio tuitoris, & probabilioris, eo ipso certum est, quod licet utu minus tutæ minus probabilis.

DISP V T. 3 XIX.

80

raliter certa, & omnis minus probabilis est non probabilis; ergo nisi Probabilioristae suis principijs renuntient, ostendere non possunt, quod repugnet certitudo in judicio reflexo Probabilistarum, seu quod judicium reflexum non sit, nec esse possit ipsis Probabilistis moraliter certum.

N. 15. Confirmo; quia tantum abest, ut Probabilioristae nixi suis principiis ostendere possint repugnantiam certitudinis, quin iisdem admisis evidenter sequitur, quod sententia affirmans licitum usum minus tutae minus probabilis sit ipsis Probabilistis moraliter certa: etenim omnis longe probabilis est moraliter certa, & nulla minus probabilis est probabilis: (sunt principia Probabilioristarum) sed sententia stans pro lictio usu minus tutae minus probabilis est Probabilistis longe probabilior opposita negante; & sententia negans est iisdem Probabilistis minus probabilis, adeoque non probabilis: (nam omne minus probabile, juxta Probabilioristas, est non probabile) ergo sententia affirmans licitum usum minus tutae minus probabilis, stantibus Probabilioristarum principiis, est ipsis Probabilistis moraliter certa: ergo tantum abest, ut Probabilioristae, stantibus suis principiis, probare possint, quod sententia stans pro lictio usu minus tutae minus probabilis nequeat esse Probabilistis moraliter certa, quin stantibus Probabilioristarum principiis, ipsis Probabilioristae (immò & Probabilistae, si iisdem utantur) evidenter probant, quod opinio stans pro minus tutae minus probabilis sit ipsis Probabilistis moraliter certa.

N. 16. Dixi in afferatione, quod Probabilioristae ad summum, si utatur Probabilistarum principiis, probare possint, quod judicium Probabilioristarum de lictio usu minus tutae minus probabilis nequeat esse Probabilistis moraliter certum: (at si Probabilioristae utantur principiis Probabilistarum, eo ipso sua principia destruunt) etenim Probabilistarum principium est, quod minus probabilis, stante opposita probabiliori, maneat probabilis; adeoque possunt Probabilioristae ex hoc principio ita arguere: Quoties minus probabilis manet probabilis, eo ipso opposita probabilior non est moraliter certa: sed sententia negans licitum usum minus tutae minus probabilis manet faltem probabilis: ergo sententia affirmans ejus usum esse licitum, non est moraliter certa.

N. 17. Ecce si Probabilistae concludi nolint, negare debent, quod sententia negans maneat probabilis; quod durum videbitur; si enim tucantur, quod negans maneat probabilis,

eo ipso affirmans erit tantum probabilior, non autem moraliter certa iisdem Probabilistae ergo Probabilioristae ad summum probare possunt sententiam stantem pro lictio usu minus tutae minus probabilis non esse ipsis Probabilistis moraliter certam, si Probabilioristae principiis Probabilistarum naturatur; & ipsi Probabilistae concedant eisibi probabilem sententiam negantem licitum usum minus tutae minus probabilis.

Quod si Probabilistae negent, ut revera negare possunt, sententiam negantem licitum usum minus tutae minus probabilis esse sibi probabilem; quatenus certum illud videtur, quod nulla lex obligat, nisi sit certa; & quod nemo teneatur lege naturali ad perfectius, adeoque nec ad tutius, nec ad probabilem, sed fatus ad tutum, & cetero probabile; tunc Probabilioristae ne quidem utendo Probabilistarum principiis probare poterunt, quod repugnet, ut tentatio de lictio usu minus tutae minus probabilis sit ipsis Probabilistis moraliter certa.

Ex hoc constat, quād infirma sint Probabilioristarum principia; iis enim admissis evidenter probatur oppositum ejus quod intendunt. Quod enim Probabilioristae intendunt est, ostendere repugnantiam certitudinis in judicio reflexo Probabilistarum. Quod probant, est, quod tale judicium sit ipsis Probabilistis moraliter certum. Constat etiam, quod Probabilistae duplexer probare possunt sententiam affirmantem eisibi moraliter certam: 1. utendo ad hominem principiis Probabilistarum, hoc modo: Omnis propria post diligens rei examen apparet longe probabilior opposita est moraliter certa: sed sententia affirmans licitum esse usum minus tutae minus probabilis, inquit Probabilistae, est propria, eaque nobis post diligens examen est longe probabilior opposita negante: ergo est nobis moraliter certa: 2. utendo argumentum adeo robustis, quæ omnem ab opposita tollant probabilitatem; qualia sunt, quod nisi lex certò constet, nec certò obligat; quod nemo ex obligatione naturali teneatur ad perfectius, adeoque nec ad probabilem; & sic negando, quod sententia obligans ad probabilem, aut tutiorem, sit sibi probabilis.

§. III.

Nostra pro principiis conclusione argumenta.

SUMMARIUM.

S. Thom. ait, quod stans inter contrariae opiniones possit esse certus de non peccato, tempore formalis,

formali, et si sit incertus de materiali, n. 20.

Laudatur Caetanus, n. 21.

Qualiter ex Caetan. stans inter oppositas opinio-
nes fieri possit certus de non peccato, n. 22.

Scholia in doctrinam Caetani à n. 23. ad 26.

Distinguunt inter judicium directum, & refle-
xum, n. 23.

Videtur Probabilista Reflexista, n. 24. & 25.

Non repugnat, ut vult P. Elizal. & P. Mun.

ut judicium reflexum sit certum, directum sit
incertum, ibid. & n. 26.

Virgine pramissa, ex quā deducitur judicium
reflexum, potest esse certa, n. 27.

Si formari potest duplex pramissa certa ex quā
inferatur licitus, immo necessarius usus opini-
onis probabilioris, etiam formari poterit
virgine certa de licito usū minus probabilis,
n. 28.

Peto a Probabiliorista prmissas certas, ib. &
n. 29.

Probo paritatem, n. 30.

Possum de incertā licentiā formare dictamen re-
flexum certum de licentiā, ib.

Patet in obediēte, ib.

Sicut ex erro invincibili elici potest certitudo
de eo sequendo, ita ex probabilitate certitudo
de ea sequendā. Est contra P. Eliz. dicentem
se bac non posse capere, n. 31. 32.

Nullus Anti-Probabilista impugnare potest cer-
titudinem judicij reflexi, nisi se impugner,
n. 33.

Cum usus probabilissime sit licitus, rogo unde se-
matur certitudo de illius usū licito, n. 34.

Ostendo quod inaniter ex incertitudine dictamen
usus Anti-Probabilista impugnare Probabilis-
tas, n. 35.

In omni opinione integra difficultas, ib.

quam sequitur; & simul esse practicē certus
se non peccare eam sequendo: ergo stante
speculativā incertitudine opinionis directe,
sēu an sit licitum tale opus, potest quis esse
reflexē certus practicē, quod tale opus sibi
hīc, & nunc licet.

Quia verò Probabilista Reflexista, vio- N.
latā urbanitatis regula, excipiuntur a P. Mu- 21.
niesā asserente eos ad suum reflexionum vo- p. Mun.
lutabrum reverti; & quia P. D. Thyrus, P. Thyr.
modestissimē tamen, ait nullum Cardinalem D. Perea
flare pro Probabilista, ideo opera preium
erit uberior exponere, quod tradit D. Perea à
n. 56. ex C. Caetano; quem nemo negabit,
five ingenium, five authoritas spectetur,
Modernis Purpuratis parem, si non supe-
riorem.

Tantus ergo vir tom. I. opus. tr. 31. respons. N.

13. quārēns, qualiter, stantibus contrariis
circa licitum, & illicitum opinionibus, pos- 22.

fit quis omnem prudentem peccati formidi- Caiet.

nem tollere, & fieri certus de non peccato,
refert quasi tres sententias. Una dicit, quod

siquis magis habeat scrupulum de illicito,
peccat, si opus exequatur. Altera, quod si

quis magis credat esse licitum, adhuc tamen
hesitet, an sit licitum, non peccat. Postre-
ma dicit, quod ut quis licite operetur, adeo

certa fides haberi debet, ut excludat omniem
dubitacionem, alias peccabit contra confe-
ctiā, si cum formidāne alterius partis ope-
retur. Ipse autem Caetanus refutat lecun-
dam, quā videtur ipsissima Probabiliorista-
rum sententia, & amplectitur postremam; &
subdit: Dicendum, quod five scrupulus

occurrat ex parte appetitus, ut contingit ri-
mētibus peccare in aliquo casu, & nesciunt
quare five ex parte rationis, ut contingit

is, qui ex aliquā ratione magnā, mediocrei,
vel levi fluctuant, distinguere oportet de

modo, an hujusmodi hæsitatione, seu vacilla-
tio sit modo speculativus, vel modo practicōs

hoc est, an dubitet de licito, vel illicito se-
cundūm te; vel ut est ratio operis sui hīc, &c
nunc. Hæc Caetanus.

Ecce acutus vir, ut scitē notat D. Perea N.

n. 57. aperte distinguit opinionē directam, 23.

quam vocat speculativam, à judicio reflexo D. Perea

practicō, quo homo hīc, & nunc stantibus Caiet.

omnibus principiis, cum quibus operatur,
judicat sibi hīc, & nunc licere pulsare die

festo. Ecce etiam quomodo combinet cer-
titudinem judicij reflexi de non peccato cum

probabilitate opinionis directe.

Prosequitur Caetanus: Nam siquis du- N.

bitaret, an pulsare die festo sit illicitum, & 24.

nam non dubitaret sibi hīc esse licitum Caiet.

pulsare, iste non peccaret pulsando, quan-
tum-

N.
20. S. Tho.
Caiet.
Am verò principalis conclusio probatur
I. ex S. Thom. dicente, quod quis stans
inter probables opiniones contrarias ha-
bere potest certitudinem exclusivam omnis
dubii, ita ut certus sit te non peccare. Simi-
liter C. Caetanus in Sum. verb. *Opinio*, ait,
quod licet qui se committit opinioni, com-
mittat te regulā ambiguae, adhuc tamen
homo opinans habere potest certitudinem:
& subdit: *Hec intellige de opinione propriè di-
cta, que est cum formidāne alterius partis.* Ne-
que enim propter aliquid opinionē tenetur, quia
diversi Doctores contraria sentiunt, quoniam
cum hujusmodi contrarietate sit, quod una pars
sit ratione sufficiente ad moralem certitudinem
fulta. Ecce S. Thom. ejusque acutissimum
Interpres convenient, quod homo stans
inter contrarias Doctorum opiniones adhuc
esse potest certus de non peccato; id est, esse
incertus de veritate speculativā opinionis,

D I S P V T. XIX.

82

tumcumque magna esset dubitatio apud eumdem de actu pulsandi secundum se, an sit licitus, vel illicitus; & quantumcumque esset maximus timor de eodem. **Hec** Caietanus. Ecce in terminis sententia Probabilistarum Reflexistarum, nempe quod ego possum esse certus practicè de non peccato pulsando, et si prius directè dubitem, aut habeam maius, vel minus fundamentum afferendi, quod pulsare sit licitum.

N. Progreditur: Quod si certitudo speculativa requireretur, non tantum rudes, sed Doctores passim se periculo exponerent, et si se habere certitudinem, & evidentiā veritatis speculativa pertinaciter afferent: quarē hæsitatio magna, vel parva de fide certa, aut incertā liciti, vel illiciti non est spectanda absoluted; id est, non est curanda hæsitatio precedens, & nixa judicio directo de licito, vel illico; sed ipsa ratio operandi in singulari consideranda: si enim applicatio ad operandum sit certa, quidquid in ratione fluctuat, est scrupulus despiciendus: si autem applicatio ipsa fluctuat circa rectum, vel obliquum moris, est scrupulus conscientiae, contra quem non licet agere. **Hec** ferè ad litteram Caietanus, vel in se legendum, vel in **D. Perea**, qui cum fideliter citat. Ego sane non sum Probabilista Reflexista; at negare non possum luci clarius mihi esse, quod Caietanus talis sit; nam totam rationem operandi licite refundit in dictamen reflexum, seu applicationem, nil curans formidinem, sive **P. Eliz.** magnam, sive parvam, quæ est in directo. **P. Mun.** Hæc si legiſet **P. Eliz.** rejeſtus à me d. 18. **ſed** 7. §. 1. & **P. Muniesſa**, non dixissent repugnare, ut judicium reflexum sit certum, quoties directum est incertum.

N. Afferit Caietanus rationem suā mente dignam; quia conscientia non est scientia, sed applicatio cognitionis ad opus, & ideo scrupulus conscientiae est ille tantum, qui est in applicatione; omnis autem alius scrupulus, seu formido, quæ non tangit applicationem, non opponitur conscientiae. Ecce Caietanus despiciendam dicit omnem formidinem in statu ipsis judicis directis, dummodo nulla detur formido circa applicationem corum, judiciorum, seu circa dictamen reflexum. Quare Caietanus non tantum est Probabilista, quatenus non distinguit inter judicium directum probabile, & probabilis, sed universale tradit operandi regulam per judicium reflexum certum, sive judicium directum sit magis, sive minus formidans speculativè: sed est Probabilista Reflexista, quatenus totum refundit in applicationem judicij directi, seu in dictamen reflexum; imo

ita est Reflexista, ut contentus sit dictamine certo reflexo de probabilitate; non enim requirit, ut operaturus assentiat ex mortis **D. Am** vis directis opinioni de licito, sed quod ex **C. Aguirre**, & **P. D. Thyrium**. **Alia** pro se ex Caiet. dat **D. Perea** n. 59, contra **C. Aguirre**, & **P. D. Thyrium**.

Probatur 2. Eatenus repugnaret judicium **N.** speculativum moraliter certum reflexum, supra licitum usum opinionis minus, certamen probabilis practicè, quatenus formari non possunt præmissæ certa reflexæ, ex quibus sequatur hoc judicium speculativum moraliter certum, **Ergo** mibi licet operari **justa opinionem minus**, certo tamen practicè probabilem; sed falso est dari non posse præmissas certas, ex quibus illud judicium sequatur: ergo &c.

Minor probatur 1, quia iidem Probabilioris, qui dicunt judicium certum reflexum, supra usum licitum opinionis minus, certo tamen probabilis repugnare, idem docent formari posse judicium certum, & evidens de licito usu opinionis probabilis; ita in terminis **P. D. Thyrius** d. 18. **P. T. Palma**, & alii: immo aliqui ex Probabilioris docent tale judicium reflexum certum, & evidens de licito usu probabilis esse necessarium; ita **P. Scidere**, & **M. Mart. de Prado**: sed si de licito usu, immo de obligatione sequenti probabilior, & omittendi minus probabilem, formam potest dictamen reflexum certum, & evidens, multo magis formare poterit dictamen **saltem** certum, si non evidens, de licito usu minus probabilem: ergo &c. Minor probatur, tum quia rogo Probabilioritas, ut mihi dent præmissas certas, & evidentes, ex quibus deducatur contra Tuncitistas, quod licet sequi minus tutam probabilem, omisſa tuncitiori minus probabilem; & quales illi daturunt præmissas certas pro licentia probabilioris minus tuncit contra tuncitorem minus probabilem, tales dabunt Probabilioræ pro licentia minus tuncit minus probabilis contra tuncitorem probabiliorum: tum quia tanta est distantia inter certitudinem dictaminis reflexi de licito, immo obligatorio usu probabilioris, & certitudinem dictaminis de licito usu minus probabilis, quanta est distantia inter præmissas utriusque dictaminis, seu rationes utriusque sententia; una, quæ ita obligat ad probabiliter, ut obliget ad omissionem minus probabilis; altera, quæ ita deobligat a probabiliori, ut approbet tamquam licitum usum minus probabilis: ergo cum ex dictis d. 12. 13. & alii, quibus rationes Adversariorum

foliū

folvimus, constet earum rationum, quantum ad obligationem sequendi tutiorem probabiliorem, nullitas & simul ex dictis a. 11. constet nostrarum rationum saltem collectivè sumptarum, quoad licitum minus tutæ minus probabilis usum, certitudo moralis, eo ipso si ab Adversariis formari potest dictamen illis certum, & evidens de licito, immo de obligatorio usu probabilioris, omisſa minus probabili; cur non poterit à Probabilistis formari dictamen evidens, aut saltem sibi moraliter certum de licito usu minus probabilis? Ergo non repugnat judicium saltem moraliter certum de hac speculativæ veritate; Licit sequi minus tutam minus probabilem.

N. 29. Colligat Lector nostras rationes, & colliget eas esse tales, ut illis opus habeant Probabilioristæ, tum ut se liberent à nostris instantiis, tum ut se eximant à rationibus Tutoristarum negantium licentiam sequendi probabiliorem minus tutam, omisla tutioni minus probabili: & legat rationes Probabilioristarum, & colliget eas ab illis deferendas, ut se liberent à modernis erroribus.

N. 30. Eadem minor probatur 2. paritibus, quibus subscriptiunt Adversarii: nam de re incertâ, an licet, formari potest syllogismus reflexus evidens de ejus licentia: ex. gr. incertum mihi est, an licet pingere die festo, an licet possum omittere pensum diurnum; & tamen accedente Superioris præcepto formare possum syllogismum evidenter de licentia picturæ die festo, & de omissione penzi diurni, hoc modo: Omne quod est incertò licitum, fit, Superiore præcipiente, certò licitum: sed, an pictura licet die festo, est mihi incertò licitum: ergo accedente Superioris præcepto fit mihi certò licita pictura die festo: ergo a pari, eti opinio de licentia picturæ fit mihi incerta, potest tamen accedente principio mihi certo de licito usu minus probabilis, ipsa opinio minus probabilis, ut substantans syllogismo reflexo certa de licito ejus usu, fieri nobis certò licita, hoc pacto: Sequens opinionem invincibiliter probabilem practicè, seu prudenter de non peccato non peccat: sed opinio fians pro licentia picturæ appetit mihi invincibiliter certò probabilem; ergo eam opinionem de licentia picturæ sequens non peccato. Maior est nobis moraliter saltem certa ob tot argumenta allata a. 11. & longo excesu probabilior oppositâ; quomodo enim peccat, qui prudenter agit, & qui operatur contra legem, cuius existentia prudenter negatur, eti prudenterius etiam affirmari posset? Consequentia est legitima, adeoque

etiam certa. Lege P. Moya tom. 2. qu. 9. n. 3. P. Moy²
Quare licet sit mihi directè speculativè incertum, immo possit esse directè speculativè falsum, quod licet pictura die festo; non tamen est falsum, quin speculativè reflexè certum mihi est, quod licet pictura, quoties est mihi prudenter, seu certò probabiliter licita, est enim tam certum, quam certum est licitum sequi opinionem certò probabilem, aut probabiliorem; etenim judicium reflexum habet pro objecto opinionem probabilem, aut probabiliorem.

Confirmo, quia sicut Adversarii putant N. se formare dictamen reflexum certum de 31, illico usu minus probabilis; & sicut Probabilioristæ dictamen certum de licito usu probabilius minus tutæ; & econtra Tutoristæ dictamen certum de illico usu probabilius minus tutæ; & plures horum Doctorum dicunt suam sententiam esse sibi moraliter certam: ita Probabilistæ poterunt formare sibi dictamen reflexum certum de licito usu minus probabilis minus tutæ.

Quod si P. Eliz. dicat te hoc non intelligere, quomodo ex probabilitate elici possit p. Eliz. certitudo: quero, an intelligat quomodo ex errore invincibili possit elici certitudo de eo sequendo? & quomodo ex probabilitate elici possit certitudo de ea sequendâ? Vtique P. Eliz. hoc intelliget, si meminerit, quod docet, ex non inventione veritatis elici veritatis inventionem; & si distinguat inter objectum actus directi, & objectum actus reflexi; facile enim videbit, me posse esse certum de probabilitate opinionis, quin sim certus de ejusdem opinionis veritate.

Quapropter nullus, sive Tutorista, sive N. Probabiliorista, potest impugnare certitudo 33. dinem judicium reflexi admissi à Probabilistis; impugnare, inquam, tamquam impossibile, quod illud judicium reflexum sit certum, nisi se ipsos impugnent. Quero enim, an judicium reflexum de licito, immo necessario usu opinionis probabilioris, aut tutoris sit certum? Si negabunt, queram, unde nam certitudo derivetur in hanc opinionem probabiliorem, Licit pictura die festo, vel in hanc tutionem, Non licet pictura die festo; nam neceſſe est, ut ultimum conscientie judicium sit certum de non peccato, ne peccem, aut de honestate, ut honestè operer? Si affirmabunt: queram à Probabilioristis, quomodo hoc judicium reflexum sit certum, Neceſſe est pingere die festo; & à Tutoristis hoc, Neceſſe est non pingere die festo? Si dixerint Probabilioristæ esse certum, quia deducitur ex his præmissis certis, Licitum est sequi probabilem minus tutam; immo neceſſarium est sequi proba-

probabiliorē p̄m̄n̄s probabili; & Tūtioriſtāe eſſe certū, quia deducit̄ ex his, *Licitum, immo necessarium eſt ſequi tūtiorē m̄n̄s probabilem*: ſi, inquam, hoc dixerint, utique nihil dicent; tantum enim abeſt, ut hāe duæ p̄m̄ſt̄ ſint certe, quin ſunt nobis certō falſa.

N. 34. *Demum de fide eſt ab Alex. VIII. quōd liceat ſequi probabilissimam*: quāro igit̄, undenam in opinionē probabilissimam derivet̄ certitudiſo? non enim ideo eſt ſpeculatiſe certa ex ſe, ut omnes docent. Si dicant non requiri certitudinem ſpeculatiſe, verum dicent, & catholicē dicent. Si dicent eſſe prácticē certam ex ſe, dicent quod nos diximus *disp. 18. ſect. 8.* atque adeo omnia argumenta contra certitudinem prácticā, quam docuimus, intrinſecam cuique opinioni certō probabili, infringentur paritate liciti uſu opinionis prácticē probabilissimā. Si dicant opinionem probabilissimam non eſſe regulam immediatam, formalem, & proximam operationis, ſed aliud iudicium reflexum ſpeculatiſe certus circa opinionem probabilissimam, ergo etiam circa minūs probabilem; ergo non repugnat iudicium moraliter certum de hāc ſpeculatiſe veritate. *Licet ſequi opinionem certō prácticē, eſſe minūs probabilem*. Quare ego diſtūm iudicium certum reflexum iupra licitum uſu opinionis probabili, aut probabiliſor refutabo inſtrā tamquam non necessarium, non tamquam chimæricum; nam eadem utriusque ratio.

N. 35. *Ex quo patet, quām inaniter Anti-Probabilift̄ impugnent licitum minūs probabili uſum*; cūm enim, inquiunt, nec minūs probabili ſit certa, nec certum ſit reflexum iudicium ſupra licitum minūs probabili uſum, conſequenter operans operabitur ſine diſtāmine certo. Inaniter, inquam, cūm enim omnis opinio probabilior, aut tūtior non ſit ex ſe certa, nam probabiliſor ſtā ſemper intra ſphāram probabilitatis, eſſi maioriſ, non autem attingit certitudinem; tūtior autem ſepe ſit minūs, immo nullo modo probabili, & ſepe ſit falſa; quin eſſi tūtior ſit probabilior, ſit ſemper incerta de veritate: rūſus cūm nec certum ſit licere ſemper, tantū abeſt, neceſſarium eſſe ſequi tūtiorē, & probabiliorem, nam ſepe eſt imposſibile eā ſequi, conſequenter ſequens tūtiorē, aut probabiliorem operabitur ſine diſtāmine certo. Ecce igit̄ integra ſemper

difficultas contra omnem ſententiam, ſive Probabilift̄, ſive Probabiliorift̄, ſive Tūtiorift̄: ergo inaniter ex incertitudine diſtāmine Probabiliorift̄, & Tūtiorift̄ impugnant Probabilift̄; quācumque enim ſententia admīſa, ſive affirmante uſum licitum cuiuſvis opinionis certō prácticē probabili, ſive negante, queran ſemper, undenam certiſtā derivet̄ in uſum diſtāmine? Si certiſtā prácticē eſt illi intrinſeca, dicent quod ego diſi d. 18. ſit. 8. Si extrinſeca ab alio diſtāmine reflexo iupra licitum uſum opinionis certō probabili, aut probabiliſor, aut tūtior, queran p̄m̄ſas ſpeculatiſe certas tytlogiſmi reflexi.

SECTIO II.

Argumenta P. Elizalde, quibus poſſibiliter certitudinis in iudicio reflexo a Probabilift̄ Reflexiſt̄ admīſe negat.

S. I.

Ejus argumenta.

SUMMARIUM.

Ait quodlibet eſe de ſubiecto non ſupponit, n. 36. Cur? Ibid.

*Ait impoſſibile, & non necessarium diſtāmine certum de non peccato, ne peccemus, n. 36. 37. Ait hanc p̄m̄ſam, *Licet ſequi minūs probabilem, non eſſe certam*, n. 38.*

Quia hec propositio, conſuluit, ergo non peccat, tantum abeſt ut certa ſit, quin eſt radix pluriū malorum, n. 39.

Quia tantum tribuimus conſilio humano, ſi habet certitudinem, quantum ſi Deum conſulorem haberemus, n. 40.

Quia ut quis habeat certitudinem conſientia debet eſſe certa ſo ſollicitudine uocis ſuſum, adeoque ſi eſſe humilem, inſeruum, Dei amantem, immo merita diligentia neceſſaria eſt incertia, n. 41.

Ait hanc maiorem. Omnis hic, & nunc putans ſe non peccare, non peccat, eſſe tantum certum cum hāc coniūtione, ſi nil omiuit eorū, que debuit; nemo autem eſt certus ſemper de hoc, n. 42.

Quia certiſtā conſientia oponit timori, quem Scriptura inculcat, n. 43.

Quia homo eſſet certus ſe eſſe in gratiā, quid eſt contra Trideturinum, ib.

Quia nil plus requiriatur, ut quis ſi certus de gratiā, quam quid ſit certus ſe in nullo ſuo actū peccare, n. 44.

Quia non darentur peccata occulis, quid eſt contra Fidem, n. 45.

Quia nulla datur certiſtā de digna ſuſceptione Pœnitentia, & Eucharift̄, n. 46.

Quia

*Quia implicat, ut sim incertus, an meus actus
sit peccatum, & simul certus sim non esse pec-
catum, n. 47.*

*Hinc ait non requiri certitudinem ad non pecca-
tum. Curr. n. 48.*

*Quia opinio probabilis raro fallit, ergo satis ad
non peccatum, n. 49.*

*Quia operans ex opinione probabili non dicit,
volo hoc facere, licet forte sit contra le-
gem, sed dicit, possibile est quod sit, ergo
satis opinio probabilis ne quis peccet, n. 50.*

*Quia homo non est certus de resistentia tentatio-
num, n. 51.*

N. 36. **P** At. Eliz. lib. 3. qu. 1. postquam docuit
probabilitatem esse conscientiae regulam
in omni materia, illiusque palinodiam dedi-
p. Eliz. c. 11. sect. 10. §. 1. ibique ostendi sylvam
contradictoriorum, immo esse omnium la-
xxiimum, nam quamlibet probabilitatem
est speculativam aut sufficientem esse con-
scientiae regulam, quod nullus dicere potest;
tandem qu. 2. querunt, quomodo ex probabi-
libus formari possit dictamen certum con-
scientiae, & ibi tractat de hujus dictaminis
certitudine? Cui respondens §. 1. pag. 133.
at difficultatem esse de subiecto non suppo-
nente, & sic negat, quod conscientiae dicta-
men debeat esse certum. Mirabile mihi vi-
sum est hoc eius opinatum, & cō magis, quod
est contra omnes Theologos. Ecce autem
eius argumenta in unum simul collecta.

N. 37. **P** At. 2. ubi querunt, an conscientia erra-
re possit, trahit illud Joannis cap. 16. dicen-
tis. *Venit hora, ut omnis, qui interfici vos, ar-
bitretur obsequium se prestare Deo: ergo con-
scientia potest errare; nam conscientia eorum,
qui Apostolos occidebant, dictabat illis, le-
placere Deo. Prosequitur ostendendo con-
scientiam dupliciter errare posse, vel asser-
mendo aliquid fallum, vel male applicando
aliquid verum: ergo dictamen conscientiae
potest errare. Hinc ait quæstionem esse de
subiecto non supponente, supponitur enim,
quod dictamini conscientiae insit certitudo
de non peccato, aut de honestate, quod est
propter falsum, cum ipsum dictamen errare
possit. Quare, inquit, dici potest, S. Thom.
docere conscientiam erroneam posse errare,
quando non excusat à peccato; non autem
errare posse conscientiam rectam: contra
enim est; quia S. Thom. universaliter querit,
an conscientia errare possit, & affirmat
sine addito, quod possit: ergo omnis consci-
entia errare potest. Rursus S. Thom. sibi
objicit scientiam numquam errare; ergo nec
conscientiam: & responderet, quod consci-*

entia superaddat scientia applicationem par-
ticularem, in quā potest esse error: ergo
conscientia potest errare. Hinc P. Eliz. §. 1.
ad finem duo infert: primum, quod sit im-
possibile formare certum, & evidens dicta-
men de non peccato, aut honestate operatio-
nis in probabilibus, quæ posunt aliter se
habere; quin nec in aliis materiis sæpe hoc
est possibile: alterum est, quod nec certitu-
do, nec evidens de non peccato, aut hone-
state necessaria sit ad non peccandum, & ad
honestè operandum, sed satis sit dictamen
probabile, & conscientia probabilis. Ita autem
§. 2. probat impossibilitatem habendi
saltem semper dictamen certum, & evidens
in probabilibus; & potest esse secundum ar-
gumentum.

Secundum est, si certum conscientiae di- N.
ctamen ex opinione pure probabili elici 38.
posset, illud esset ex vi alicuius principii re- P. Eliz.
flexi per syllogismum reflexum; sed hoc est
impossible, ut patet ex impugnatione no-
strorum syllogismorum reflexorum: ergo ex
probabilibus formari non potest dictamen
certum. Minorem probat inductione hujus
syllogismi reflexi: *Licet sequi opinionem pro-
babilem; sed opinio docere contrāctum. A non esse
usuram, est probabilis; ergo licet eam opinionem
sequi s. ergo inenundum est contrāctum non pecc.*
Si hunc syllogismum reflexum confidere-
mus, ait P. Eliz. §. 2. pag. 134. quod aliqui
probabilitatum omnium impugnatores ne-
gabunt maiorem esse veram, multò magis
esse certam, & evidenter; & quidem si lo-
quuntur de probabilitate contradictriorum commu-
ni, verisimilem dicent: *at loquendo de probabili-
tate a nobis declaratā, & postā, scilicet cum
onere, (ait P. Eliz.) mihi tam evidens est ve-
ritas illius maioris, quam evidens est licere usum
humanarum legum, & scientia moralis.* Quare
tota difficultas est in minori, quæ est propo-
sitio particularis assumpta, & nec certa, nec
evidens est, sive fermo sit de extrinsecā, sive
de intrinsecā probabilitate. Non est certa
probabilitas extrinsecā ejus minoris, quia
opiniones etiam communissimæ aliquando
habent exceptionem: ergo probabilitas ex-
trinsecā hujus minoris non est certa. Rursus
probabilitas intrinsecā non est certa, tum
quia verisimiliter in materia probabili; tum
quia æquè facile erratur circa probabilitatem, ac circa veritatem. Addit, quod etsi de-
tetur nullum esse in minori errorem, po-
test tamen esse in applicatione ad actum
meum particularum, ut dixit S. Thom. s. Thom.
17. de Verit. art. 2. ad 1. conscientiam erra-
re posse, vel propter errorē particularis assum-
pta, vel propter indebitum ratiocinandi modum:

Tom. III.

H

ergo

ergo licet daretur minorem esse certam, & evidenter, adhuc conclusio potest non esse talis. Exemplificat in jejuno: Ponamus (ait P. Eliz.) certum esse, quod labor gravissimus deobliget a jejuno; adhuc dubitare possum, an meus labor sit talis; quia cognitio tanti, & quanti in his rebus est valde incerta: ergo impossibile est me in tali cau habere certitudinem. Ratio a priori horum omnium est, (ait §. 2. *in iusto*) quia tota certitudo, & nostrorum actuum infallibilis sumitur primus ab obiectis; ergo numquā fieri poterit per ulla reflexionum acumina, ut inī certitudo cognitionibus reflexis, si ea non fuit in directis: ergo directis cognitionibus claudicantibus necesse est, ut claudcent reflexa.

N. Tertium est induc̄io hujus syllogismi reflexi, in quo plurimi fundant certitudinem dictaminis. *Quidquid scimus presente consultatione cum Medico in re medica, cum T. theologo in re theologica, cum Consulterio statu in re politica, sine peccato facimus sequendo, eorum consilium; sed ego eam consultationem premisi; ergo iuste consilium operando, & illa sequenda non peccato.* Maior est certa: minor est intuitu evidens; ergo etiam concludo, que est dictamen conscientiae, quo ad operandum dirigimur, certa: ergo ex probabilitus eius potest dictamen certum. Sed contra hanc doctrinam ait P. Eliz. §. 2. pag. 125. dolendum esse, quod hic syllogismus videatur concludens, seu demonstrativus, sed multo magis, quod videatur tolerabilis; tequitur enim omnes omnino librorum opiniones esse tutas, quia ex genere suo, quæ in libris eduntur, maiori consultatione persensa sunt, quam quæ ore tenus respondeamus: sed nullus dicere audebit omnes omnium librorum opiniones esse tutas, cum hoc repugnet sensui, ac menti omnium Authorum: ergo magis repugnat omnia omnium Theologorum, & Medicorum responsa facere tuta: ergo maior dicti syllogismi est potius miseranda, ait, quam admittenda; nam cā admisita oriuntur infinita mala litium, bellorum, detractionum, injuriarum. O quod malorum fera! ergo non propositio. *Consilium, ergo non peccato!* O si licet plurima in publica educere experiemur, qui a magister Republica nocet, & omnia mala fecuni ferat maior illa, pleraque enim in favorem potentie restolit: nam potentiam habenti consilia, & consiliani non defunt. Clamarent profecto universi, ut ad ventatem in consultatione querendam obligemur. Concludit, quod cum consultatio sit medium natura sua tantum probabile, pro-

babile autem ex natura sua aliquando deficiat, & fallat, videatur impossibile, quod in sinceris, & seruis etiam consultationibus, nempe quæ per media sufficientia tendunt in veritatem, adit in singulis certitudo, quod ea vice probabilitas non deficit.

Quartum est ex §. 3. quia afferere in omni nostro actu eam conscientia certitudinem, eo quia nimirum consultationi humanæ, quæ fortiremur, si Deum ipsum Consultorem haberemus, est eam nobis ulupare confidentiam, quam nemo Sanctorum non civit; sed nos talem securitatem, & certitudinem damus omni nostro actu, si haec prævia consultatione; dicimus enim esse certum de non peccato, qui eam sequitur; ergo ulupamus confidentiam, quam omnis Sanctus cavit: hi enim cum timore, & tremore solutem operari sunt: ergo conscientia valorem, nec est, nec esse debet certum, infallibile.

Quintum est ex §. 3. quia plurima sunt, quæ hanc conscientia de non peccato certitudinem reddunt quasi impossibilem. Primum est, quia ut quis certus sit de non peccato, debet esse certus se implese mentitur necessariam circa eternorum sollicitudinem; sed nemo potest esse certus se eam implese, præfertim quia haec mensura taxari non potest, immo forte est impossibile, quantum sollicitudinis necessaria taxare, & hoc, ut coram Deo sumus humiles, & nihil ex nobis præsumentes, immo esto certa mensura diligentia ad aeterna promerenda necessaria taxari posset, nemo potest esse certus se eam implese: ergo nemo potest esse certus de non peccato. Secundum, quia ex omnium confessione constat aliquam pro veritatis inventione diligentiam esse necessariam; sed mensura hujus diligentia taxari non posset, nam aliqui expresse requirunt orationem, alii conscientia purgationem, charitatem, & animam ab omni peccato vehementi imponunt, nam prius sunt peccato, & affectus, nobis apparente obiecta, & ideo homini ad detractionem inclinato, quod est grave, videtur sepe lexe, quod idem accidit non tantum in operando, sed & in docendo. Deus enim intellectu etiam non potest erroribus, & doctrinis fallis: ergo cum a primo ad ultimum tot sint, incertitudinis causa, fateri debemus impossibile esse quod semper, & in omni nostro actu habemus dictamen certum de non peccato; ita ut dicere possumus: *Ego certus sum me non peccare docendo, ait haec operando.*

Hinc ait, quod maior hujus syllogismi, (cujus conclusionem supponamus certam, & hoc docendo, ait haec operando.

& evidentem) *Omnis putans se in aliquo actu non peccare, non peccat, ego puto me in hoc actu non peccare, ergo in hoc actu non pecco* : maior, inquit, est vera, si ita intelligatur: *Omnis putans se in aliquo actu non peccare, non peccat, si nil omisit eorum, que debnit* & si autem omisit, est falsa. Minor autem distingueda est: *Ego puto me in hoc actu non peccare, & sum semper certus nil in omni actu a me omisum corum, qua debui, negat: & certus non sum, probabiliter tamen iudicium ferre possum, si vere diligens sum in cura animae, concedit: ergo, inquit, conclusio, qua est dictamen conscientiae, est tantum probabilis.*

N. *Sextum est ex §. 4. quia via Christianorum est inter spem, & metum, nec enim ita de peccato timere semper debemus, ut nullus detur spei locus; nec ita de nostra justitia, & non peccato certi esse, ut nullus temporis locus sit; & ideo justi etiam dum virtuosè operantur, timent, & Scriptura nos monet caute ambulare, spiritus probare, non omni spiritui credere; que componi non possunt cum nostra certitudine: ergo ne peccemus, necesse non est certitudo de non peccato. Præterea si ad numquam peccandum prærequiritur in omni nostro actu certitudo non peccati, sequitur, quod qui habet certitudinem de non peccato, aut de honestate in omni suo actu, posset habere certitudinem de statu gratiae; sed hoc est contra Tridentinum, seb. 6. cap. 9. dicens, quod sine speciali Dei revelatione nemo scire potest certitudinem fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse confitentem: & Can. 13. definit: *Siquis dixerit omni homini ad remissionem peccatorum aſſeuendam necessarium esse, ut credat certi, & abſque ullâ hestatione propria infirmitatis, & inadſiſtationis peccata, ſibi eſe remiſia, anathema fit.* Ratio horum est; quia scriptum est neminem scire, an odio vel amore dignus sit; ergo quilibet incertus est de statu gratiae, adcoque an peccaverit; ergo nullus est certus se non peccare, & bene operari, dum non peccat, & bene operatur. Quid enim plus requiritur, ut quis sit certus de statu gratiae, quam quod sit certus se in nullo actu peccare? Sed per nos omnis non peccans est certus de suo non peccato in omni suo actu; ergo est certus de statu gratiae.*

N. *Confirmat pag. 137. quia vel concedenda est incertitudo de non peccato in quolibet nostro actu; vel si, ne peccemus, conceditur certitudo de non peccato in omni nostro actu, concedenda quoque erit certitudo statutus gratiae.* Quid enim prodest ad incutendum timorem incertitudo status, si in omni

Tom. III.

nostro actu conceditur certitudo de non peccato? nam status gratiae pendet a nostris actibus: ergo si quilibet, ne peccet, debet esse certus de non peccato, poterit quis de omni suo actu esse certus de non peccato; ergo poterit esse certus de suo statu.

Septimum est; quia de fide est dari peccata N. *ta occulta; sed hoc est falsum, si omnis 45. peccans experiretur actualem remorum in P. Eliz. contrarium, nam Servi Dei diligentissimè reminisci possent horum remorum, ergo &c.*

Confirmat; quia si omnis non peccans habet certum dictamen de non peccato, omni peccanti esset notorium dictamen sibi hanc evidentiam: ergo nulla darentur peccata occulta.

Octavum est ex §. 4. pag. 137. quia quilibet N. *bet propriam infirmitatem considerans posse 46. test, juxta Tridentinum, de sua gratia forta P. Eliz. midare: ergo quilibet formidare potest, an in susceptione Pœnitentiae, & Eucharistie sit fatus dispositus, & se sufficienter probaverit; sed qui non est certus de sufficienti dispositione, non est certus se non peccare in actu Sacramentorum susceptione; nam tota ratio peccati, vel non peccati in susceptione sumitur ex digna, vel non digna susceptione: ideo enim peccatur, vel non peccatur, quia digna, vel indigna suscipitur: & haec est tota ratio legis; neque enim datur una lex de digna susceptione, & alia lex de non peccato; ergo cum nulla detur certitudo de digna susceptione, nulla quoque datur de non peccato in actu susceptione.*

Nonum est ex §. 5. pag. 137. ubi post N. *quam miratus est Probabilitas docere, quod 47. ad conscientiam rectam latius sit probabile P. Eliz. aequè indifferens ad verum, ac ad fallum; & simili deinde eosdem docere, quod ad non peccatum necessarium sit certum de non peccato dictamen, ita ut fatus non sit probabile, ita arguit: Hæc duo repugnant, Ego certus non sum, an hie actus meus sit a Deo veritus, & tamen certus sum, & evidenter habeo, quod eum elicendo non peccem. Ratio repugnantia est; quia idem est objectum esse veritum, ac esse peccatum: ergo si incertus sum, an sit veritum, incertus sum, an sit peccatum: & si certus sum non esse peccatum, certus sum non sit veritum. Sed totum hoc dicunt Probabilitas, recurrent enim ad certum, & evidens de non peccato dictamen, quod confurgit ex principiis reflexis supra directam de honestate objecti, & operationis probabilitatem; ergo dicunt repugnantia.*

N. *Decimum est ex §. 5. ubi postquam statutus 48. gratiae tuit*

uit suam sententiam dicens, nec certitudi-
p. Eliz. nem, nec evidentiam ad non peccandum,
p. Vasq. aut ad honestè operandum necessariam esse,
p. Säch. citans P. Vasqu. 1.2. d. 62. cap. 5. P. Sanch.
S. Tho. lib. 1. Sum. cap. 9. n. 18. cōtra Caet. ita arguit,
Caetan. 1. ex S. Tho. 1.2. qu. 96. art. 1. ad 3. ubi ait:
*Non est eadem certitudo querenda in omnibus,
ut dicatur 1. Ethic. unde in rebus contingenti-
bus, sicut sunt naturalia, & res humana, sufficit
talis certitudo, ut aliquā sit verum, ut in plu-
ribus, licet interdum deficiat in particulari: er-
go non requiritur certitudo. Secundo, quia
non est contra statum gratiae non habere
certitudinem, sed tantum probabilitatem de
nostro statu gratiae; ergo neque est contra
nostrum modum operandi honestè, habere
tantum probabilitatem de honestate nostra-
rum operationum, nam operari lequitur ad
esse: sicut ergo defectus certitudinis de sta-
tu gratiae non arguit me esse vituperabilem,
etī gratia sit nostrum esse spirituale, & no-
stra vita spiritualis, ita multo minus defi-
ctus certitudinis de honestate operationis
reddet me vituperabilem. Tertio, quia non
est, cur magis sollicitus esse debeat de meis
operationibus, ac de meo statu spirituali;
sed ut sollicitus sim mei status gratiae, non
debeo esse certus de eo: ergo neque certus
est de beo de honestate mearum operatio-
num.*

N. Undecimum est; quia opinio probabilis,
49. ut definitur à P. Eliz. raro fallit; ergo fatis
1. Eliz. est ad non peccandum nam omne periculum
peccati sequens ad illam est remotum, hoc
autem nemo cavere debet.

N. Confirmat s; quia operans ex opinione
50. probabili non dicit, *Volo facere hunc actum,*
p. Eliz. licet forte sit contra Dei legem, hoc enim est
falsum; immo repugnat, ut opinans hunc
actum non esse peccatum, in sensu compo-
siti sue opinionis dicat, *soror objectum non ita*
est; nam unice dicit, *possibile est, quod objectum*
aliter se habeat; sed non est peccatum
operari stante etiam illa possibilitate, quod
objectum aliter se habeat, ut cernere est in
amicitiā, & fide humanā, quē est fundamen-
tum humanæ societatis; nam ambulans per
urbem cognoscit posse tegulam cadere, nec
tamen dicit, *forte cadet;* & qui noller per
urbem ire, quia possibile est tegulam cadere,
estit vituperabilis: ergo ut quis sine peccato
operetur, satis est opinio probabilis de non
peccato; & qui eam habet, non habet judi-
cium, *forte tale opus est peccatum,* sed ad sum-
mum, *possibile est, ut sit,* quod non nocet lau-
dabilitati, & sollicitudini necessariæ ad ani-
mę salutem.

N. Duodecimum est; quia quoties tentationes

gravissimæ occurunt, homo non est certus
de resistentiā ad non peccandum necessarii;
ergo quoties homo non peccat, non est ne-
cessaria certitudo de non peccato. Quod au-
tem dicitur de certitudine non peccati non
necessariā, dum hono tentationibus reficit,
dici potest de aliis, & hoc fūse prosequitur
pag. 138. non vero 146. est enim error Ty-
pographi.

§. II.

Advertenda.

S U M M A R I U M.

Aliud, an requiratur judicium certum de non
peccato; aliud, an ea certitudo sumatur a ju-
dicio reflexo, an potius sit infinita ipsius
certi probabilis, n. 52.

P. Eliz. negat tum necessitatem judicij certi, tum
possibilitatem certi reflexi. Cari n. 53.
Si honestas operationis est directe certa, & re-
dens, tunc nulla est difficultas formandi ju-
diciū reflexum certum, n. 54.

Difficultas est, quoniam formare possim certum
dictamen reflexum de honestate actus, quia
objectiva honestas est miti pure probabili,
n. 55.

Ostendo, quod Fideles certi sunt de non peccato,
dum adorant Hostiam consecratam, qui cer-
ti sunt de Hostia consecratione. Alia ex-
empla, ib.

Hinc formari potest dictamen reflexum certum
de non peccato, et si judicium directum sit de
eo incertum, ib.

Si distinguatur objectum judicij reflexi ab ob-
jecto judicij directi, facile respicebit, ib.
Similiter si consideretur principia reflexa super-
addita, ex quibus deducitur dictamen refle-
xum, n. 56.

Sicut P. Eliz. al. prout se demonstrare illuc
utrum opinionis probabilis, et si eius demonstra-
tiones habeant pro objecto probabilitatem; ita
in causa nostro, possum esse reflexe certas de non
peccato, operando juxta judicium probabile
directum, quin per judicium directum sit
certus de non peccato, ib.

A Nte solutionem duo distingenda: N.
Aliud est, an requiratur judicium cer-
tum de non peccato, & de honestate, ut fine
peccato, aut honestè operemur, & hoc cum
omnibus Theologis contra P. Eliz. affirmo;
aliud est, an ea certitudo à judicio reflexo
supra opinionem probabilem directam su-
menda sit; an vero intransitive infiniti cuique
opinioni certò probabili de non peccato, aut
de honestate, & de hoc dixi. 18. fid. 8.
& iterum dicam. Rursus aliud est, an judi-
cium

cium reflexum sit necessarium, aliud an sit repugnans: illud negabo; hoc negavi.

N. Quia vero P. Eliz. necit intelligere, quomodo judicium reflexum supra judicium probabile directum possit esse certum; & multo minus intelligere potest, quomodo opinio probabilis de non peccato sit intrinseca, & formaliter certa de non peccato; ideo ductus fuit ad negandum, quod ad fine peccato, & honeste operandum necessarium sit judicium certum de non peccato,

& de honestate. At si revera unicè negaret necessitatem judicij certi reflexi, optimè dicaret, ut nos dicemus; quia tamen non tamè negat necessitatem judicij certi reflexi, quin probat impossibile est, ut judicium reflexum supra directum pure probabile sit certum; immo etiam negat necessarium certitudinem de non peccato, aut de honestate, sed fatis esse puram probabilitatem: ideo ob duplum hunc titulum ejus argumenta solvenda mihi sunt. Aliqua enim in genere probant necessarium non esse judicium certum de non peccato, & de honestate ad fine peccato, & honeste operandum: ego autem necessarium docui *disp. 18. sect. 4.* Aliqua probant impossibile esse, ut insit certitudo de non peccato, & de honestate ipsi judicio reflectentis supra judicium directum pure probabile de non peccato, & de honestate: ego autem dico non esse impossibile, eti, ut infra docebo, non sit necessarium hoc judicium certum reflexum, eo quia certitudo de non peccato, & de honestate inest formaliter ipsius opinioni probabile de non peccato, & de honestate. Licit autem argumēta, quae probant impossibilitatem certitudinis in judicio reflexo supra directum probabile, possint infra adduci, ubi dicam talem judicium reflexum certum non esse necessarium, attamen hic tradere volui, tum ut argumenta P. Elizalda sub unum intuitum ponem; tum quia inducit præcipue ad negandum requiri judicium certum de non peccato, quia putat impossibile certitudinem: ego autem quia altero cum omnibus certitudinem de non peccato esse necessarium, ideo præteniam impossibilitatem certitudinis solvere debo, præter ea, quae solvi

disp. 18. sect. 6. & 7.

Advertendum etiam, quod quoties evidens, & certa est honestas operationis, toties non solum possum esse certus, & evidens directe de non peccato, immo de honestate operationis, sed tunc nulla est difficultas, ut formem certum, & evidens dictamen reflexum de honestate operationis ut substantia ei judicio certo, & evidenti de eadem. Ita

Tom. III.

evidens est amorem Dei, & omissionem furti esse honesta; & hoc est evidens tum directe, quatenus evidenter cognosco honestatem actus amoris Dei; tum reflexe, quatenus supra eum actum, quem per judicium evidens directum scio esse honestum, reflectens judico per judicium evidens reflexum me honeste operari: ergo si sententia P. Eliz. universaliter neget me posse habere dictamen certum, & evidens de honestate, est evidenter falsa.

Punctum est ostendere, quomodo per N. principia Synderesis reflexa, & certa, & 55. evidētia habere possum dictamen certum, & evidens reflexum de non peccato, & de honestate meæ operationis, eti mihi certum non sit esse honestum objectum, in quod per judicium directum probabile fero; modo breviter hoc ostendo. Negari non potest, quod Fideles adorantes Christum D. in Hostiā expositā sint certi de non peccato, & tamen certi non ita sunt, quod in ea Hostiā sit Christus D. Similiter negari non potest pueros reverentes talem hominem tamquam patrem non sint certi de non peccato: tunc enim; & tamen nullus eorum est certus talem hominem esse patrem: ergo negari non potest, quod possum esse certum de non peccato dictamen reflexum supra judicium directum incertum de non peccato. Ratio est evidens, si objectum judicij directi ab objecto judicij reflexi diffinguitur; eti motiva utriusque judicij considerentur. In calu pueri obedientis huic homini tamquam patri sunt duo judicia: unum, *Hic homo est meus pater;* & hoc est judicium directum, & non est certum, & habet pro objecto patrem, & pro motivo habet dictum hujus, vel illius, quod talis homo sit Iuus pater; aliud, *Non peccos, immo honeste ago parendo tali homini tamquam patrem;* & hoc judicium est evidens, certum, & reflexum: est evidens, quia deducitur ex duplice præmissa evidenti, Omnis, qui paret homini, quem prudenter invincibiliter credit suum patrem, non peccat, sed honeste agit: sed mihi invincibiliter prudenter apparer hunc hominem esse meum patrem; ergo ei parendo non pecco, sed honeste ago. Ecce utraque præmissa est certa, & evidens; ergo & conclusio, quae est dictamen reflexum, est certum, & evidens. Rursus objectum dicti dictamnis reflexi tam materiale, quam formale, seu motivum, non est idem, ac objectum judicij directi: objectum enim judicij directi est, quod hic homo sit pater; ejusque motivum est authoritas eorum, qui hoc testantur: objectum autem, & motivum judicij reflexi

H. iij

est

DISPVT. XIX.

95

est honestas obedientie praestite patri, quia honestum est ei patere, qui mihi apparet prudenter pater; talis autem prudenter mihi apparet pater.

N. Si P. Eliz. ab objecto, & motivo judicij directi distingueret objectum judicij reflexi, & principia iuperaddita reflexa, ex quibus judicium reflexum deducitur, non negaret me posse per judicium directum non esse certum de non peccato, & de honestate; & tamen me posse simul esse certum de non peccato, & de honestate per judicium reflexum, operando quod dictat judicium directum incertum. Immo hoc P. Eliz. negare non potest, nisi suo Volumini renuntiet; totum enim cantat, & decantat rationes demonstrativas, & indubitatas, & tamen totum habet pro objecto probabilem opinionem tamquam illicitam. Sicut ergo ipse putat licet non esse opinionem probabilem ex aequo probabilibus, & multo magis minus probabilem; & hoc putat se demonstrare, adeoque suę rationes reflexae sunt certae, eti sint circa probabilitatis non licentiam, quae non est certa: cur non poterimus nos concipere judicium certum reflexum de licito utrius opinionis probabilis; & habere reflexam certitudinem de non peccato, sequendo hanc, vel illam opinionem probabilem directam, speculativę incertam de non peccato? Omnis, cui post omnem, quam debet, diligentiam pro inventione veritatis, apparet aliquid non esse illicitum, immo esse licitum, non peccat, immo honeste operor. Ecce objectum judicij directi probabilis est licentia pictura ex hoc, aut illo motivo gravi: objectum mei judicij reflexi est licentia pictura ut substantia judicio prudenti, seu certi probabili de non peccato, immo de honestate, & principiis reflexis certis suadentibus non esse peccatum, quod est certe probabiliter, seu prudenter non peccatum.

§. III.

Aliorum solutio.

SUMMARIUM.

S. Thom. vult necessarium dictamen moraliter certum de non peccato, n. 57.
Si conclusio syllogismi reflexi est ultimum dictamen, sustineri potest esse speculativa verum, formando utramque premisam certe speculativa veram, ib.

Contradiccio P. Eliz. n. 58.
Ceritudo actus reflexi non derivatur a se obiecto actus directi, sed ab hoc ut dictam esse probabiliter honestum, ib.
Mirum quod ait P. Eliz. probabilitatem esgalam, & tamen negat probabilitatem eius cognosci, n. 59.
Regula debet esse nota, ib.
Idem dico de extrinsecā probabilitate, quod iba esse certi discernibilis. Cur? n. 60.
Cur P. Eliz. sibi frequenter contradicat ib.
Ceritudo probabilitatis est diversa prouincia diversitate, n. 61.
Contradiccio P. Eliz. n. 62.
Consilium debet aequo ponderari, dum dicunt, ut dum editur, ib.
Consilium datum ab homine est tantum prudenter certum, non ita sicut a Deo, n. 63.
Qualiter concipere possim certum de non peccato judicium in usu omnis opinionis certopabilis, n. 64.
Falsum, quod ut quis sit certus de non peccato in tali opere, debet esse certus se implasmuram sollicitudinis. Cur? n. 65.
Et si una communis cuique veritati inventanda diligentie mensura taxari non possit, per hanc men aliquam, accipiendo extrema aliquatenus inter se distantia, ib.
Sicut quis esse potest certus de peccato, dampnatur, ita de non peccato, dum non peccat, n. 66.
Non dicimus, quod nemo peccet eorum, qui patrunt se non peccare; sed dicimus, quod nemo peccet eorum, qui prudenter patant se non peccare, n. 67.
Et hinc convincitur quod quis possit habere certitudinem de non peccato, ib.
Scriptura non vult timendum de peccato, dum certi sumus de non peccato, sed timendum, ne peccemus, n. 69.
Tridentinum non excludit certitudinem moralis, sed fidei Divine, de statu gratia, scilicet revelatione, n. 70.
Et si quis estet certus de non peccato in omni suo altero, non ideo de statu gratia. Cur? ib.
Nemo scit, an sit in gratia: non autem an non peccaverit, n. 71.
Ut quis certo peccet, satis ut careat diuinitate certo de non peccato, non autem necesse, ut habeat judicium certum de peccato, ib.
Confundit duo diversa, nempe quid sequitur certe probabilem sit semper certus de non peccato; & quid homo sit in omni suo altero certus de non peccato. Und tanquam aferit, non hoc. Cur? n. 72.

A D I. dico S. Thomam probare, quod N. conscientia aliquando erret, quod ne 57. mo negat; inferre autem ex eo, quod S. Th. S. Th. dicat

dicat aliquando errare, quod conscientia semper erret, & quod dari non possit dictamen certum, & evidens de non peccato, & de honestate, est consequentia illegitima. De cetero meridianā luce clarus est ex quodlib. 8. art. 13. S. Thomam velle semper tamquam necessarium, ut dictamen sit moraliter certum de non peccato, ne quis peccet, ut dixi disp. 18. sect. 4. Distinguenda ergo est duplex conscientia errans, vel vincibiliter, tunc autem hæc quando dictat tale opus non esse peccatum, non tantum errat, quoniam non tollit rationem peccati saltem in causa ab opere sub ea posito; vel invincibiliter, hæc autem licet erret speculative, non tamen practice; & qui eam sequitur, non peccat, & talis conscientia errans reducitur ad rectam practice. Immò si conclusio syllogismi reflexi est ultimum conscientie dictamen, de quo infra, ne quidem est speculative, erroneum, nam sequitur ex premis, veris speculative, & certis, nempe ex his: Omnis invincibiliter putans aliquid non esse peccatum, non peccat: ego invincibiliter puto mendacium levc, ut librem innocentem, non esse peccatum; ergo ego invincibiliter proferens illud mendacium non peccor, ergo possum mentiri. Ecce et prima consequentia est ultimum dictamen conscientie, & est speculative verum, et si altera sit omnino falsa.

N.

58.

P. Eliz.

Ad 2. dico, quod juxta meam sententiam neganda est maior, nempe opinionem probabilem habere certitudinem à syllogismo reflexo: dicam enim habere ex ic. Vt tamen offendam argumentum fallitatem, concedo cum communī maiorem, & nego minorē, & antequam progrederi, aperium noto contradictionem; nam negat, quod dictum reflexum possit esse certum, & evidens, si directum sit tantum probabile, & tamen pag. 134. §. 2. exp̄s̄e dicit, *sequenda de probabilitate à nobis declarata*, (nempe plerumque non fallente) Adh̄i est evidens veritas huius maioris, *Licet sequi opinionem probabilem*: & tamen quis non videret, quod non est nisi cognitio reflexa considerans objectum directum ut substantia judicio probabili. Ergo objectum directum ut substantia judicio probabili potest esse certum, & evidens, si accedant alia principia, etiā dictum probabile ejusdem objecti non sit evidens, nec objectum ut cognitum per dictum probabile sit evidens. Quare recole doctrinam sibi traditam, & tradendam de objectis actus directi, & actus reflexi, quæ tota celo distant: fateor, quod certitudo, & evidentia sumatur ab objectis, et non ab illis

nudè sumptis, sed ut per hanc, aut illam cognitionem propositis. In casu nostro objectum actuum Synderesis reflexorum non est purè, & præcisè id tantum, quod est objectum judicii directi probabilis, sed est idemmet objectum judicii probabilis ut substantia judicio probabili de ejus honestate; ergo certitudo actuum reflexorum non derivatur præcisè ab objecto actus directi, sed ab objecto actus directi ut dictantis illud est probabiliter honestum; atque adeo hoc ultimum dictamen, *Ergo licet mihi sequi opinionem probabilem de non peccato in tali contraria*, est prorsus certum, etiā hoc dictum, *Talis contractus non est peccatum*, non sit certum.

Miror autem quod P. Eliz. qui copioso N. suo volumini grandiosum nomen inscribit 59. de rectis morum doctrinā, postquam pluribus P. Eliz. aggredivit aliorum sententias statuētes rectam morum doctrinam in probabilitate, aut probabilitate, aut tutoritate, aut solā certitudine, tandem idem P. Elizal. lib. 3. qu. 1. illam statuat in probabilitate, ut ab eo explicata, nempe plerumque non fallente, & cum necesse esset, ut certò facere possemus, quoniam ea detur, ut sciamus, quoniam licet operari possumus, concedit maiorem hujus syllogismi, *Licet sequi opinionem probabilem*, esse evidenter veram:

hanc autem minorem, *Sed opinio docens contractum A. non est nsuram, est probabilis, negat esse certam, immo negat certo cognosci posse probabilitatem*. Miror haec. Quid enim prodit morum regulam tradere, & eam in casibus particularibus indiscernibilem affectare? Tradit autem P. Eliz. pro regulâ probabilitatem, quam tamen ait non posse certò cognosci. Vtique perinde mihi est, ne operari possum, ne scire quæ sit regulæ, ac ne scire, an hæc, & nunc detur: de ratione enim regulæ est, ut sit quid notum, & facile discernibile, ut eadem regulâ operationes nostras regere possumus: ergo si probabilitas est regula, debet in particulari hæc, & nunc cognoscibilis esse in tali opere, ut per eam ad operis executionem dungi possumus.

Quod dico de intrinsecā, dicendum quo N. que de extrinsecā probabilitate, quæ etiam 60. dubet esse certò discernibilis, alias nulli hominum in particulari fidere potero, nec ejus consilium sequi, si dubitem de sufficientia autoritatis, & hæc mihi non constet. Quid si queratur, undenam tam frequens in P. P. Eliz. contradic̄o, & tam distans à communī TT. sensu sententia: Dicam in causa esse, quod modo totus rapitur ab his argumentis,

D I S P V T. XIX.

92

mentis, ex. gr. quod probabilitas à veritate distinguitur; modò ab oppositis, quod non distinguitur, ut accidit singulariter in casu præsenti; nam probabilitatem assignat pro regulâ, et si aliquando jungatur fallitati, ut dicit lib. 3. qu. 1. & tunc distinguit probabilitatem, & veritatem. Rursus negat probabilitatem certò cognosci posse, ut dicit qu. 2. & tunc probabilitatem confundit cum veritate, quæ quia sæpe est incerta, ideo infert incertam esse probabilitatem. Itaque raptus ab uno argumento dicit, quod argumentum infert; raptus ab opposito dicit oppositum.

N. 61. In formâ ad argumentum reflexum, dico maiorem illam, *Licet sequi opinionem certò practicè probabilem*, est faltem moraliter certam: minorem autem, *Sed opinio docens contraëcum A. non esse usaram, est mihi certò probabilis practicè*, dico cùm mihi certam: quod si ejus opinionis probabilitas non sit certa, tunc non licet eam sequi, ut docui disp. 18. sct. 3. quare supponendum semper, quod opinionis probabilitas sit certa, ut hanc licite sequamur; atque adeo ea minor est falso tem certa, aut evidens: ergo conclusio, quæ est ultimum dictamen, erit etiam omnino certa. Quod ait, opiniones communissimas aliquando pati exceptionem, fateor; at quid inde? Ergo quoties non patiuntur, & nemo contra eas excipit, erunt certò probabiles; immò eti plures stent contra communissimas opiniones, ad summum enervant ejus veritatem, & raro probabilitatem; alias nulli Ecclesiæ Doctori, cui alter aequalis contradicit, stari poterit, quia unus excipit contra sententiam alterius; nemo tamen cordatus dicit excipere contra ejus sententiae probabilitatem; alioqui S. Thomas deferendus erit, quoties contra ejus sententiam stat D. Bonav. & econtra. Quod si in cognoscendâ opinionis probabilitate detur aliqua peculiaris difficultas, tunc opus erit maiori diligentia, & quousque hæc probabilitas certò non constet, nequibus eam opinionem sequi. Ut enim ratio, quæ unum objectum reddit probabiler lictum, non satis est, ut aequalis ratio reddit etiam probabiler lictum aliud objectum; quod ipsum appareat in probabilitate extrinsecâ, eadem enim authoritas, quæ mihi persuadet fidem unius, non persuadet fidem alterius rei; immò maiori authoritate indigebit: ita nec certitudo probabilitatis est eadem in omnibus rebus, & quoad omnia.

N. 62. Ad 3. dico eam maiorem, contra quam P. Eliz. tantum fervet, esse evidenter veram,

si intelligatur ut debet, nempe quidquid præviâ maturâ consultatione virorum revera proborum, & materiæ, de qua agunt, revera peritorum (si enim probi sunt, non erunt adulatores; si periti, non erunt ignorantes) facimus, sine peccato facimus. Et autem evidenter vera, non tanq; quia ut evidenter veram qu. 2. admittit P. Eliz. modò fibi contradicens, sed etiam quia mī ea sit evidenter vera, non erit evidenter honestum, fidere viro probo, & prudenti ergo ea maior est certò, & evidenter vera. Idem dico de minori, quæ est certò vera ergo conclusio, seu ultimum dictamen conscientiæ erit certo verum. Ad declamacionem, quod si maior est vera, omnes librorum opiniones erunt tutæ, quatenus consilia magis ponderantur, dum eduntur, quam dum dicuntur, contra est 1. quia aliqua librorum opiniones sunt certo damnata, aliquæ certo falsæ; ergo obiectio non tenet. Contra 2. quia vir probus, & doctus, si probè, & docte procedat ut debet, æquæ considerat quæ ore, ac quæ scripto contulit; una enim est regula, quæ movet probum, & doctum, sive verbis, sive scriptis contulit, nempe Dei gloria, & animarum salus, idemque ei stat judicium Divinum.

Ad 4. dico nil minus inferri: qui enim N. Deum confutorem adhibet, est certus, & obidit, quidem certitudine fidei, de veritate rei a Deo dictæ; qui verò sequitur consilium virorum vere doctorum, & proborum dicentium hoc non esse peccatum, est tantum certus certitudine prudentiali longe inferiori. Addo hoc solvendum à P. Eliz. in ob. P. Eliz. diente, qui scit se obediente non peccare; ergo erit æquè certus, ac si Deo obedire. Quod addit, ne quis de se presumat, sed cum timore operetur salutem: dico non ideo necesse esse, ne sit certus de peccato in hoc, vel illo opere; alias va nobis, si in omni opere timendum prudenter effet de peccato: sed fatis ut hoc ipsum certitudinis lumen cognoscat à Deo esse, se ab eo pendere, se nil boni ex se habere, se ad prava contumaciam inclinatum.

Ad 5. dico omnia, quæ trahit, probare, N. quod sæpe repugnat, ut sim certus de non 64 peccato; at quid inde? tunc tenebor non operari. Secundò dico, quod examinare probabilitatem hujus, aut illius opinionis in particulari, fit Theologorum; hi enim ponderare debent fundamēta: ego autem nixus authoritati eorum, quorum plurimos non nisi imprudenter judicare possum debita diligentia non esse usos, possum sine peccato eas opiniones sequi, & certum formare de

non

non peccato iudicium. Cùm ergo certum mihi sit plurimos ex illis, qui nostrę sententiaę de licto utu cuiusvis opinionis certò probabilis practicè subscribunt, fuisse viros sapientia, & omnium virtutum splendore conspicuos: rursus cùm etiam mihi certum sit plurimos, qui hanc aut illam opinionem examinarunt, censere eam certo probabilis, hinc absque alia diligentia concipere possum iudicium certum de non peccato in usu omnis opinionis certo probabilis praecece.

N.
65. In formā nego prius maiorem, quod ut quis sit hic, & nunc in tali opere certus de non peccato, debeat esse certus se implefle menturam sollicitudinis, quam quisque adhibere debet, ut salvetur: nego, inquam; tum quia vivens in mortali numquam certus esse posset se non peccare mortaliter, etiam dum alia præcepta implet, ex. gr. jejunat, orat, sacram audit: tum quia sollicitudo necessaria ad eternam salutem, & omnia ad eandem necessaria, non est necessaria, ut habeatur certitudo non peccati in hoc, vel illo opere particulari, satis enim ad hoc est, ut quis vel sequatur opinionem, quam homines pii, & docti dicunt de non peccato certò probabilem, vel ipsem etiam judicet. Similiter dico, quod et si taxari non possit certa mentura diligentia pro invenientia in singulis casibus veritate, immò est impossibile; ut enim casus, tempora, personæ, negotia, sunt diversa, ita & diligentia; ejusque mensura debet esse diversa, & ideo hæc communiter remittitur iudicio prudentum, qui casuum circumstantias ponderant, & juxta illas necessariae mensuram diligentia taxant: et si, inquam, una necessaria diligentia mensura taxari adamus, non possit, aliqua tamen taxari potest: eo modo, quo licet adamus, taxari non possit quantitas cibi, & furti requisita tamquam supremum, quod jejunans, & furans transgredi nequeat absque mortali; quod idem est de quantitate attentionis in perfolvendo Officio, & Sacro audiendo: quam si quis non implet, non satisfaciet Ecclesiasticis præceptis Officii, & Sacri; attamen certum est aliquam quantitatem excedere furtum leve, aliquam non excedere; aliquam excedere jejunium, aliquam non excedere: ita similiter, licet perfecta mensura diligentia ad inventionem veritatis necessariae taxari non possit, attamen licet tantam fatus esse, tantam non esse fatus, procedendo per extrema aliquantulum inter se remota: et si procedendo inter extrema summè propinqua non possit taxari mensura.

Demum dico me omnino ignorare, cur N. quis plerumque in operibus particularibus 66. certus esse possit de peccato, ex. gr. dum P. Eliz. fornicatur, furatur &c. nequeat autem quis esse certus de non peccato fornicationis, & furti, dum non fornicatur, & non furatur. Vx nobis, immo eidem P. Eliz. si ejus doctrina est vera! Quero enim, an dum jejunavit, recitavit, scripsit, aliaque egit, quæ prudenter judicavit esse bona, quæro, inquam, an numquam habuerit certitudinem de hoc, quod ea præcepta implerit, adeoque de suo non peccato? Si dicat, quod non; condolebo homini, qui doctrinam anxiabitibus, & scrupulis fecundam tam improbo labore exaravit, ut dicat se quidem esse certum de peccato, dum peccat; numquam autem esse certum de non peccato, dum non peccat; nam de peccato habet certitudinem, dum peccat; de non peccato, habet tantum probabilitatem, dum non peccat. Si affirmat, habeo intentum.

Quod ait falsam esse hanc maiorem, ex N. quā nos certitudinem non peccati deduci- 67. mus, *Omnis putans se in aliquo actu non peccare, non peccat*: fateor ita prolatam esse certò falsam; etenim putans ex errore vincibili se non peccare, revera peccat; ergo est evidenter falsa. At quæ falsum est, quod P. Eliz. nobis imponit, nempe nos ex eā maiori inferre certitudinem non peccati; falsum inquam; nam maior ita fieri debet: *Qui ex principio verè prudenti putans in aliquo actu non peccare, non peccat*. Hæc autem maior est prorūs certa; sicut etiam hæc minor, *Sed ego prudenter iudico me hoc operando non peccare*, quatenus prudenter iudico me nil omissem corum, quæ debui: vel enim sermo est de idiotā confidente virum, quem invincibiliter putat esse pium, & doctum; hic autem scit se fecisse omnia, quæ debuit, & ad nihil amplius tenebatur: vel sermo est de viro docto; hic autem non tantum per se ipsum serio examinavit, an tale opus sit peccatum, sed & ab aliis viris doctis vidit hoc diligenter examinatum; ergo hic etiam scit se fecisse, quod debuit: ergo ea conclusio, *Ego in tali opere non pecco*, est omnino certa.

Cæterum, ut videamus infirmitatem do- N. ctrinae P. Eliz. totum hoc ipsum argumen- 68. tum, quod contra nos urget, evertit ejus in- p. Eliz. tentum, & probat oppositum, nam conce- dit hanc maiorem esse evidenter, *Quis facit quod putat esse licitum, non peccat, si nil omis- etur eorum, quæ facere debuit*: ergo (infero) im- possibile non est, ut per principia reflexa certus sim de non peccato, et si per actus dire- ctos certus non sim: idiota enim per princi- pia

D I S P U T . X I X .

94

*M*ia reflexa est certus de non peccato, faciendo tale opus, quod nescit directe, an sit peccatum; nam idiota utitur ea maiori, quam etiam P. Eliz. dicit evidentem; & illi addit hanc minorem, *Sed ego scio me nihil omnifice eorum, que debui*; scio enim me consilium petuisse a viro, cui tencor credere, & me tradere gubernandum: ergo idiota est certus per principia reflexa de non peccato; ergo non per actus directos: ergo dari potest certitudo per principia reflexa de non peccato in eo opere, quod per actus directos ignoro, an necne sit peccatum: ergo ejus argumentum evertit ejus doctrinam.

N. Ad 6. dico tantum abesse, ut sacra Scriptura faveat P. Eliz. quin stat contra illum; si enim ex textibus, qui praeferunt timorem, & sollicitudinem, inferi nos non posse esse certos de non peccato in hoc, aut illo opere; ita ex textibus, qui praeferunt cordis dilatationem, inferam ego nos posse esse certos de non peccato: at sicut ego male inferrem, ita ille. Itaque Scriptura enixe commendat timorem, sollicitudinem, diligentiam in animae rebus: sicut autem hoc omisla excludent certitudinem non peccati in socordibus; ita in diligentibus sunt cum certitudine non peccati. Non igitur Scriptura vult timendum de peccato, dum certi sumus, quod non peccamus, sed timendum semper, ne peccamus. Immo ad P. Elizald. appello; quero enim, an qui ex probabili conscientia, seu ferè nunquam fallenti putat se non peccare in tali opere, an tunc timeat de peccato? Sanè negat, nam ait, quod cum probabili opinione de non peccato stat possibilia peccati, adeoque stet timor de possibiliate, non autem timor peccati: ergo si possibilia asserta a P. Eliz. excludit omnem timorem peccati, quoties quis sequitur opinionem plerumque non fallentem de non peccato, esti non excludat judicium, quod tale opus, ut divisum ab eo iudicio probabili de non peccato, possit esse peccatum; nec hoc est contra Scripturam inculantem timorem, nec est contra eundem negantem necessariam esse certitudinem non peccati exclusivam omnis timoris peccati; eo ipso argumentum ex Scripturâ est ab omnibus solvendum, & integrum manet, sive asseratur cum P. Eliz. quod ad non peccatum hic, & nunc satis sit probabilitas de non peccato hic, & nunc; sive asseratur necessaria certitudo, ut nos volumus.

N. Ad Tridentinum transmitto totum argumentum: data enim hypothesi, quod quis sit certus post Baptismum de non peccato in omni suo actu; & data hypothesi, quod quis

fit certus se tunc recepisse gratiam sanctificantem, utique hic erit certus de statu gratiae. At quid hoc ad nos? nam ex falso supposito, ut vero, se qui potest verum. Rursum quid hoc ad casum presentem? Nam Tridentinum excludit certitudinem fidei de proprio statu gratiae: nos autem adhuc dato utroque ut certo, & quod per Baptismum receperit gratiam, & quod quis certus sit de non peccato in omni suo actu, ad huncdamus certitudinem longe inferiorem certitudinem fidei. Ad hunc male inferri ex eo quod certus sim de non peccato in omni meo actu, me quoque esse certum de statu gratiae; nam certus non sum, quod ea mihi intulit fuerit etenim ad statum gratiae requiritur, cum negotio omnis peccati mortalis, cum eius infinito: ergo eti certus sim me numquam peccasse mortaliter, non ideo certus sum de statu gratiae: hanc enim pender ab intentione baptizantis, aut absolvientis, vel ab actu contritionis supernaturalis, cuius certitudinem numquam habere possum. Possum quidem certus esse quod actum honestum operatus sim; naturali autem, an supernaturalem, nescio ullâ certitudine, esti probabilitatem de actu contritionis habere possum. Confundit igitur P. Eliz. certitudinem non peccati cum certitudine gratiae; & certitudinem honestae operationis cum certitudine operationis supernaturaliter honesta.

Ad rationem, nemo scit, an odio, an N. amore dignus sit, eam transmitto; ex hac enim unicè sequitur neminem scire, an sit in gratia; non autem sequitur neminem scire, an necne peccaverit; nam qui libere, & voluntariè non peccat, debet esse certus de non peccato; & hoc est unicè quod dicemus; dicimus enim ad non peccandum libere requiri certitudinem non peccati; & ad honeste operandum requiri dictamen certum de honestate operationis. Non autem dicimus quod ad peccandum requiratur dictamen certum de peccato, immo infra dicemus non requiri: ut enim quis peccet, facit est, ut operetur sine dictamine certo de non peccato; non autem requiritur, ut habeat dictamen certum de peccato.

Ado argumentum ex alio capite non esse N. ad rem; nam quod impugnare debet, est, quod possimus esse certi de non peccato, quando scienter sequimur opinionem certi probabilem practicè; hoc enim est quod alferimus: ipse autem impugnat, & probat nos non posse semper esse certos de non peccato, quod non alferimus. Quis enim est qui post longum temporis tractum certus sit, quod toto eo tempore non peccaverit, quod semper

Temper opinioni certo probabili adhæserit, quod gravibus tentationibus, ut debuit, reflectent? Vtique paucissimi isti sunt; ergo confundit duo inter se valde diversa; unum, quod qui sequitur opinionem certo probabilem, semper certus sit de non peccato in eam sequendo; alterum, quod quis semper certus sit in omni suo opere de non peccato.

§. IV.

Reliquorum solutio.

SUMMARIUM.

Confundit duo proxime relata, n. 73.

Quilibet de statu gratiae formidare potest, ad eumque de digna iussumione Eucharistia. Cur?

n. 74.

Certitudo de statu gratiae non est dispositio ad Eucharistiam regiuntur; sed sola certitudo de non peccato mortali, n. 75.

Alia in hanc rem: & quid fructuosa, & infra-
duosa suscepit, n. 76.

Potest aliquis non dignus, & non fructuose sumi-
re, & tamen non peccare, n. 77.

Nulla inter nostrum judicium reflexum, & di-
rectum repugnat, ob diversa objecta, n. 78.

Potest judicium directum de objecto esse incer-
tum, & tamen judicium reflexum de formalis
bonitate esse certum. Exempla Iudicis, Filii,
Idiota, ib.

Certitudo de statu gratiae, quia non est in nostra
manu, ad eam non tenemur; tenemur ad cer-
titudinem de non peccato mortali, quia ea est
in nostra manu, n. 79. 80.

Eius argumentum est evidenter contra illum,
n. 81, 82, 83.

vel certitudinem fiduci, vel certitudinem
naturalis de suo statu gratiae, ob dicta; &
distinguo consequens: ergo quilibet formidare
potest, an sit recte dispositus ad Eu-
charistiam, si per rectam dispositionem in-
telligatur status gratiae, concedo consequen-
tiam; si intelligatur praecise non peccatum
in accedendo ad illam, nego consequentiam.

Vt quis sit recte dispositus ad Eucharistiam,
neccesse non est, ut sit certus de statu gratiae,
satis ut certus sit de non peccato mortali, seu
se non esse in mortali. At loquendo de Sacra-
mento Poenitentiae, tantum abest, ut necces-
saria sit certitudo de statu gratiae, quin po-
test esse certus de peccato mortali, & tamen
ad illud sine novo peccato accedere; satis
igitur est, ut prudenter judicerit se nihil
corum omisisse, que ad illud Sacramentum
rit suscipienda necessaria sunt.

Ad subsumptum, distinguo: Qui non est N.
certus de sufficienti dispositione, si per dis-
positionem intelligat certitudinem status
gratiae, non est certus se non peccare in
actuali Sacramentorum susceptione, nego
suppositum subsumpti s supponitur enim,
quod certitudo status gratiae sit dispositio
prærequisita, quod falso est; nam recta
dispositio est certitudo, quod non existat
in culpâ mortali; & dummodo invincibili-
ter putem me non esse in mortali, sum recte
dispositus, si cætera adhinc ad Sacra-
menta vivorum ritè suscipienda. Dico, si cætera
adhinc; ea enim Sacra-
menta præter non ex-
istentiam in culpâ mortali prærequirunt
alias dispositiones; ex. gr. Eucharistia ali-
quam ex præcepto prævia-
devotionem, & reverentiam, & Sacramenti intelligentiam.
Si autem per rectam dispositionem veniat
certitudo de non mortali, dico eam requiri,
ut recte accedam ad Sacra-
menta vivorum. Nota autem, quod to recte sumi potest tum
positivè, tum negativè; positivè sumitur,
quando idem est, ac ut fructuose accedam,
& fructum Sacramenti percipiam; qui est
gratia; negativè sumitur, quando idem est
ac non fructuose, tunc sine novâ culpâ mor-
tali sacrilegia.

Porro, quod dico, requiri certitudinem N.
de non existentia culpæ mortalis, ut recte 76. 81
fructuose, & dignè accedam, to recte dignè,
fructuose, intelligo negativè; non verò pos-
itivè, id est, ut accedam ab illo eo quod per
accesum committam novum mortale; non
autem ut per accesum acquiram novum
fructum gratiae. Quare in fructuosa disposi-
tio ad Sacramenti effectum non infert pe-
ccatum in suscipiendo; si quis enim invinci-
bilem putet se non esse in mortali, sit ta-
men.

N.

Ad 7. dico hoc etiam argumentum con-
fundere haec duo; an sequens scienter
opinionem certo probabilem præcise possit
esse certus de non peccato; & affirmamus:
& an omnis operans sit certus de non pecca-
to in omni suo opere; quod, regulariter lo-
quendo, de quolibet homine dici non po-
test. Rursum peccat etiam, quia aliud est,
quod omnis non peccans, ut non peccet, de-
bet esse certus de suo non peccato, quod
verum est; aliud, quod, ut peccet, debeat
esse certus de suo peccato, quod falso est;
per hoc enim præcise, quod quis careat cer-
titudine non peccati, eo ipso peccat, si cæ-
tera adhinc. Demum dico, quod omnis pecc-
ans ex ignorantia, si ignorantia sit vinciri-
bilis in causa, satis sit, ut in causa experientur
actuali remorsum; si in se, ut cum in se
experientur.

Ad 8. fateor quemlibet de statu gratiae
formidare posse, quia nemo habere potest,

men, iste fructuose posse accedit, non enim habet datum gratiae; adeoque nec acquirit fructum, seu gratiam, quae datur per Sacramenta vivorum, nec tamen peccat mortaliter. Ex quo patet, quod licet homo certus non sit de debita dispositione ad suscipiendum fructuose Sacramentum; (ea enim debita dispositio est status gratiae praevius, & alia requisita juxta pecularem cuiuslibet Sacramenti vivorum exigentiam; in Sacramentis autem mortuorum non est status gratiae, sed sunt actus praerequisiti a quolibet Sacramento mortuorum) licet, inquam, homo certus non sit de debita dispositione ad suscipiendum fructuose Sacramentum; potest tamen certus esse de non peccaminosa Sacramenti susceptione. Ratio est; quia tota ratio peccati, vel non peccati, non dependet a digna, vel non digna, seu a fructuosa, vel infructuosa Sacramenti susceptione, ut putat P. Eliz. sed immerito. Hoc patet exemplo invincibiliter putantis se esse in gratia, cum tamen esset in mortali; iste non sumeret digne, seu fructuose Eucharistia, nec tamen peccaret mortaliter eam sumendo: ergo digna, seu fructuola positiva Eucharistiae sumptio non penderet unicè a non peccato mortali; et si digna negativa Eucharistiae sumptio penderet a non peccato mortali, si ex altera requisita adint.

N. Ad id, quod addit, non dari duplique legem, unam de digna susceptione, aliam de non peccato; adeoque cum non detur certitudo de digna sumptione, nulla quoque dabitur de non peccato in actuali sumptione: Dico mea parum referre, ut unam, aut plures leges admittas; hoc certum, posse aliquem non dignè sumere, & tamen non peccare novo mortali non digne sumendo; ut patet tum in ignorantie invincibiliter hanc, vel illam dispositionem actualem necessariò prærequiri ad Sacramenti sumptionem; tum in puritate invincibiliter se esse in gratia, & alia requisita habere. Ecce iste non peccat novo mortali sumendo Sacramentum, nec tamen dignè sumit; ergo idem non est digna sumptio Sacramenti, ac certitudo de non peccato in ejus sumptione.

N. Ad 9. dico sine jure objici Probabilistis repugnantiam, nam implicat repugnantia, quones sunt diversa objecta; nam repugnatio est de eodem secundum idem, sed diversa sunt objecta. *Pictura non licet: Pictura ut asserta per judicium probabile de ejus honestate est certo licita:* ergo nulla est repugnatio inter judicium directum, quod habet pro objecto non licentiam picturæ, & judicium reflexum, quod habet pro objecto licentiam

picturæ ut substantem judicium certò probabile de ejus licentia. Si autem nulla est repugnatio inter ea duo judicia, directum probabile, *Pictura non licet;* reflexum certum, *Pictura ut asserta per judicium probabile honesta licet;* multo minus dabitur repugnatio inter haec duo judicia ambo affirmativa, directum probabile, *Pictura licet;* reflexum certum, *Pictura ut substantia judicium certo probabile de ejus licentia licet.* Sane nemo cordatus negare potest, posse judicium directum esse incertum, & judicium reflexum supra illud esse certum. Ita Judex per judicium directum incendens juxta allegata, & probata, & maxima authoritati humanae non est certus de criminis Petri, immo scientia privata potest esse certus de non criminis Petri; & tamen est certus le honeste operari profiendo sententiam contra Petrum probatum est; idem dico de puro, qui non est certus hunc hominem esse suum patrem, & tamen est certus de honestate obedientie illi præstite; idem de idiota, qui non est certus, quod Parochus verum dicat circa mysticum propositum, & tamen est certus le honeste imperare actum fidei circa illud. Ecce igitur nullam inter actus directos, & reflexos repugnantiam; nam non tantum habent diversa objecta formalia, seu mortua, sed & diversa materialia; objectum enim materiale actus reflexi, non tantum est id, quod est objectum actus directi, sed etiam ipse actus directus; est enim objectum ut substantia judicium directum; objectum autem actus directi non est ipse actus directus: ergo objecta materialia actus directi, & reflexi sunt diversa; ergo nulla inter hos actus repugnativa.

Ad 10. dico, quod textus D. Thom. un. N. cè neget certitudinem esse necessariam in 79 omni judicio directo, quia sepe repugnat; non autem negat, quod inesse debet actum reflexo, ut patet exemplis mox adductis, quæ S. Thom. ignorare non potuit. Addo S. Thomam stanc pro nostra sententia, quam 8. Th. dabimus. Ad rationem dico, quod certitudo de statu gratiae, qui habet non potest, ideo eam habere non tenemur; quia vero certitudo de honestate operationis habet potest, ideo hanc habere tenemur; tenemur enim certi esse, quod secundo minus tutam minus probabile non peccemus; alias tenemur ad tutiorem, & probabilem, quæ secundo certi sumus non peccare formaliter; et si non certi sumus, loquendo de probabiliori, non peccare materialiter. Cum autem sepe judicium certum de probabiliori opinionis repugnet, & sepe tunc non

S E C T III.

97

non sit probabilis, hinc possumus sequi minùs tutam minùs probabilem; quia vero hanc sequendo, aint Probabilistæ Reflexistæ, certi non sumus de non peccato formalí, exponi autem ejus periculo sit peccatum, ideo appellant ad judicium reflexum certum de non peccato formalí, ponendo tale opus ut subtiliter judicio certo probabili de honestate: ergo licet nullus sit vituperabilis ex eo quia non est certus esse in gratia, nemo enim vituperabilis est, si careat eo, quod habere non potest; est tamen, qui potest esse certus de non peccato, & de honestate, non vult eam certitudinem habere.

N. Quod ait, quod operari sequatur ad esse, dico similia axiomata egere fufa explicatio-
P. Eliz. ne, de quâ latè Philolophi, & Theologi. Quod scio est, esse contra P. Eliz. ut enim nemo certò scit, an sit in gratia, ita nemo certò scit, an operatio sua sit ex gratia: econtra sicut omnis scit certitudine naturali esse, ita eadem certitudine scire debet, qualis sit sua operatio; quia vero directè scire hoc ipsum, est saepe impossibile, ideo natura providit nobis principia certa reflexa, ex quibus judicium certum reflexum de qualitate nostrarum operationum deducere possimus. Ad aliam rationem patet ex mox di-
ctis.

N. Ad 11. dico evidens dari contra ejus doctrinam argumentum; nam ejus doctrina est, non posse per principia reflexa certificari de non peccato, dum sequimur judicium tantum probabile de non peccato: argumentum ejus est, quod opinio probabilis raro fallat, & inde infert licum sequi opinionem probabilem, ergo ut prober licere sequi probabile, reflexo utitur argumento. Vel igitur hoc argumentum reflexum est certum sicutem sibi, vel non? Si est certum; ergo per principium, & argumentum reflexum, qui sequitur opinionem probabilem de non peccato, potest esse certus de non peccato, adeoque tota ejus doctrina evertitur. Si non est certum; & sic sicut dicimus non satis esse judicium directum probabile de non peccato, quia exponimur probabiliter periculo peccati; ita dicam, quod non facit erit illud argumentum reflexum incer-
tum ob eandem rationem.

N. Quare licet verum sit, opinionem certò probabilem raro fallere, nam inter certò probabiles longè plures sunt veræ, quâm falsæ, etenim pleræque ex falsis non sunt certò probabiles; attamen probabilitas non est falsa, sed tenetur ad certitudinem de non peccato habendam. Similiter eti verum sit, quod operans ex probabili non di-
Tom. III.

cat, *Volo facere hoc, et si forte sit contra Dei legem; sed dicat, Volo facere hoc, et si forte esse possit contra Dei legem; attamen illi duo actus iunt & equivalenter idem in ordine ad expendum hominem periculo peccati; & non minùs habet voluntatem non bonam, qui habet primum, quam qui secundum actum; ergo necesse est aliunde haurire certitudinem, sive a judicio reflexo, ut Reflexistæ, sive ab ipsam probabilitate, quæ est intransitive, & per le certitudo non peccati, ut nos diximus. Addo me inter hos duos actus, Forte actus est contra Dei legem: Possibile est, ut hic actus sit contra Dei legem, nullam videre differentiam, nisi materialem, quæ est inter actum, & potentiam; ergo si teneor vitare illum, teneor vitare alterum, nam actus supponit potentiam.*

Ad 12. dico paritatem non esse ad rem; N. aliud enim est, quod saepe certi non sumus 83; nos restituisse tentationibus vehementibus; aliud, quod nos certi non sumus de non peccato, dum liberè omnino, & deliberatè opinionem aliquam certò probabilem eligimus. Admitto primum, quod non est ad rem, & nego secundum. Addo ex non certitudine de resistentiâ tentationis unicè inferri, quod tunc saepe non sumus certi de non peccato: quid autem ex hoc infertur, nisi nos saepe de non peccato certos non esse? quod verum est: non autem infertur, quod ut sine peccato operemur, necesse non sit, ut certi sumus de non peccato; dico enim hoc semper esse necessarium.

S E C T I O III.

Argumenta Palanci, P.D.Thyrsi, P. Munießæ,
Candidi, & aliorum.

§. I.

Argumenta Palanci.

S U M M A R I U M.
Quia in sequente minùs probabilem dari non potest certitudine reflexa de honestate formalis operis, n.84.

Solvo, n.85.86.

Quia à nobis ad probabilitatem practicam innumeris requiruntur, & plerumque implicat evidentia de probabilitate opinionis, n.87.

Retorqueo, n.88.89.

Non est difficile invenire certò probabilem; & quæ talis sit, n.90.

Confundit probabilitatem cum veritate, ib.

Satis, ut rationes probabiles apparent connexæ cum veritate objectivâ opinionis, n.91.

Arguit, quia certitudo honestatis formalis excludit formidinem prudentem oppositi affer-

tanæ

iam ab Apostolo, & anget presumptionem,
n. 92.
Reretur, n. 93.

N.
84.
Palanc.

Arguit 1. qn. 33. num. 23. quia non est
unde certitudo de honestate formalis
operationis provenire possit in eo, qui lequitor
æquè, aut minus probabilem; cum enim
incertum omnino sit, an tale opus licet, seu
an objectum sit re ipsa licitum, aut vetitum,
quomodo potest quis esse evidenter certus
de honestate formalis electionis objecti incerti? O mirabilis chimera! Ergo haberis
non potest certitudo reflexa de honestate
formalis operationis. Nec enim satis est dicere,
quod eliciens sit certus de eo, quod opinio
sit verè probabilis. Contra enim est;
quia si opposita est æquè, aut magis proba-
bilis, non potest esse certus, quod ea opinio
sit simpliciter probabilis; hoc enim est fal-
sum; sed tantum, quod fit probabilis secun-
dum quid: sed probabilitas secundum quid
non est satis ad honestè formaliter operan-
dum: ergo haberis non potest certitudo re-
flexa de formalis honestate operationis in eo,
qui sequitur æquè, aut minus probabilem.

N.
85.

Reip. certitudinem reflexam oriri ex præ-
missis certis, & evidenter saltem ipsis Pro-
babilistis; quales sunt. Licitum est sequi
æquè, aut minus probabilem: sed opinio
docens licere die festo picturam est talis:
ergo licet sequi opinionem probabilem di-
centem, licere die festo picturam. Ecce 1.
utriusque præmissa est nobis certa. Ecce 2.
est incertum nobis sit, an pictura die festo
sit, vel non sit in se licita, certi tamen sumus
de honestate formalis electionis picturæ die
festo: hec enim certitudo de eadem hon-
estate oritur ex dictis præmissis. Parcere igitur
poterat exclamationi. Rogo enim, an
qui diceret hunc syllogismum reflexum esse
certum, diceret chimaram. Licet sequi
longè probabilem? sed opinio stans pro
licentia picturæ die festo est longè proba-
bilius; ergo licet eam opinionem sequi. Sanè
maior extollitur à Palanco tamquam certa;
& tamen omnes Tutoris putant illam fal-
sam; & omnes Probabilisti putant etiam
illam falsam, si detur obligatio sequendi
probabilem præ minus probabili. Minor
confat rationibus, quæ magis, & vehemen-
tius inclinant intellectum, immo experien-
tiā, ut sèpè dicit. Sicut igitur, si Probabilis-
tista hoc diceret, nullam diceret chimaram,
et si falsum diceret, ita nec nos.

N.
86.

Ad replicam dico certissimum mihi esse,
quod minus, aut æquè probabilis in conspec-
ctu probabilioris maneat simpliciter, & ab-

solutè probabilis, & non tantum secundum
quid: hoc autem ita certum mihi est, quæ
certum mihi sit, quod DD. afferentes opini-
onis contradictriaz, habeant rationes vali-
das, & ego cognosco esse validas; nec mihi
tantum tribuere volo, ut quia meæ rationes
videntur mihi validiores, judicem rationes
oppositas nullius penes me valoris esse.

Arguit 2. n. 24. Ad veram probabilitatem N.
practicam tot à nobis assignantur, ut facilius 87.
sit lapidem Philosophicum, quam veram Palanci
probabilitatem invenire; nam ratio, quæ ab
uno dicitur gravis, & solida, ab alio rejici-
tur ut falsa, & sophistica: ergo plerumque
saltem implicat evidenter scire, quod opinio
quæ quis sequitur, sit verè probabilis.
Vrgit num. 25. argumento, ut ait, semper
difficili: Si opinio, quam quis sequitur, in
re est falsa, rationes, & fundamenta erunt
necessariò pure sophistica, & apparentia,
nam re ipsa non probant eam opinionem esse
veram, sed purè apparentem; sed scire non
possimus evidenter de opinione purè pro-
babili, utrum sit vera, vel falsa, ut fatemur;
ergo evidenter scire non possumus, utrum
ca motiva, & rationes sint revera solida, vel
sophistica.

Sed contra 1. quia si est plerumque im. N.
possibile evidenter scire, quæ opinio est 88.
verè probabilis, quomodo scire poterimus;
quæ sit verè longo excessu probabilior;
tamen permitit, & obligat nos inter proba-
biles ad longo excessu probabilem? Quæro enim, an probabilior, ad quam obli-
gas, debeat esse tibi longo excessu certò
probabilior, an vero debeat tantum esse tibi
longo excessu, probabiliter, aut proba-
bilius probabilior? Si dixeris primum, contra
est; quia si difficile, & plerumque impossibile
est certò scire, quæ opinio sit verè pro-
babili, multò magis certò scire, quæ sit verè
probabilior longo excessu. Si dixeris secun-
dum, contra est; quia si nos concedendo li-
citem sequi minus, aut æquè probabilem,
dummodo sit certò probabilis, laxamus, ut
dicas, conscientiam; longè magis, tu laxas;
immo ad laxitatem obligas, dum inter proba-
biles obligas ad longo excessu probabili-
rem, quin requiras, ut sit certò non tantum
longo excessu probabilior, sed ne quidem ut
sit certò probabilis.

Contra 2. quia argumentum, quod vocat N.
difficile, contra illum militat; quia si opini-
o, quam lequitur ut probabilem, est
in re falsa, ergo ejus rationes erunt sophis-
tice.

In formâ dico non esse difficile invenire N.
opinionem certò probabilem; ea enim est, quæ

que nititur rationi, que mihi apparet certò gravis, & solida; ut enim fundamentum aliquod sit certò, & verè probabile, non est necesse, ut revera connectatur cum re, quam probat; alias probabilitas objectiva, & veritas objectiva idem essent; quod est certò fallum ex disp. 4. & 5. sed fatis est, ut mihi certò apparet quod connectatur. Ut enim ad hoc ut opinio sit verè probabilis, aut probabilior, necesse non est, ut sit in re vera, nam plura probabilita, immo probabilita sunt in re falsa, ita ad hoc, ut ratio sit solida, gravis, & probabilis, aut probabilior, necesse non est, ut revera unitatur cum sua conclusione; (nam aliud est probabilitas, aliud veritas) sed fatis, ut mihi sit moraliter certum, quod talis ratio sit gravis, sive unitatur, sive non unitatur in re cum conclusione. Quare dummodo certus sim, quod talis ratio magna habeat apparentiam connexionis cum tali objecto, ratio est mihi certò gravis; & dummodo certus sim, quod ea conclusio magna habeat veritatis apparentiam, est mihi certò probabilis; quidquid deinde sit, an ratio, que mihi est certò gravis, seu certò videtur mihi concludere, revera concludat, an non; nam possum esse certus de magnâ verosimilitudine, quin sim certus de veritate, ut alibi fatetur Palanco, & experientia testatur.

N. Ad aliud fateor, quod si opinio sit falsa, ejus rationes non erunt cum illâ in re conexæ, adeoque in hoc sensu erunt sophistica, falsa, & purè apparentes; at hoc non tollit, quod si mihi certum sit, eas habere magnam veritatis apparentiam, non fint mihi certò probabiles, aut probabiliores. Ita si quis mihi fide dignus dixerit Petrum graviter infirmum, esse mortuum, certus sum de magnâ veritatis apparentia in hoc judicio, Petrus est mortuus, et si ea authoritas tunc fuerit in re falsa. Monco tamen, ne fiat equivocum in tò pure apparentis si enim significet, quod authoritas, aut ratio conclusio sit in re falsa, & sophistica, fateor ita esse si significet, quod non sit mihi certò apparente vera, nego; est enim mihi certum, quod mihi apparet vera. Omitto alia sumpta ex confusione sapientiae, & prudenter cum veritate.

N. Arguit 3. à n. 38. certitudinem de honestate formalis exclusivam omnis formidinis de non peccato formalis esse noxiā honestati, & virtuti; tum quia excutit timorem necessarium ad salutem assequendam, ut ait Apostolus; tum quia tollit diffidentiam sui, & ansam præbet presumptioni, & opponitur humilitati, & nostræ salutis sollicitudini.

Resp. aliam esse formidinem prudentem, N. aliam imprudentem: prudens oppositi formido tollitur à certitudine; imprudens à tollâ evidentia. Qui ad judicium reflexum recurrunt tamquam necessarium, ut quis sit formaliter certus de non peccato formalis in operando; vel qui necessarium negant, dicunt: cuique opinioni certò probabili inesse certitudinem; non autem negant, immo affirmant compati cum ea certitudine formidinem imprudentem; quod etiam affirmat Palanco dicens, cum judicio probabiliori directo compati imprudentem formidinem, & ut loquitur, per modum scrupuli de formalis honestate operationis sub eo judicio posita. Quare quod Reflexista negant, est, compositibilem esse cum eo judicio certo reflexo de honestate formalis formidinem prudentem de opposito; & sic convenient cum Probabilioris, sive negent, sive affirment judicij reflexi necessitatem; immo cum omnibus, & illis tantum opponuntur, qui docent necessariam esse evidentiam, aut certitudinem de veritate judicij directi vel illis, qui docent non satis esse, ut judicium reflexum sit certum, sed debere esse evidens de honestate, ut quis honeste formaliter operetur. Quod si Palanco eos tantum impugnat, qui evidentiam exigunt, & non tantum asserunt, recte facit; si eos qui solam certitudinem requirunt, non recte, immo le ipsum impugnat.

§. II.
Argumenta Candidi, Riccij, & P. Muniesæ.

S U M M A R I U M.

Plura alibi solvi, n. 94.

Arguit Mun. quod hoc propositio non tantum non sit certa, quin est falsa; frequens minus probabilem operatur licet. Similiter hæc, ego nunc prudenter judico me licet operari, non est certa, n. 95.

At neminem posse esse certum de non peccato, cum sequitur probabilem de peccato, a n. 95. ad 99.

Solutio à n. 100. ad 105.

Licet opinio sit minus probabilis, est tamen certò probabilis de non peccato, n. 102.

Idiotis certitudo reflexa est suo modo possibilis, n. 103.

Innocentius non damnat, quod qui certò probabilit, sed quod qui probabiliter agit, prudenter agat, n. 104.

Est certum, quod qui licet operatur, non peccat; quidquid dicat P. Muniesæ, qui negat esse certum, n. 106.

Sepe prudentia, quo satis est ad prudentem aſſenſum, non ſatis ad licitam operationem,

n. 107.

N. 94. **R**etuli, & folvi alibi argumenta Candi-
di, & disp. 13. ſect. 5. argumenta Ricci
volentis implicare dictamen certum in ſen-
tentia Probabilistarum; tum quia hæc ma-
ior, *Licet ſequi omnem probabilem* & hæc
minor, *Sed hæc eſt ialtis*, ſunt falſæ, neque
enim certus ſum me sufficienti diligentia
uolum: tum quia repugnat, ut quis fit cer-
tus de non peccato, dum ponit actionem,
quaſi ſibi verofimilius eſt eſſe peccatum: tum
quia peccaret, & non peccaret ſequens mi-
nus probabile cum judicio reflexo certo
de non peccato. Hæc, & alia argumenta
dedi, & luculentuſ folvi d. 13. ſect. 7. a. num.
309. & a. n. 349. & a. n. 360. Similiter disp.
11. a. n. 38. ad 50. & a. n. 59. folvi argumen-
tum P. Elizalda, quod per noſtrum tyllogiſ-
mum reflexum evertatur Theologia; nec
P. Eliz. non disp. 8. num. 563. Rurſus respondi argu-
mentis P. Muniesla ſolvi d. 11. n. 59. nec non
P. Mun. P.D. Thyrfi d. 11. n. 515. demum plura pro-
nobis dedi d. 16. n. 55. & a. n. 79. ad 90. & d.
17. n. 379. quare hic tantum aliqua breviter
delibanda.

N. 95. **O**bjicit P. Muniesla ſim. 2. quod hæc ma-
ior, *Sequens certò probabilem de honestate licite
operatur*, non tantum non fit certa, quin eſt
falſa, ſi ſermo ſit de probabilitate objectivæ,
ſeu de judicio opinativo aliorum, exiſtente
tantum objectivæ in mente operantis, hiſto-
ricè cognofcentis alios ſic opinari, quin ſub-
jectivæ ipſe ita opinetur: etiā vera ſit, ait
n. 17. ſi ſermo ſit de judicio prudenti ſub-
jectivæ exiſtente in ipſo operante, utpote re
ipſa direcțe opinare, licitum eſt opus,
quod ponere vult. Tum quia (ait n. 20.) etiā
maior eſſet certa, & evidens, non ideo ultimū
dictamen eſt evidens; quia hæc minor,
*Sed ego hic, & nunc prudenter judico me licite
operari*, nec eſt certa, nec evidens, quia eſt
de re opinativæ inter Doctores controverſa;
nec mihi certum eſt, an illud judicium fit
P. Thyrfi ſolita paſſione conceptum, ait ex P. D. Thyrfi
disp. 10. a. num. 27. ergo etiā mihi verum ſit,
quod judicium opinativum fit à me bona
fide conceptum, non tamen eſt certum.
Tum quia (ait n. 21.) intelligi non poteſt,
quomodo quis adulari ſibi poſſit de certitu-
dine ſui judicij reflexi de non peccato, aut
honestate, cum videat ſe ſequi opinionem di-
rectam probabiliorem de peccato. Explicat.
Duplex datur opinio, una minus tuta minus
probabilis, negans contractum eſte uſu-
rium; alia affirmans, & eſt mihi probabilior:

ego ſequor negantem. Rogat, quomodo
eum ante omnem reflexionem opinio affi-
mans mi peccare eum incendo, ut mihi pro-
babilior, quomodo, inquit, poſſim relexe-
fieri certus, quod non peccem eum incen-
do? Tum quia (n. 27. ait) talis evidens, & N.
certitudo reflexa eſt idiotis ignota, contentuſ
credere ut verum licere, quod vir doctus
illis dicit. Tum quia repugnat certitudo de N.
licentia contractus, quoties pure opinor, n. 99.
quod contractus non fit injutus; ſed ego
hoc pure opinor, ergo certus eſſe non po-
ſum, quod fit licitus. Tum quia tres de-
monſtrationes P. Moyæ (ait n. 46.) plenaſ
ſunt mihiſris aequivocationibus. Etenim hec
maior, *Sequens opinionem practice probabilem
non peccat*, intellecta de opinione probabili
exiſtente tantum objective in mea mente, &
subjectivæ in aliena, ne quidem eſt vera,
immò nec probabilis poſt 3. ab Innoc. XI. in
damnata, quod qui operatur juxta proba-
bilem, operetur prudenter. Similiter hec,
Sequens regulam humanorum alium non peccat,
ait etiā tantum vera, ſi tequatur ex
motiuis p̄p̄onderantibus, & eam iudicet
veram. Rurſus hæc, *Operans ex conſilio pri-
torum in arte, ſive iſti errent, ſive non pe-
ccat*, ait n. 57. non peccare, ſi operetur juxta
propriam conſcientiam formalem ex moti-
viſ p̄p̄ponderantibus, non autem iudicet
ſalfam. Hæc P. Muniesla.

Sed breviter ad 1. dico hec omnia à me N.
ſoluta d. 13. ſect. 7. ll. cc. quod five fatis ſirju-106
dicium de objectivæ probabilitate, five ne-
ceſſe fit iudicium de veritate opinione pro-
babili, ut operer; cum per me intellectus
poſſit phylſice, & moraliter direcțe aſſentiri
minus probabili, poterit quis iudicium re-
flexum certum de licentia operationis, ut
ſubtantis illi iudicio certo, etiā minus pro-
babili, conſipere, cum per me fit effenti-
pulū incidat Probabiliorismus.

Ad 2. ideo, ne in proprieſ opinioneſ iudi-
cio decipiamur, conſulimus, ne quis pro-
priaſ opinioni ita nitatur, ut non poſſit op-
poſite prudenter nit, ſi fit certo probabili.
Miro! hoc nobis objici, cum in hunc ſeo-
pulū incidat Probabiliorismus.

Ad 3. patet ex l. c. eſto enim fit minus N.
probabilis, eſt tamen certo probabili, & i. c.
adeo verofimilius de non peccato, ut nil am-
plius neceſſe fit, ne quis peccet.

Ad 4. dico idiotis certitudinem reflexam N.
eſſe ſuo modo poſſibilem, eſto cam explicat-107
re nelciant; immò quero, an idioti eſſe
quid fit opinio directa ritè probabili?

Ad 5. nego damnatum, quod qui certò N.
probabiliter agit, prudenter agat. Vnum 108
tantum

S E C T. III.

101

P.Mun. tantum advero contra P. Munies. quod unicuique opinioni probabiliori propriè cuiuslibet dat certitudinem, adeo ut quilibet contradictria, quia una unis, alia alius est probabilior, sit moraliter certa: & deinde dictam reflexo Probabilistarum certitudinem negat. Immo cum n. 42. dicat, quod minores, a quibus pendet reflexum dictamen, raro sint certe, nescio quomodo quamlibet suam velit fibi moraliter certam, quin quamlibet cuiusque velit suo Authori esse moraliter certam, cō quia quilibet est suo Patrono probabilior.

N. Dices ex P. Munies. n. 57. solum in sententia Probabilistarum docentium satis esse judicium de probabilitate alienæ, formari non posse certum de non peccato judicium. Nego; potest enim, non ex motivis directis, ut iuxta, ut deducunt illi, quibus est subiectivum probabile, contractum esse licitum, sed ex reflexis, quatenus, quod est certò probabile, est licitum; contractus est talis; ergo licitus.

N. Aliud argumentum movet P. Munies. quod factus Probabiliorista videntur ingenitæ fibi modestiæ aliquando oblitus, & pertefus; cum enim in suis, *de Deo, de Christo D. & de Gratia Tomis*, ne levi quidem unguicula modestia delicerit, attinen in *Conscientia Stimulata* phrases iuxta duriusculas, & amarulentes

D.Perei ad manum habet, adeo ut non modicā dederit Doctori Percæ occasionem, ut liberiori calamo in eum, & alios excurreret; quod tandem non approbo, consutius enim fuislet fibi temperare, quam solidam, & selectam doctrinam nigro arramento identidem facere. Igitur P. Munies. s. 2. §. 5. ut reculit argumenta P. Moy, P. Terilli, & P. Carden, quibus evinci putant certum esse, quod licet sequi minus probabile, ait n. 46. has ratiunculas plenas eis miseris aequi-vocationibus: 1. quia (ait n. 47.) aliud est, verum esse, quod qui licet operatur non peccet; aliud est, certum esse, quod non peccet, qui licet operatur. Sed contra evidenter: quia si non est certum, quod qui licet operatur, non peccet, poterit quis licet operari, & peccare; sed hoc implicat: ergo non tantum est verum, sed est certum, quod qui licet operatur, non peccet.

N. Ait 2. quod qui sequitur probabilem, vincit prudenter formidinem oppositi: ecce contra qui sequitur minus probabilem, stantem pro licentiæ contractus, non vincit prudenter formidinem pro non licentiæ. Sed contra: quomodo probat quod prudentia insit probabilioritati; imprudentia vero insit minori probabilitati? Contra 2. quia ut acutè

Tom. III.

D.Perei n. 210. falsum est principium P. Munies. quod prudentia, quæ satis est, ut P. Munies sit prudens, satis sit, ut operatio sit licita; ita possūm probabilius, adeoque prudenter assentiri, quod talis materia, aut forma Sacramenti sit valida, & adhuc illicita erit operatio, seu ministratio Sacramenti sub eā formā, præcente certa: ergo falsum, quod prudentia, quæ satis est, ut assentus sit prudens, satis sit, ut operatio sit licita.

§. III.

Argumenta difficultiora P. D.Thyrs, & aliorum.

S U M M A R I U M.

Quia implicat, ut judicium particulare sit certum, & incertum sit judicium commune sub quo continetur, n. 108.

Tunc particulare talis est, qualis est universalis, quando retinet eadem omnino circumstantias, tam ex parte subjecti, quam objecti: quod si ex parte subjecti mutet, non est talis, n. 109. ad 112.

Arguit P. Thyrs. quia quoties minus tuta est probabilitas, facile intelligitur, quomodo judicium de licentiæ sit prudens; non ita sit, sit simul minus probabilis, n. 114.

Vult difficultem esse certitudinem probabilitatis.

Impugno, ib. & n. 115.

Si nostra minor non est evidens, neque ejus minor, n. 116.

Ait difficultatem certitudinis in difficultate reflexo oriri ex eo quia nemo potest facile esse certus de sua sufficientis diligentia, n. 117.

Returque, n. 118. 119.

Arguit ideo judicium probabilem satis esse ad conscientiam securitatem, quia tunc non potest judicari oppositum; potest autem si judicium sit minus probabile, n. 120.

Sicut bene operatur, qui potentia proxima antecedenti potest operari melius, ita recte opinatur, & operatur, qui potest potentia proxima antecedenti judicare probabilem, n. 121.

Arguit, quia sententia reflexa de lito, si minus tuta minus probabilis non est certa, ergo nec difficultas ei sententia nixum, n. 122.

Eis facit argumentum esse convincens, si datur quod sententia Probabilistarum sit probabilis; non tamen est convincens, si principia Probabilistarum sunt vera, quin eo uti non possum, suppositis suis principiis, n. 124.

Explico, n. 125.

Principia Probabilistarum evidenter suadent potius quam impugnant certitudinem a Probabilistis Reflexis admisam in iudicio reflexo, ib. & 126.

Iij

Juxta

In iusta nostra, & communia Probabilistis principia difficile est ostendere certitudinem in iudicio reflexo. Cur? ib. & 127.

DD. Probabiliste negantes probabilitatem sententia Probabilioritatum, n. 127.

Judicium reflexum potest esse certum, quin dictum sit certum, quoies pro reflexo dantur rationes certa, que non pro directo. Inductio, n. 128.

Lex reflexa, qua datur, est, ne quis operetur cum dubio speculativo, non formato iudicio reflexo pratico de licito, non autem, ne quis operetur, formato eo iudicio, n. 129.

Non vult Apostolus, quod operemur saltem cum timore prudenti de peccato formalis in opere quod operamur, hoc enim implicat, sed cum timore prudenti de nostra fragilitate quod peccabimus, nisi oremus &c. n. 130.

N.

Racipiendum argumentum est; quia res pugnat, ut judicium practicum singulare, sit de licita operatione certum hic, & nunc, eo ipso quod de eadem operatione in communi formido; nam omne iudicium singulare continetur sub universalis, ergo si universaliter iudico hunc specie contractum esse illicitum, eo ipso etiam iudico eumdem in singulari esse mihi illicitum. Hoc argumento plures utuntur, principis Fogatinus Scotiita in recenti libro de certitudine honestatis d. 1. n. 15.

N.

Verum quam imbelli sit hoc argumentum, patet; quia hoc iudicium singulare, Ergo mihi hoc, & nunc talis contractus A, est illicitus, non continetur sub hoc iudicio universalis; Omnis talis contractus A, est illicitus, nam hoc loquitur de contractu objective sumpto, & praeclaro a subiecto; seu loquitur de eo, ut est contra Dei legem, & affirmat illicitum; iudicium autem singulare loquitur de contractu considerato non pure objective, seu ut est in se, sed subjective, seu ut est in operante, qui habere potest principia, quibus ea non licentia contractus A, objective sumptu tollatur. Hoc autem ita esse est evidens; nam haec propositio universalis, Omnis mentiens peccat, est vera objective; haec autem particularis, Ergo Petrus invincibiliter potius mendacium non esse vetitum, mentiendo peccat, est falsa. Similiter haec universalis, Omnis obligatus jejunio, illud violando peccat, est vera objective; & tamen haec particularis, Ergo Petrus, Superiore precipiente, violando jejunium peccat, est falsa. Cur autem, nisi quia aliud est considerare rem objective ut est in se, aliud subjective, seu ut affectam tali dispositione operantis, cui accedere potest, vel invincibilis error, vel

praeceptum, vel aliud principium, quo tollatur malitia conveniens ei operationi, & objecto objective sumpto, & praeclaro a dispositione operantis?

Tunc ergo particularis talis est, quia est N. universalis, non retinet omnes eadem in circumstantias le tenentes tam ex parte subiecti, quam ex parte objecti. Quod si universalis unice consideret, quod le tenet ex parte objecti, & omittat considerare vel unam tantum circumstantiam le tenentem ex parte subiecti, tunc mirum non est, si universalis sit vera, particularis falsa; nam ea particularis non continetur sub ea universalis, cum universalis unice consideret rem objective, seu ut est in se; non autem operantis dispositionem, a qua res objective sumpta limitari potest ad malitiam, vel ad honestatem. Haec clara sunt tum ex iis, que Fides docet de errore invincibili eo enim laborans non peccat formaliter, eti ponat opus in se malum; tum ex iis, que nostra Theologia dedit de errore invincibili, qui, iuxta nos, actionem ex se materialiter malum reddit formaliter honestam.

Dicces 1. Affirmans contractum A, omnibus illicitum, non tantum affirmat objecti illi, non licentiam, sed respectu cuiusque subiecti: ergo haec particularis, *Contractus A, est illicitus Petro*, non potest esse vera. Nego consequentiam; eti enim consideretur tum objectum, tum subiectum, & dicatur omnibus illicitum, potest tamen alicui subiecto supervenire aliqua circumstantia, ex gr. invincibilis error, ob quam sit licitus. Quare ut particularis sequatur naturam universalis, nil novum continere debet; si enim contineat, eo ipso non continetur sub universalis, adeoque non mirum, si universalis possit esse illicita, particularis licita, aut econtra.

Hinc patet, quam faciliter cum probabilitate, immo cum veritate hujus iudicis universalis speculativi, *Omnis contractus specie A, est illicitus*, sit certudo hujus iudicis practici, *Contractus specie A, mihi habenti certam probabilitatem, aut probabilioritatem de ejus licentia, immo mihi habenti opinionem probabilem, aut probabilorem de ejus licentia*, est licitus. Ratio est; quia sunt diversa objecta, ut lape monui; ergo nulla oppositio, cum iudicium universale habeat pro objecto contractum A, objective, & secundum se consideratum; iudicium particularē habeat pro objecto non tantum contractum A, objective, sed etiam subjective, seu ut subiectum invincibili ignorante, & legi non satis ejus malitiam intinanti. Vide que dixi 4. 17.

& alibi, ubi exposui objectum judicij directi, & reflexi.

N. Dices 2. Si certitudo de non peccato formaliter requiritur, satis non erit probabilissima. Sed contra, tunc quia per me cuique opinioni certo probabili cognitas ut tali inest certitudo de non peccato formaliter: tunc quia ipsi Reflexista dicent satis non esse probabilissimam, nisi sub judicio certo reflexo de licito usu probabilissimam, eò quia ipsa probabilissima incerta sit in re.

M. Alterum argumentum est ex P.D. Thyrsi. ^{114.} *dis. 10. an. 27. ad 30.* ubi ait se non videre P.Thyr. quomodo inter se cohærent quod docet P. P.Teril. *Teril. qu. 13. de Confe. & P. Moya tr. 1.* ^{115.} *qu. 6. §. 6.* cum multis Probabilis, nempe, quod ad honeste operandum requiratur dictamen practicum moraliter certum, & evidens; & tamen, quod homo possit licite uti minus probabili minus tutâ, tunc probabili, & tunc: si enim requiritur dictamen moraliter evidens de licentia talis hic, & nunc operationis, (quod tamen, inquit P. D. Thyrius, non affirmo) tale dictamen tunc tantum haberi poterit, quando opinio favens libertati appareat clare verosimilior opinione favente legi: non econtra; hic enim syllogismus, *Mibi licet, quod prudenter judico omnibus licitum, sed ego nunc prudenter judico actionem pingere die festo eis omnibus licitam, ergo mihi licet pingere die festo;* hic syllogismus non habet utramque præmissam evidenter, si opinio favens libertati sit minus probabilis, quia difficile omnino, immo impossibile est, ut quis judicet prudenter aliquid esse licitum, quoties habet maius fundamentum, ut judicet non esse licitum: ergo quoties minus tutâ est minus probabilis, minor syllogismi non est evidens. Econtra, (ait n. 28.) quoties minus tutâ est longe probabili, facile intelligitur, quomodo judicium affirmans rem esse licitam sit prudens; quia operanti est evidens illam lentitatem habere magnum fundamentum, & defendi à magnis viris, quod sufficit ad ejus probabilitatem; ergo qui illi assentitur, quia appetit verosimilior oppositâ, non assentur, nisi præemineret verosimilitudine, certus esse potest te illi præbuisse prudenter aliquid, si certus sit, se absque impetu passionis adhibuisse sufficientem diligentiam ad inquirendam veritatem, hanc autem certitudinem difficulter possent homines assequi. Haec P.D. Thyrius.

N. Sed contra 1. quia non capio, quomodo obliger ad tequendam evidenter verosimiliorum, & tamen velit adeo difficultem certitudinem probabilitatis, quanto magis pro-

babilioritatis. Si enim nisi cum magna difficultate certus esse possum, me absque passionis impetu sufficienti usum diligentia, ut veritatem inquirerem, quomodo certa, & evidens mihi erit probabili, ad quam præhabendam, ante omne directum de opinione, & operatione judicium, nos obligat?

Contra 2. quia tantum abest, ut minor allati syllogismi reflexi sit ev dens tantum, quando sequimur opinionem faventem libertati longe probabiliorem, non autem, quando sequimur faventem libertati minus probabilem; quinimmò, si non est evidens, quod prudenter judico picturam licere die festo, si opinio affirmans eam licere est minus probabili; nec est evidens quod prudenter judico picturam licere die festo, si opinio affirmans eam licere est probabili. Ratio est; tunc quia longe difficulter est certitudo, & evidentia tentabilis probabilitatis, quam tentabilis probabilitatis, immo ea certitudo supponit hanc, & aliquid plus; ergo ut haec minor, *Sed ego hic, & nunc prudenter judico omnibus licere picturam die festo;* sit evidenter probabili, debeo prius habere evidentiam de certitudine probabilitatis, quam probabilitatis. Tunc quia, si quia sum experimentaliter certus illam opinionem, *picturam licere*, habere longe maius fundamentum, & defendi à viris magnis, ideo certus sum dictam minorem esse veram; ita, juxta P. Teril. P. Moy. & alios ^{P.Teril.} ^{P.Moy.} Probabilis, quia certi experimentaliter sunt, quod eadem opinio affirmans picturam licere, habeat grave fundamentum, & defendantur à magnis viris, (est sit minus fundamento, quod alii habent pro eadem opinione affirmante) erunt certi de eadem minore: ergo non est difficile intelligere quomodo utraque præmissa illius syllogismi posit esse evidens Probabilis, si non est difficile intelligere; quomodo sit evidens Probabilis.

Dices ex P.D. Thyro n. 29. formari qui- ^{N.} dem posse dictamen practicum reflexum ^{117.} certum, & evidens, quod hic, & nunc licet ^{P.Thyr.} operari, quoties minus tutâ unicè proponitur ut verosimilis. Subdit: Quod mihi difficultatem parit, ne putem dictamen illud esse evidens, est, quod operans non potest facile certus esse, quod fecerit sufficientem diligentiam ad inquirendam veritatem, quatenus certitudo necessaria est, ut sit evidens judicium de honeste objecti; nam si judicium illud directum est falso ob ignorantiam culpabilem, non est prudens. Si tamen semel possit esse certus de diligentia adhibita, cui unicè appetat ut probabilis sententia

tentia favens libertati; etiam poterit esse certus ille, cui apparelt ut probabilior opposita; quare vel numquam poterit fundari dictamen reflexum certum supra judicium opinativum directum, vel formari potest in nostro cau.

N. 118. Ecce 1. afferit dari posse dictamen certum, & evidens reflexum practicum de licentia operationis, quoties minus tutam est unicè probabilis, immò etiam est probabilior opposita: ergo etiam quando est minus probabilis; nam tunc judicium directum si est falsum, est ex ignorantia invincibili. Quod si dixerit esse falsum ex vincibili, dicam ego, quod quando judicium directum probabilius est falsum, erit etiam falsum ex ignorantia vincibili, nam habet contra se argumenta flantia pro tutione minus probabili.

N. 119. Ecce 2. totam difficultatem certitudinis dictaminis reflexi oriri ait ex eo, quia non possumus facile esse certi de usu sufficientis diligentia pro inventione veritatis, quae tamen prærequisitum ad hoc ut judicium directum sit certò probabile, aquae adeo ut dictamen practicum reflexum, fundatum supra illud directum, sit certum; hoc autem longè magis probat, difficilius esse habere certitudinem probabilioratis; ergo si non obstante hac difficultate, ait dictamen practicum reflexum, fundatum supra unicè probabilem, immò probabiliorum minus tutam, posse esse certum, & evidens; quanto magis poterit certum, & evidens esse dictamen practicum reflexum, nixum opinioni faventi libertati, aquæ, aut minus probabilis opposita?

N. 120. P. Thy. Replicat n. 39. quod in sententiâ afferentium posse intellectum assentiri ut vere utrilibet ex aquâ probabilibus, non satis sit judicium probabile de honestate objecti ad licite operandum, quia tunc intellectus sequitur potius imperium voluntatis, quam rationis; ita enim judicat contractum A, est honestum, ut habeat potentiam proximam antecedentem ad judicandum in sensu diviso esse usuram. Nemo autem licet eo instanti init contractum, quo potuit proxime judicare esse usuram; si enim non judicat, est quia non vult, non quia non potest. Econtra quando ita judicat contractum esse honestum, ut non potuerit pro priori judicare oppositum, quia pro honestate habet fundatum clare præminens fundamento pro non honestate, tunc judicium probabile de honestate contractus sufficit ad securitatem conscientiæ, quia pars opposita non manet absolute probabilis respectu operan-

tis, et si videat reflexè quod approbenur a patientibus ut probabilis in se. Subdit n. 40. quod quoties in actu primo pro parte benigna appareat ratio clara præminens, ob quam intellectus judicat rem esse licitam, runc ratio opposita repellendus ut ferupulus.

Sed contra 1. quia assentientes nos posse N. operari juxta minus tutam minus probabilem, ali sunt, qui negant, quod intellectus possit directe ait, minus probabilis & hi necessario recurrunt ad judicium certum reflexum supra licitum minus tunc minus probabilis ulum: alij sunt, qui affirmant, quod intellectus possit directe assentiri minus probabilis, & adhuc necessarium judicant dictamen certum reflexum de facto ejus ulu: alij sunt, qui negant necessarium esse hoc judicium reflexum, & putant quod ad licite operandum satis sit ipsum judicium directum minus probabilis de licentia operationis. Quod P. D. Thyrsus dicit, cum licet inire contractum, qui potentia proxima antecedenti judicare prudentius potest esse illicitam; idem est, ac dicere, quod non licet operari, qui potentia proxima antecedenti potest operari melius; cumque non judicare prudentius, qui antecedenter potuit judicare prudentius; adeoque argumentum est invalidum, & lape solutum.

Contra 2. quia hoc argumento Tutoris N. probabit sequendum tutius minus probabile, eti objecto minus probabile nequa directe assentiri; quatenus sicut judicium minus probabile de honestate non est satis in eo, qui antecedenter potuit ex maiori fundamento judicare operationem esse honestam; ita neque sufficit judicium probabilius circa minus tutam, quia antecedenter potuit evidenter judicare ie tuis operum non contrahendo, eti pro contractu habeat fundamenta graviora, quam pro non licentia contractus: evidens enim est non contrahentem non posse peccare contrahendo; non autem evidens est, sed ad summum probabilem contrahentem non peccare.

Tertium argumentum longè difficulter N. contra certitudinem dictaminis reflexum supra licitum ulum minus tutam minus probabilis hoc modo formari potest: Non potest dictamen reflexum de licentia contractus nixum sententia tenui licitum usum minus probabilis esse certum, nisi certa sit sententia reflexa flans pro licito usu minus tutam minus probabilis; sed hec sententia reflexa non est certa, nam sententia Probabiliorum negans est probabilis; ergo formari non potest dictamen reflexum certum nixum sententia P. Thy. affirmanti. Ita P. Valsqu. 1. 2. d. 62. n. 27. Ego

N. 124 Ego qui Probabilista sum, quamvis puerum hoc argumentum esse convincens, nec aliam videt à Probabilistis Reflexistis dari posse solutionem, quā negando quod sententia negans licitum usum minus tutus minus probabilis, sit illis probabilis; quia tamen hoc durum mihi videtur, saltem ob authoritatem Probabilioristarum; durum, inquam, dictu mihi videtur, et si non opinatu, si praeferim ponderentur principia, quod lex prudenter negabilis non est satis intimata; & quod nulla detur lex de probabiliori, & tutioni; ideo infra dicturus sum, quod nullum dictamen reflexum certum sit necessarium. Cū toto tamen hoc est reverentiae causa dicam validum, attamen est prorsus infirmum contra Probabilistis Reflexistas, stando doctrinæ Probabilioristarum: & ideo Probabilioristæ eo arguento utentes nullatenus ostendere possunt repugnare certitudinem judicii reflexi, ut dixi *scit. 1. §. 2.*

N. 125 Explico. Probabilioristæ dicunt licitum, immo obligatorium sequi opinionem longè fibi probabiliorem, & omittendū minus probabilem. Rursus dicunt, quod probabilior à minus probabili tollat probabilitatem, & ideo omnem fibi probabiliorem esse quasi moraliter certam. Hec sunt Probabilioristarum principia, quæ tantum abest ut certitudinem judicii reflexi à Probabilistis Reflexistis admisam impugnent, quin eam suadent. Ita enim arguo: Cuique licet, immo quisque tenetur ad fibi probabiliorem, ut docent Probabilioristæ: sed sententia affirmans licitum usum minus fibi probabilis est Probabilistis probabilior: ergo cuique Probabilista licet, immo tenetur eam sequi; sed omnis alicui probabilior est eidem quasi moraliter certa, ut Probabilioristæ dicunt: ergo opinio affirmans licitum usum minus probabilis est Probabilistis moraliter certa: ergo Probabilistæ Reflexistæ judicium reflexum certum de licentia contractus formare possunt, nixum certitudini propriæ sententia affirmantis licitum usum minus probabilis.

N. 126 Ecce tantum abest, quod eo arguento ostendatur repugnare certitudinem in judicio reflexo Probabilioristarum, quin principia Probabilioristarum evidenter ostendunt eam certitudinem dari. At in mea sententiâ, & juxta mea, & communia omnibus Probabilistis principia, difficile est eam judicii reflexi certitudinem fundare, nisi certa trahantur pro sententiâ affirmante licitum usum minus tutæ minus probabilis argumenta. Non enim ego affero, quod omne

probabilius tollat minorem probabilitatem, & sit quasi moraliter certum, ut afferunt Probabilioristæ; quin ego, & alii Probabilistæ hoc negant. Vel ergo sententia Probabilioristarum affirmans licitum usum minus probabilis est tantum probabilior, vel est prorsus certa? Si certa, contra est, quia Probabilioristarum sententia vix adimi potest probabilitas extrinseca: vel est tantum probabilior, & sic formari non poterit dictamen certum reflexum nixum sententia affirmanti licitum usum minus probabilis; nam opinio negans eum licere, manet mihi, immo aliis Probabilistis, juxta nostram doctrinam, probabilis. Econtra adhuc dato, quod opinio affirmans licitum usum minus probabilis non sit Probabilistis certa, sed tantum probabilior, potest à me, & à Probabilistis Reflexistis formari dictamen certum reflexum inhærendo principiis Probabilioristarum: ergo Probabilioristæ obligantes ad probabiliorem, & docentes omne probabilius esse moraliter certum, probare nequeunt repugnare certitudinem in judicio reflexo Probabilioristarum, adhuc dato, quod sua sententia stans pro licito usu minus probabilis sit Probabilistis probabilior tantum, & non certa; immo dato tantum quod haec sententia sit Probabilistis probabilior tantum, & non certa, possunt Probabilistæ utentes Probabilioristarum principiis formare judicium certum de licito usu minus probabilis.

Quare solum juxta principia Probabilioristarum negantur, quod maior probabilitas tollat minorem, probari ad summum potest, quod repugnet certitudo in judicio reflexo Probabilioristarum, dato, quod non habeant præsuam sententia argumenta certa; adeoque quod sententia affirmans licitum usum minus probabilis sit illis probabilior tantum, nam opposita negans manet etiam illis probabilis; ergo propria affirmans non est illis moraliter certa. Scio à plerisque Probabilistis negari, quod sententia negans licitum usum minus probabilis sit

probabilis, nam propriam vocant moraliter *P. Moya* certam; ita *P. Moya*, *P. Card.*, *P. Teril.*, *P. P. Card.*, *P. Teril.*, *P. Bardi*, & *D. Perca* *n. 230.* & alii. Sed quo-
modocumque hoc sit, hoc scio, quod Probabilistæ tueri possunt tuum dictamen reflexum esse certum stando principiis Probabilioristarum, quod omne cuique probabilius, sit eidem moraliter certum: ergo Probabilioristæ numquam ostendere possunt repugnare certitudinem in judicio reflexo Probabilioristarum supra licitum usum minus probabilis.

Dices

N. Dices 1. Opinio directa est minus probabilis; ergo omne judicium supra illam reflectens est probabile, non autem probabilius, aut certum. Nego consequiam; nam de heito usu probabilissima, aut probabilioris minus tutæ, aut tutioris minus probabilis datur certitudo reflexa, et si ipsa directa sit tantum probabilissima, aut probabilior minus tutæ, aut tutior minus probabilis: ergo de licto usu minus tutæ minus probabilis dari potest certitudo, et si opinio directa sit minus probabilis. Similiter datur certitudo fidei Divinae de lictitate sequela opinionis invincibiliter erronea, et si opinio directa sit erronea; ergo idem in nostro casu. Ratio est patens; quia pro veritate, immo certitudine judicij reflexi dari possunt rationes certæ, quæ pro veritate opinionis directæ non dantur: ergo est prorsus falsum, quod judicium reflexum non possit quoad probabilitatem superare directum. Plura in hoc idem

D. Perea dat D. Perea s. 9.

N. Dices 2. ex P. D. Thyrso diff. 7. a. n. 64.

129. Datur lex reflexa, ne quis operetur cum du-

P. Thyr. bio speculativo de licto, & illicito: ergo implicat, ut detur judicium certum reflexum de licentia operandi sub eo dubio. Sed contra; quia aliud est, quod nemo operari possit cum dubio speculativo de licto, aut illicito, omisso judicio reflexo certo, quod licet operari sub eo dubio; aliud est, quod nemo operari possit cum dubio speculativo de licto, & illicito, formato judicio reflexo certo, quod licet operari sub eo dubio; illud est verum, hoc falsum. Quare lex reflexa est, ne quis operetur sub dubio, non formato judicio reflexo practico de licto; non autem, ne quis operetur, formato eo judicio; quo modo, juxta Adverarium, datur lex non operandi cum dubio, sublato Superioris præcepto, non autem hoc posito.

N. Omitto textum Apostoli dicentes, Ut cum

130. timore, non autem cum certitudine, salutem operemur; est enim à nobis sæpe solutus, & ab omnibus solvendus. Vel enim Apostolus suadet, ut operemur salutem cum timore prudenti de non salute; tunc autem quero, quomodo Probabilioristæ dicant, timorem oppositi sequentem ad judicium probabilius excludendum, ut vanum scrupulum, & imprudentem? Vel suadet, ut operemur cum timore prudenti de peccato formalis, ita ut dum operamur, timeamus prudenter in operæ peccatum formale? hoc autem Apostolus dicere non potest; tum quia exigit bonam fidem, seu prudens de non peccato formalis judicium; tum quia operans cum prudenti peccati formalis timore peccat formaliter, &

sic operaremur salutem per peccatum formale, quod implicat. Quare unicè vult, ut operemur salutem cum timore prudenti de nostrâ fragilitate, quod in posterum peccatur fortè simus, nisi Deum affidere invenimus; non autem vult, ut operemur salutem cum timore prudenti de peccato formalis in opere, quod exercemus; immo hunc timorem tenemur non habere, ne formaliter peccemus.

SECTO. IV.

An judicium certum reflexum sit necessarium;

§. I.

Status questionis, & conclusio.

SUMMARIUM.

Vagatur hæc quæstio per omnem etiam Ante-
Probabiliorum opinionem. Ostendit, n. 131.

Plures Probabiliori, immo aliqui Probabiliori-
sta affirmant necessitatem hujus judicij re-
flexi. Qui? n. 132.

Plures negant. Qui? n. 133.

Ut sine peccato formalis, aut cum honestatæ for-
malis operemur, preter judicium directum
certò probabile, aut probabilis, necessarium
non est aliud reflexum certum de licto sive
opinione certò probabile, aut probabilis,
aut tutioris judicium, n. 134.

Rationes a n. 135. ad 168.

Quia ipsum judicium directum potest esse
regula immediata operationis, cum sit per se
transitive prudens de non peccato judicium,
n. 135.

Quia argumenta reflexa, quibus probamus li-
cium usum opinionis magis, aut minime pro-
babilis, inserviant pro veritate sententiæ, non
autem regulant immediatæ opus peccatum sub
judicio directo probabile, aut probabilis,
n. 136. 137.

Quia judicium reflexum de licto usus est regula
remota; cur? n. 138.

Immo repugnat, ut sit proxima, ibid.

Quia dabitur processus in infinitum in reflexio-
nibus, & omnes erunt necessaria, n. 139.

Quia in artificialibus quod regulat opus ejus judi-
cium directum, non ratio hujus directi judi-
cij, n. 140.

Quia quod regulat honestatæ formalis, &
cognitio ipsius honestatæ formalis, non autem
cognitio cognitionis, n. 141.

Hac ipsa urgent multo magis contra Probabiliori-
stas Reflexitas tuentes necessitatem judicij
certi reflexi de licto, immo necessario usus pro-
babilioris, pre minus probabilis, n. 142.

M. Merc. sit tantum abesse ut ex probabili-

tate reflexi cognitā intellectus certificetur de non peccato, quin certificatur de peccato, n.

143.

Solvendum ab illo, n. 144. 145.

Offendo Probabilioristas ex nimio certitudinis amore destruere certitudinem, n. 146.

Ut in Ecclesiā orti errores ex nimia sanctitatis affectione, ita plures ex nimio verō amore.

Inductio Manicheorum, Illuminatorum, Bavianorum, Janenistarum, &c. n. 147. 148.

Unica conclusio: Ad fine peccato formalis, aut formaliter honeste operandum, praeter judicium directum certo probabile, aut probabilius de iisdem, necessarium non est ullum judicium certum reflexum de licto usu opinonis certo probabilis, aut probabilius, aut tutorius.

Probatur 1. quia omnis opinio certo probabilis practice est per se ipsam formaliter 135. intransitivē dictamen prudens de non peccato; ergo non est cur non possit esse regula proxima formalis, & immediata recta operationis. Antecedens patet ex d. 18. s. 8. Consequens probatur; quia ut quis honeste, & sine formaliter peccato operetur, fatis est, ut habeat dictamen prudens de non peccato, aut de honestate formalis operationis; omne enim, quod praeferit hoc requiritur, est superfluum: sed omnis opinio certo probabilis practice est per suam essentiam tale dictamen: ergo omnis opinio certo probabilis practice est per se formaliter regula immediata, formalis, & proxima licti operandi.

Confirmo 1. contra Probabilioristas, ut necesse est. necessarium ita tenuere judicium reflexum certum de licto usu minus probabilis affirmant plerique Probabilioristas cum P. Suar. P. Teril. Teril. P. Moya, P. Carden. quibus noviter P. Card. accedunt D. Pereira s. 4. Mynez p. 1. cap. 2. P. Scild. s. 4. pag. 121. Raphael a S. Joan. p. 2. n. 160. M. Mar. immo necessarium esse judicium certum reflexum de licto usu probabilioris affirmant ex Probabilioristis P. Scild. & M. Mart. de Prado, quorum loca alibi dedit, & innuit N. Philal. qu. 1.

Ratio est 1. quia ea judicia reflexa supra N. actum ut possum sub judicio minus probabilis sunt quidem ratio convincens veluti a posteriori, quod actus elicitus sub eo judicio minus probabili sit honestus, attamen nullo modo necessaria sunt tamquam regula ipsiusmet actus elicendi, quia actus eliciendus sufficenter regulatur immediata per ipsum judicium minus probabile; ut enim dixi d. 18. s. 8. nulla actio proposita per judicium essentialem pugnans cum peccato formaliter potest esse peccatum formale: sed omnis actio directa a judicio minus probabili, certo tamen probabili de non peccato formaliter, dirigitur a judicio essentialem pugnante cum peccato formaliter; ergo nulla talis actio potest esse peccatum formale; ergo omne aliud judicium reflexum est superfluum.

Secundum, quia tantum abest, ut ipsum judicium reflexum sit regula immediata, & proxima

N. 131. Q uæritur, an praeter judicium directum certo probabile, aut probabilius de non peccato, aut honestate operationis, necessarium sit ad lictum, aut honeste formaliter operandum, aliud ultimum judicium certum reflexum de licto usu opinonis probabilis, aut probabilioris, aut tutorius? Ita propono questionem, quia, ut dixi, negari non potest ab ulla sententia, quod quæstio ita proposita vagari possit per omnem sententiam, nam nec tutorius, nec probabilior, nec probabilis est certa de veritate: ergo cum ad fine peccato formaliter, aut honeste formaliter operandum necessarium sit aliqua certitudo de non peccato formaliter, honestate operationis, ut dixi d. 8. s. 4. consequenter quæritur, an ut detur talis certitudo non peccato, aut honestate formalis necessarium sit judicium aliquod certum reflexum de licto usu opinonis certo probabile, aut probabilioris, aut tutorius, ut fine formaliter peccato, & honeste operari?

N. 132. Est necessarium judicium certum reflexum de licto usu minus probabilis affirmant plerique Probabilioristas cum P. Suar. P. Teril. Teril. P. Moya, P. Carden. quibus noviter P. Card. accedunt D. Pereira s. 4. Mynez p. 1. cap. 2. P. Scild. s. 4. pag. 121. Raphael a S. Joan. p. 2. n. 160. M. Mar. immo necessarium esse judicium certum reflexum de licto usu probabilioris affirmant ex Probabilioristis P. Scild. & M. Mart. de Prado, quorum loca alibi dedit, & innuit N. Philal. qu. 1.

At utrumque negant alii Probabilioristi, quos dedit d. 18. s. 8. & Probabiliorista, S. Joan. nempe Palanco qu. 33. P. Munies. Stim. 2. Palanc. P. D. Thyrsus, cuius doctrinam novissime P. Thyrsus impugnat in suo *Examine Theologico Probabilioristico* Illust. D. Michael de Fuentes, Lut. confis Civitatis Dominus, & Episcopus, ostendens sui operis initio quantum sibi contradicunt Probabilioristas, dum dicunt de essentia opinonis esse, ut sit judicium determinatum, sed infirmum, & vacillans; & simul volunt, quod judicium probabilius sit moraliter certum, seu excludens prudenter oppositi formidinem.

proxima actionis, quin est mediata, & remota; quia illud judicium reflexum non habet pro objecto ipsam actionem, sed ipsam actionem ut dirigendam à judicio directo minus probabili; ut patet in his judiciis, *Licet pingere die festo*, quod est judicium directum minus probabile dirigens voluntatem ad licitam picturæ electionem, *Licet pingere die festo*, quia licet sequi minus probabilem, quod est judicium reflexum nobis moraliter falso certum. Ecce quod regulat immediatæ voluntatem ad picturæ electionem, & hanc facit licitam, est illud judicium directum minus probabile, prudenter proponebant electionem picturæ ut licitam; quod judicium prudens de licentia electionis picturæ est essentialiter pugnans cum non licentia electionis, & cum judicio de non licentia electionis. Illud autem judicium reflexum, *Licet sequi opinionem minus probabilem de licita electione pictura die festo*, regulat immediatæ licentiam, seu usum opinionis minus probabilis; ergo illud judicium reflexum non tantum non est necessarium, non enim tunc disputatur de lito opinionis minus probabilis usu, sed de lito usu picturæ, quin est impossibile, ut sit immediata regula volitionis pingendi, sed est tantum remota.

N. 139. Tertiò, quia si recurrat ad judicium reflexum tamquam necessarium de lito usu opinionis minus probabilis, ut licitè imperatæ picturam die festo, recurrendum quoque erit ad alia judicia reflexa tamquam necessaria, quibus hunc opinionis probabilis usum ostendimus licitum, & sic in infinitum, quoque deveniatur ad rationes evidentes. Ut enim Probabilistæ Reflexistæ dicunt, regulam immediatam de licita picturæ die festo, esse dictamen de lito usu cuiusvis opinionis minus probabilis; dicam ego non esse hoc dictamen, sed omnia argumenta, quibus hoc dictamen de lito usu probavi esse verum, quoque veniatur ad prima principia ex se nota: sicut autem hec nec possunt, nec debent admitti, alias nulla conclusio probaretur immediata per suam rationem, sed per rationem rationis in infinitum, quod utique in speculativis negatur; ita nec in practicis admitti debet, aut potest; alias nullus actus regularetur per luum proximum dictamen, sed per dictamen dictaminis in infinitum: ergo immediata regula operationum moralium est ipsa opinio minus probabilis.

N. 140. Quartò, quia in artificialibus, quod regulat opus artificis ex. gr. artis tutoriæ, coriæ durioris pro soleis sumendum, est hoc ipsum

judicium, non autem est ratio hujus judicij, quatenus si corium sit mollius, pedes offenduntur; ergo in moralibus ipsum judicium certò probabile est, quod regulat immediatæ ipsam operationem, quam dicitur ipsum judicium certò probabile.

Confirmo 2. ex Palanco qu. 34. quia cum N. per nos regula honestatis objectivæ sit ipsa 141. lex Dei, per hoc enim, quod opus sit ei conformis, est objectivæ honestum; sequitur, quod formalis, & proxima regula ipsius honestatis formalis esse non possit nisi cognitio honestatis objectivæ, seu ipsa cognitio proponens electionem ut legi Dei conformem: non autem regula proxima formalis potest esse ipsa cognitio ipsius honestatis formalis; quia cognitio honestatis formalis non potest esse regula ipsius formalis honestatis cognitæ; non enim per hoc, quod reflexus cognitio cognitionem ipsius honestatis formalis, honestè formaliter operor; sed ideo formaliter honestè operor, quia dirigor à cognitione proponente bonitatem objectivam electionis: ergo superflua est omnis alia cognitio reflexa supra cognitionem regularem proximè electionem. Alia quibus ludentur, quod sola cognitione honestatis objectivæ sit regula formalis immediata ipsius honestatis formalis, dat Palanco a num. 14. huic tamen non assentior, dum ait num. 20. quod licet pro regulâ formalis honestatis formalis sufficiat cognitione probabilis, seu probabiliter certa de honestate objectivæ, vult tamen non sufficere cognitionem de probabilitate honestatis objectivæ. Huius inquam, ultimo non assentior, nam, ut dixi, & ex profeso dicturus sum, ad hoc ut honestè formaliter operor, satis est, vel cognitione certò probabilis honestatis objectivæ, vel cognitione de certa probabilitate honestatis objectivæ.

Quæ dixi contra Probabilistæ Reflexistas tuentes necessarium esse judicium certum reflectens supra licitum usum opinionis probabilis, tamquam regulam immediatæ conscientie regulantem operationem ab opinione probabilis dictatam; hoc eadem, mutato termino *minus probabilis in probabilitoris*, urgent contra Probabilioristæ Reflexistas tuentes necessarium esse judicium reflexum supra necessitatem omitendi minus probabilem, & sequendi probabilem; quod judicium reflexum regulat immediatæ operationem dictatam ab opinione probabiliori. Addo tantum abesse ut sit certum dari necessitatem probabilioris sequendæ; (nam quod probabilioris usus sit licitus, nulla est illis cum Probabilistis; hoc enim admittunt,

at negant hoc esse necessarium) dari, inquam, necessitatem sequendi probabilitatem, aut tutionem, quin eam necessitatem dari est certò falsum: ergo consequens ex hac præmissa deducitum, *Necesse est sequi probabilitatem, aut tutionem, est certò falso*: ergo consequens ex hoc negantur, *Necesse est pingere die festo pectorio, quia opinio affirms licitam die festo pectorio est probabilior*; vel hoc consequens, *Necesse est die festo non pingere, quia opinio negans licitam die festo picturam est tuita*, non potest esse regula immediata voluntatis pectoria dictata ab opinione probabilitiori; nec potest esse regula immediata voluntatis pectoria dictata ab opinione tutionis. Igitur si Probabilioristæ judicio minus probabili negant inesse certitudinem, negare etiam debent inesse probabilitatem, & recurrere debent, ut Probabilioristæ, ad judicium certum reflexum, ita tamen ut judicium reflexum de sequenda probabilitori, aut tutioni admisum ab Anti-Probabilioristis non sit certò verum, sed certò falsum.

N. Hinc refutatur M. Merc. qui *1. p. art. 14.* ostendit contra Probabilioristæ, quod per syllogitum reflexum non habetur certitudo; he enim præmissa non sunt certæ, *Qui sequitur doctrinam probabilem est certus se recte operari, ego eam sequor, ergo sum certus me recte operari*. Maior, inquit, est falsa, immo *ad finem dicti articuli* ait, quod ex probabilitate reflexe cognitâ tantum abest, ut intellectus certificetur se non peccare, quin est certus se peccare, quia videt errorem, qui esse potest in ea opinione probabili.

N. Sed contra 1. quia idem M. Mercorus *3. p. art. 9.* ait, licitum sequi minus probabilem, quando fit certa per motiva extrinseca; ergo etiam, si fiat certa per rationem; sed per nos fit certa, nam argumentis saltæ moraliter certis probavimus licere usum opinio-
nis minus probabilis, ergo.

N. Contra 2. quia neque, per syllogitum reflexum haberi poterit certitudo in sententiâ Probabilioristarum; hec enim maior, *Sequens doctrinam probabilem est certus se recte operari*, non est certa, quia tam probabilitati, quam probabilitati unitur incertitudo speculativa, & sepe error. Multò minus est certa hæc, *Necesse est sequi probabilitatem*; nam non disputatur, an sit licitum, hoc enim à Probabilioristis conceditur ut licitum, et si à Tutionistis negetur licitum; sed an sit necessarium sequi probabilitatem præ minus probabili. Quare nisi Probabilioristæ nobiscum sentiant, certitudinem inesse opinioni certò probabili, (quod si hoc concedant, ruit eorum machina contra licitum

Tom. III.

K

strictæ

minus probabilis usum) non poterunt Probabilioristæ habere certitudinem per syllogitum reflexum; poterunt Probabilioristæ.

N. Ex hoc patet Probabilioristæ ex nimio certitudinis amore destruere omnem certitudinem, nam cum Probabilioristæ negant inesse certitudinem opinioni probabili; ergo nec probabilitori. Ruris huic judicio reflexo, *Licet pingere, quia necesse est sequi probabilitatem*, non inest certitudo; ergo nec judicio directo, nec reflexo inest certitudo. Econtra, juxta Probabilioristæ Reflexistas, quos modo impugnamus, inest certitudo huic judicio reflexo, *Licet pingere, quia licet sequi minus probabilem*, nam certum per nos est, licere prudenter operari. Sicut ergo aliqui qui ex Anti-Probabilioristæ ex nimio amore veri inducunt fuerunt ad dicendum, probabile non esse regulam, sed solam veritatem, ut docuit P. Elizal. aliqui, nempe Tutionistæ, solam tutionem; alii, nempe Probabilioristæ, solam probabilitatem; ita nunc ex nimio certitudinis amore tollunt omnem certitudinem, imo negant necessariam esse.

N. Hoc autem vitium, *Noli esse nimium iustus*, non enim pauci errores, immo heres in Ecclesiâ Dei ortæ sunt ex nimia sanctitatis, & perfectionis affectatione. Sane Manichæi ex Divine bonitatis erroneâ existimatione inducunt sunt ad adstruendum aliud principium rerum malorum, non enim capere poterant, quomodo Deus summè bonus sit causa malorum. Sancti Molinos ex affectatione, & obviâ ubicumque, & cuicunque viro contemplatione, in turpe vitorum baratrum plurimos deduxit. Sancti Illuminati dixerunt homines fieri impeccabiles, unico fidei intuitu in Deum absorptos. Sancti Jansenistæ, & ante illos Badiani, utique nimii veritatis, & rigoris amarissimi, damnati sunt, quia severissimas docebant opiniones, & non nisi veritatem excusare; tales sunt, quod omnium Infidelium opera sunt peccata; quod nullus detur virtutis actus, nisi charitatis Theologicae; quod nullum peccatum sit ex naturâ tuâ veniale, sed omne mercatur poenam aeternam; & plura alia, quæ P. Ripal. *tom. 3.* refellit. Non igitur summum appetendum, nec ad infimum Heretorum descendendum: & ideo Herinæ *tom. 2. d. 1.* de ultimo fine *q. 5. num. 24. concl. 3.* recte dixit: *Etsi suppositâ ordinatione hominis in finem ultimum, qui est Deus, teneatur homo in illum per media convenientia sed dirigere, ut fides, & ratio evidenter ostendit: etsi quoque sit homini Christiano articulissime commendandum, sc. omniaque opera eo dirigendi, non est tamen ad hoc*

strictè sua in conscientia obligatus, ut somniavit Baius, & Jansenius dicentes: *Omnia opera Infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum sunt vitiæ*: ut ergo ex affectato nimiae sanctitatis amore in turpes mores plures abierunt, ita ex nimio veritatis amore in P. Eliz. plures errores, ut notavit P. Eliz. p. 2. lib. 5. qn. 17. §. 11. pag. mibi 136. dicens: *Pelagianis, & Lutheranis in diversis heretis abiere: illi asserendo libertatem, & negando gratiam; hi affirmando gratiam, & negando libertatem: Nestoriani, & Eutychiani: illi ex eo quia in Christo D. est una persona, affirmando unam tantum in eo naturam; isti ex eo quia in Christo D. est duplex natura, affirmando duplē personam.*

N. *Quare fecit Illust. D. Mich. de Fuentes Probabilismi, partes agens in suo proclamatio ostendit, quām alienum sit à Probabilismo scandala generare; quin haec ipsa forte à Tutorismo, & Probabilismo lāpe oriuntur. Ad tantum verò Doctorem remitto Lectorem meum; nihil enim in eo offendet, quod offendat, nihil sine solidâ ratione elucubratū.*

§. II.

Aliæ rationes.

S U M M A R I U M.

Quia illud judicium speculative verum, & moraliter certum, reflectens supra licitum usum opinonis non est necessarium, ut excludatur omnis prudens peccati formalis formido, 149. Dubium positivum, & negativum, quid? ib. Quia cum hac utraque premisa sit sublite, licet tequi minus probabilem, licet, immo necesse est sequi probabiliorem, omne judicium reflexum erit incertum de veritate, n. 150.

Quia sicut probabilissima est se sola satis ex Alex. VIII. ita probabilis, aut probabilius, n. 151.

Et sicut certitudo est essentialis probabilissima, nec eget, ut ejus usus licet, iudicio reflexo de licito ejus usu; ita est essentialis probabilis, & probabilius, nec eget alio iudicio reflexo de licito eorum usu, n. 152.

Illustrationes notanda ex paritate probabilissima, n. 153.

Quia potentes tale iudicium reflexum speculative verum, & certum de hac veritate, licet usus opinonis probabilis, aut probabilius, accedunt ad rigorem Jansenii, n. 154-155.

Inimo Reflexisti sunt rigidiiores Jansenistis, si necessitatem ad concipiendum semper iudicium certum reflexum de hac veritate, licet sequi probabilem, aut probabiliorem, n. 156.

Quia Reflexisti destruunt quod docnerunt, nem-

pe non esse necessarium judicium speculative verum, & certum de licentia obiecti, ib.

Et quia non respondent questioni, n. 157.

Quia Probabilistæ Reflexisti eijs reverè negant licitum usum minus probabilis; & Probabilioristæ Reflexisti usum probabilioris, n. 158. 159. 160. 161.

Quia quod satis ad prudenter, satis ad honeste operandum, n. 162.

Judicium directum excludit vitaliter, non autem mortuo modo peccatum materiale, n. 163.

Bona fides est certa de non peccato certitudine prudentis ad non peccatum adhäsionis, num, 164. 165.

Ipsum judicium probabile licet sit pure probabile de honestate operis, est tamen certum de honestate actionis. Cur? n. 166. 167.

Probatur 2. *Vel illud judicium reflexum moraliter certum de licentia operationis est necessarium, ut excludatur formido prudens, vel imprudens de non licentia?* Non primum; *huc enim prudens de peccato formido excluditur, ut ostendit d. 18. scilicet 8. per omnem opinionem certo probabilem practicem; nam omnis talis opinio est per se ipsam intransitum judicium prudens de non peccato formalis; adeoque est incompositibile cum prudenti de formalis peccato formidine, & dubio, sive formido confitatur in iudicio, de quo P. Valsquez 1. 2. p. 62. sive in apprehensione: eo autem ipso quod omnis opinio certo probabilis practicem est formaliter iudicium prudens de non peccato formalis, excludit omnem peccati formalis conscientiam, tam negativam dubiam, quæ non est nisi suspensio omnis iudicij; quam positivam dubiam, quæ non est nisi imprudens, & temerarium peccati iudicium: ergo dictum iudicium reflexum moraliter speculative certum de licentia operationis non est necessarium, ut excludatur prudens peccati formido. Rursus neque necessarium est, ut excludatur imprudens peccati formido, quia haec, ut dixi d. 18. scilicet 5. §. 2. non obicit ad licitam operationem: ergo illud iudicium certum reflexum supra licitum usum opinonis probabilis, aut probabilius, aut tutioris non est necessaria.*

Confirmo: *quia quocumque modo iudicia reflexa supra statum objecti minus probabilius, aut probabilius honeste multiplicentur, cum omnia pendeant, vel ab hac premisâ. Licet sequi minus probabilem; vel ab hac, Neceſſe est sequi probabiliorem, aut tiores, quæ premisâ sunt sublite, & ad summum suis Patronis sint moraliter certas, sequitur, quod adhuc statibus illis reflexis.*

N.
15
Alex
VII

nibus, erit semper locus formidini falsitatis, & in honestatis oppositae; ergo ea judicia reflexa non sunt necessaria.

N. 151. Probatur 3. quia ex una parte certum ferè omnibus T.T. est, ut dixi d. 18. selt. 4. quod ad non peccandum requiratur judicium certum de non peccato: ex aliâ sanctum de fide est post dictum Alexand. VIII. damnantur unam supra triginta propositiones, pleraque Janeniticæ, & Baianas, quod licet sequi probabilitatem; nam tertia ex damnatis est, *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilitatem*; ergo ejus contradictria affirmativa est vera, *Licet sequi inter probabiles probabilitatem*. Ergo (infero ego) probabilitatem se sola satis est ad sine peccato, aut honeste operandum: ergo nullum aliud judicium certum reflexum de sufficientia probabilitatem requiritur. Prima consequentia probatur; quia si probabilitatem se sola non sufficit ad sine peccato operandum, non licet sequi probabilitatem, nisi addito iudicio speculativo certo de sufficientia probabilitatem, sed hoc est contra mentem Pontificis, qui sine addito damnat, *Non licet sequi probabilitatem*; atque adeo vera est contradictria sine addito, *Licet sequi probabilitatem*; ergo licet sequi probabilitatem sine iudicio speculativo certo de sufficientia probabilitatem; ergo probabilitatem se sola sufficit.

N. 152. Modo inquiro, unde nam probabilitatem fortius certitudinem de non peccato, admissam ab omnibus T.T. ut necessariò requiritam ad sine peccato, aut honeste operandum? Non à iudicio reflexo supra sufficientiam probabilitatem, quia de reliquo præter probabilitatem de non peccato necessarium est aliud judicium reflexum de sufficientia probabilitatem; quod judicium est contra mentem Papæ approbantis sine addito, *licet sequi probabilitatem*: ergo necessarium dicendum est, quod certitudo de non peccato formaliter sit intrinseca ipsius opinioni probabilitate, nempe moralis certitudo veritatis practicæ, adeoque quod necessaria non sit alia moralis certitudo hujus veritatis speculativæ, sufficit probabilitatem.

N. 153. Jam vero si sine alio iudicio de veritate speculativæ moraliter certo de sufficientia probabilitatem licet hanc sequi, quamvis probabilitatem non sit certa certitudine veritatis speculativæ de non peccato, sed tantum certa sit certitudine veritatis practicæ; cur inter probabiles non licet sequi, vel magis, vel minus probabilem sine alio iudicio speculativè certo de sufficientia opinionis magis, aut minus probabilis? Rursus

si incertitudo de veritate speculativæ opinionis probabilitatem cum suo objecto non impedit, quin sine alio iudicio reflexo supra sufficientiam probabilitatem possim sequi probabilitatem; ita neque incertitudo de veritate speculativæ opinionis magis, aut minus probabilitatem cum suo objecto impedit, quin possim sequi licet ipsam minus probabilem, aut probabiliorem sine alio iudicio reflexo supra sufficientiam opinionis magis, aut minus probabilis. Demum sicut incertitudini de conformitate speculativæ opinionis probabilitatem cum suo objecto unitur certitudo de veritate, seu conformitate practicæ opinionis probabilitatem cum regulis morum; & de conformitate practicæ operationis per eam directæ cum se ipsa, & regulis morum: ita incertitudini de conformitate speculativæ opinionis minus, aut magis probabilis, cum suo objecto uniti poterit certitudo de conformitate practicæ ejusdem opinionis probabilis, aut probabilius cum regulis morum; & de conformitate operationis directæ ab opinione minus probabili, aut probabilius cum ipsa opinione minus probabili, aut probabilius, & cum regulis morum: ergo à primo ad ultimum non est necessarium iudicium certum speculativæ verum de sufficientia minus probabilis, aut probabilius, ut sequar opinionem minus probabilem, aut probabiliorem, & exequar, quod ista dicunt; quin ex mente Pontificis damnantis, non licere sequi probabilitatem, infertur non esse necessarium tale iudicium, ejusque necessitatem Pontificis menti opponi.

Confirmo: Jansenisticum est dicere, ut N. etiam fatetur P. Card. citatus supra d. 4. n. 154. 221. 227. 231. 233. quod ad recte operandum requiratur dictamen certum speculativæ, seu certum de veritate speculativæ actus dirigunt cum objecto directo; alias error invincibilis non excusat à peccato: ergo quotquot præter ipsam opinionem probabilem, probabiliorem, aut probabilitatem; (quilibet enim, dummodo sit certo practicæ probabilis, est certa certitudine conformitatis practicæ cum regulis morum, quatenus quilibet est iudicium prudens de non peccato,) quotquot, inquam, ad sine peccato formaliter operandum requiriunt aliud iudicium reflexum certum speculativæ de sufficientia opinionis probabilis, probabilius, aut probabilitatem, accedunt ad rigorem Jansenisticum, cum hoc discrimine; quod Jansenistæ volunt necessarium esse iudicium speculativæ verum de non peccato, aut honestate objecti, ut hinc operer-

Kij operer-

Tom. III.

operi: adversarii autem non exigunt judicium speculativè verum de non peccato, aut honestate objecti, alias invincibilis error peccati non excusaret; sed exigunt judicium non tantum verum speculativè, sed certum de sufficientiā opinionis probabilis, aut probabilitatis, aut probabilissimæ.

N. 155. Sanè si Jansenistæ, immo aliqui ex Catholicis, nempe Fagnanus, Merenda, M. Mered. Baro, Riccius, rigidi sunt, dum ad rectè M. Bar. operandum afferunt necessarium esse judicium Riccius.

N. 156. Speculativè verum de natura objecti, & actionis; utique ab hoc rigore liberi non sunt Adversarii Reflexistæ, dum obligant ad habendum judicium speculativè verum, & certum de sufficientiā opinionis probabilis, probabilioris, aut probabilissimæ, ut quis rectè operari possit juxta probabilem, probabilem, aut probabilissimam.

N. 156. Quare enim, an dum docent, licere sequi probabilem, probabilem, aut probabilissimam, doceant licere eam sequi, stante judicio reflexo certo de sufficientiā, seu de licto usu opinionis probabilis, probabilioris, aut probabilissimæ; vel docent licere eam sequi sine alio judicio reflexo? Si hoc secundum docent, docent quod nos: ergo ad rectè operandum, præter ipsam opinionem probabilem, aut probabilioris, aut probabilissimam, necessarium non est aliud judicium de licto usu probabilis, probabilioris, aut probabilissimæ. Si primū docent, contra est 1. quia Alexander VIII. absolute, & sine addito definit lictum sequi probabilissimam, non autem cum addito, stante certo judicio de licto ejus usu: ergo a pari licet sequi minus probabilem sine certo judicio de licto ejus usu. Contra 2. quia Probabilistæ, & Probabilioristæ erunt rigidius quolibet Jansenista, & quilibet ex Catholicis citatis: hi enim requirunt judicium directum speculativè verum, & certum de non peccato; illi autem requirunt judicium reflexum speculativè verum, & certum de licto usu opinionis probabilis, aut probabilioris ad sine peccato operandum: & ideo

P. Eliz. lib. 1. qu. 1. §. 5. rectè dixit, quod opinio docens requiri judicium evidens, & infallibile (addo ego, vel certò speculativè verum) pro regulâ morum, excludens tamquam insufficiens ipsum judicium probabilis, sit nimis stricta. Contra 3. quia dum dicunt licere sequi probabilem, aut probabiliorum, stante judicio speculativè certo de licto ejus opinionis usu, eo ipso Probabilistæ destruunt totum, quod tanto conatur contra Probabilioristas, immo Jansenistas docuerunt: & eo ipso Probabilioristæ de-

struunt totum, quod contra Probabilistæ, immo Jansenistas docuerunt. Quod enim utrique, nempe Probabilistæ, & Probabilioristæ, docuerunt, est, non esse necessarium judicium speculativè verum, & certum de licentia objecti, & actionis: modo autem docent necessarium esse judicium speculativè verum, & certum de sufficientiā opinionis probabilis, & probabilioris ad hoc operandum. Quod vero Probabilistæ contra Probabilioristas docuerunt, est, necessarium non esse sequi probabiliorum: modo autem dicunt necessarium esse judicium reflexum certum de licto usu minus probabilis, ut hanc licet sequar. Denum quod Probabilioristæ contra Probabilistæ docuerunt est, necessarium esse omittere minus probabilem, & sequi probabiliorum: modo autem dicunt, quod ut licet sequi probabilem, necessarium sit judicium certum reflexum de licto, immo necessarium ut probabilioris.

Urgeo: quia dicendo licere sequi minus N. probabilem, aut probabilem, stante ju- 158 dicio certo reflexo de eam licentia, et dicere, quod non est ad rem; nullus enim dubitat, licet sequi minus probabilem, aut probabilem, stante judicio certo de licentia minus probabilem, aut probabilioris, immo stante judicio certo de necessitate omittendi minus probabilem, & sequendi probabilem. Quod enim queritur, & de quo dubitatur, est, an licet sequi minus probabilem, an potius necesse sit sequi probabiliorum? Debet igitur directe, & sine addito huic questioni responderi; non autem cum addito responderi dicendo, licet, stante judicio certo reflexo de eam licentia, & necessitate; de hoc enim nullus dubitat. Quare P. Terillus qu. 2. de Reg. mon. P. T. n. 191. dicit, quod qui dicunt licita esse minus probabilia, re ipsa docent non licere nisi probabilioris; quia opinio docens licere ideo quod opinionem directe minus probabilem, est reflexe probabilior opinionem negante licere eam sequi.

Ecce quo tandem deveniant Reflexistæ N. Probabilistæ, dum docent necessarium esse 158, hoc judicium reflexum; revera enim negant licere sequi opinionem directe minus probabilem, nisi quia est reflexe probabilioris; hoc autem valide impugnari potest. Vel enim licet sequi opinionem directe minus probabilem, et si non est reflexe probabilior, vel non? Si licet, habeo intentum. Si non licet, nisi quia est reflexe probabilior, contra est; quia sicut per Probabilistæ non obligor sequi opinionem directe pro-

babilorem, ita non video, cur obligemur ad reflexe probabiliorem; vel si ad reflexe probabiliorem obligamur, obligabimur etiam ad directe probabiliorem: ergo ut licet sequar opinionem directe minus probabilem, necessarium non est judicium reflexum probabilius, aut certum de ejus licito usi, sed te sola fatis est, quia est formaliter intransitive actus prudens.

N. Dices nullum Probabilioristam docere necessarium esse aliud judicium reflexum de sufficiet, & necessitate sequendi probabilem, ut hac licet utamur; sed fatis esse ipsum judicium directum probabilius de non peccato, ut sine peccato opere-
mur.

N. Sed contra; tum quia M. de Prado, & P. Scild. docent hoc esse necessarium; tum quia si alii Probabilioritae illud judicium de Prado, reflexum non exigunt, sed contenti sunt P. Scild. judicio directo probabiliori de non peccato, ut sine peccato operemur, sequitur 1. quod etiam sufficiet judicium minus probabile de non peccato, ut sine peccato operemur; si enim judicium probabiliori, eti incerto, dant viam sufficiensem ad ultimum conscientiae dictam, cur non etiam ipsi judicio minus probabili, eti incerto?

Sequitur 2. ruere omnia, quae Probabilioritae in Probabilitas congerant, temptata necessitate judicij certi de non peccato, nam etiam probabilius de non peccato non est certum speculative directe de non peccato.

N. 161. Sequitur 3: assignandum à Probabilioritatis, undein certitudo de non peccato derivetur in ipsum judicium probabilius de non peccato, & quae sit ea certitudo; vel enim ea certitudo est intrinseca ipsi judicio probabiliori; & sic eadem certitudo de non peccato est poterit intrinseca judicio minus probabili de non peccato; vel oritur à judicio reflectente supra licitum, immo necessarium usum sequendi probabilem, & omittendi minus probabilem? & sic recurserunt quae diximus contra tale judicium reflexum. Rursum vel certitudo de non peccato, (quam necessariam ad non peccandum feret omnes TT. adstruunt) est certitudo moralis de speculative veritate opinio-
nis probabili cum objecto enuntiato? & hoc non, quia non omne probabile est certò speculative verum: ergo certitudo intrinseca ipsi opinioni probabili de non peccato, non est certitudo de speculative conformitate opinionis probabili cum suo objecto. Vel est certitudo moralis de practica veritate, seu conformitate opinionis

probabilioris, & objecti, & actus per opinionem probabilem asserti cum regulis morum? & sic haec quoque certitudo moralis de practica conformitate opinionis probabili, & objecti, & actus per eam asserti, convenire poterit ipsi opinioni minus probabili, ut dixi d. 18. sat. 8. & hic; eti tam opinio minus, quam magis probabilis incertit de veritate speculativa cui cum objecto asserto, ut est in re.

Probatur 4: ex P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. N. 9. n. 18. & P. Muniesa, lib. 2. nam. 12. quia 162. quod sufficit ad prudenter operandum, suff. P. Sanch. sufficit ad honeste operandum: ergo cum ad P. Muniesa prudenter operandum non requiratur evidencia de honestate operationis, ita nec ad honeste operandum. Antecedens patet; tum quia vix est ei cui licet operari, cum res practicae sint cognitu difficultimae, & incertae; tum quia plura prudenter agimus in Oeconomicis, Politicis, Militaribus, quae non sunt evidencia; tum quia non egeremus voluntatis imperio ad prudenter agendum, nam judicium certum, & evidens eo non eget; & incideremus in Academicisimum statuitem, non nisi evidens esse prudens, aut verum.

Dices ex P. Teril. qn. 13. n. 12. de Conlc. N. quod judicium directum excludat quidem 163. peccatum materialiter, & mortuo modo, P. Teril. non tamen formaliter, & vitaliter. Sed contra; quia judicium directum est actus vitalis; ergo excludit peccati conscientiam mortali.

Initas ex eodem n. 8. l. c. quia nulla fides N. potest esse bona, nisi operans fiat per eam 164. certus, saltem moraliter, de non peccato; si P. Teril. enim fides sit tantum probabilis de non peccato, eam habens feit, quod possit esse falsa; ergo quod possit tunc peccare. Respon-
det P. Muniesa, nam. 36. necesse non est, ut P. Muniesa opinans cognoscat reflexe, quod sua opinio non sit certa; nam optimè stat, quod bona fide judicet opus esse honestum, & simili-
tudiniter opus esse certum, quod sit honestum, adeoque possit aliter le habere, eti pruden-
ter judicet, re ipsa aliter non est.

Sed contra; quia P. Muniesa certitudi- N. nem veritatis practicae, quam damus cuique 165. opinioni certò probabili, confundit cum P. Muniesa certitudine veritatis speculative: ergo nulla P. Teril. impugnat; quia P. Terillus non requirit certitudinem veritatis speculative, sed practicae. Quare dico, quod fides certò probabili de non peccato sit certa certitudine prudentis adhesionis ad non peccatum, & essentialiter pugnans cum peccato formaliter. Omitto quod ait P. Terillus, quod quilibet

D I S P V T. XIX.

114

ex propriae conscientiae testimonio judicandus sit; si autem hoc non sit certum, sed formidolosum, nemo ab eo judicari potest. Contra enim est; quia, ut dixi, conscientia est certa de non peccato, eo ipso, quod est certò probabilis, & prudens de non peccato. Omitto etiam, quod si conscientia dictamen non est evidens, erit obscurum, & liberum, & sic poterit a conscientia suspensi, & ab ea non damnari. Fateor posse; si tamen assentiatur, & assensus non sit certò prudens, damnabitur.

N. Sed audiendus Alexius Mynez 1.p. cap. 2.
166. sect. 4. pag. 121. distinguens duplex judicium, unum de opere, quod fit; alterum de honestate actionis. De operis quod ponitur honestate, necessarium est judicium probabile; at de honestate ipsius actionis necessarium prorsus est judicium certum. Post hec ad hoc nostrum argumentum, operans ex judicio probabile, quod talis actio hic, & nunc licet, prudenter operatur; nam in rebus humanis non potest plerumque haberi aliud judicium de licentia, quam probabile; sed qui prudenter operatur non peccat: ergo &c. Respondeat, quod qui operatur ex judicio probabili tamquam ex proximâ regulâ sua actionis, non operetur prudenter; operetur autem prudenter, si operetur ex judicio probabili tamquam ex regulâ mediata. Ad probationem ait, in rebus humanis non posse haberi plerumque aliud judicium speculativum de honestate actus secundum se, quam probabile, concedit; practicum, negat; quia vult haberi temper posse judicium practicum certum de honestate actus hic, & nunc, spectatis omnibus exercendis, deductum ex hoc principio. Si probabile est opus esse licitum, certus sum id operando me peccare non posse. Concludit, quod licet contraria sententia sit virorum gravium, attamen non licet eam sequi in praxi. Vel enim sequens dirigitur in sua actione ab hac notitia, quod probabile sit licere operari ex conscientia tantum probabili, vel non? Si primum, jam operabitur ex judicio practicè certo. Si secundum, probabilitas opinionum nihil conferre poterit ad honestatem ejus operationis: ut enim quis ex invincibili errore putet, quod licet operari cum conscientia dubia, non ideo definet peccare, si operetur immediate, & independenter ab ulteriori dictamine practico; ita & in casu.

N. Sed contra 1. fateor aliud esse judicium de honestate operis, seu objecti, aliud de honestate operationis; & illud esse posse purè probabile speculativè, immò dubium;

hoc autem ob principia advenientia esse posse practicè certum. At quomodo probat non esse satis judicium directum certo practicè probabile? etenim illud judicium, si est certo probabile, est prudens; ergo illud sequens operabitur prudenter. Secundo, quia dum dicit, quod is tantum prudenter operetur, qui operatur ex judicio probabili tamquam ex mediata regula sua operationis; non autem qui tamquam ex proximâ, petit principium; hoc enim ipsum querunt, cur ipsum judicium directum certo probabile non possit esse proxima regula operationis? etenim ipsum judicium certo probabile practicè est certo prudens intrinsecus, cum ipse Mynez opinionem probabilem pag. 124. definiat per prudentiam; si autem per certe, cur qui illud sequitur immediate, non operabitur prudenter? Tertio, quia ignorat, cur dicat nostram sententiam non esse tutam in praxi; debet enim vel negare, quod judicium certo probabile sit certo prudens per se; hoc autem negare non potest, nisi fide doctrinæ renuntiet, & nisi neget probabilitatem te foliā fatis esse; vel si hoc concedit, concedere debet nostram sententiam esse tutam. Quartò, quia falsum est, quod certa probabilitas opinionum nihil conferat honestati operationis; immò si hec non confert, nec judicium reflexum in hac fundatum, praesertim cum Probabilitis, fundo suis principiis, quod minus probabilis maneat probabilis in consortio probabilius, non sit adeo facile formare dictamen certum de lito usu opinionis probabilis, nam sententia negans hunc usum deberet esse certo falsa, quod modestius dicere interdet. Quintò, quia conscientia dubia valde differt a probabili; hæc enim est judicium per certò prudens, illa non est.

S E C T I O N . V.

Argumenta Contrariorum pro ejusdem judicij reflexi, sive moraliter certi, sive morasse evidenter necessitate.

§. I.

Aliqua.

S U M M A R I U M.

Quia opinio probabilis nec est regula regulans, nec regulans, n. 168.

Dico eum regulam formalem regulantem opus a se dictatum, n. 169.

Lex Dei est regula objectiva, ib.

Judicium reflexum supra usum opinionis nondum rigit immediate opus assertum ab opinione

p. 16

probabili; sed hec illud immediatè dirigit, n. 171. 172.

Habens opinionem probabilem formidat speculativè, non practicè, de ipsa opinione, è quia hec est per se judicium prudens, adeoque excludens omne dubium prudens de peccato formalis, n. 173. 174.

Opinio probabilis est si certa, an actio sit materialiter mala, est tamen certa, quod non sit formaliter mala, n. 175.

DD. tuentes ex praemissis perè probabilibus sequi posse judicium moraliter certum, n. 176.

Hoc nego, ib.

Objecio, quia omnis probabilis est incerta, n. 177.

Dico esse incertam de veritate speculativā sui cum objecto; & esse simul certam de conformitate sui, & actus, ut sub eā positi, cum regulis morum, n. 178.

Sicut actus inculpatè falsus, est si speculativè falsus, est practicè verus; ita opinio probabilis, est si speculativè incerta, est practicè certa, ibid.

Objecio, quia opinio probabilis est incerta, 179. Dico esse per se certam practicè, n. 180.

Opinio, ait M. T. apia, formidat de veritate sui, & conscientia, formata è opinione probabilis, non formidat de opere, ib.

Alia enīdem doctrina quod probabilitas prudentialis sit comes perpetuus conscientie probabilis, n. 181. 182.

Opinio probabilis est dictamen prudens prudentiali vero militudinis de honestate actionis, est non sit prudens prudentiali de infallibilitate veritatis rei, n. 183.

Quia opinio probabilis est prudentialiter certa, potest esse ultimum dictamen, ib.

pro veritate indagandā. Quod si maneat anxius, operari non poterit, nisi detur necessitas; quā urgente operari potest, quod judicat minus malum. Concludit cā utendum diligentia ut veritatem ad anima salutem spectantem invenciamus, quā prudentes in agilibus scūli.

Reipondo, quod opinio probabilis dire. N.

Etā sit regula immediata formalis regulans 169; actionem à se asseritam; imprudens autem formidat nihil obstat; & ut dixi, judicium probabile est per se ipsum essentialiter conforme conformitate practicā regulis morum creatis, & increatis; quā utraque non sunt regulæ regulantes formales, sed objective, ut dixi d. 5. Probabilitas autem reflexa cognita est regula regulans immediata ad licitum probabilium usum; immo, ut melius loquar, judicium reflexum supra eam probabilitatem directam, cū sit certū de probabilitate, est regula (sufficiens falem, est non necessaria juxta me) regulans immediatē ad licitum probabilium usum. Vide P. P. Card. Card. tom. 3. d. 56. a. n. 187.

Ad confirm. dico, quod Probabilitas de N. honestate sit, juxta me, judicium moraliter 170; certum certitudine conformitatis sui, & operis a se directi cū regulis morum. Ad reliqua, quę addit, dico ex illis colligi licitum alium cuiusvis opinonis certō practicē probabilis, ut alias collegi.

Objecio 2. ex P. Moya tom. 1. tr. 1. qu. 6. n. N.
36. ideo necessarium est ad recte operandū 171; judicium moraliter certum, quia qui amat P. Moy periculum, peribit in illo: ergo, ne homo peccet, habere debet judicium excludens omne dubium peccati; sed hoc non excluditur, nisi per judicium moraliter certum, ergo.

Sed contra 1. quia dubium excluditur N.
etiam à judicio incerto, immo imprudenti. 172.
Contra 2. quia aliud est, quod hæc certitudo moralis practica non conveniat nisi judicio reflexo supra probabilitatem; & hoc nego, dico enim intrinsecam esse ipsi judicio minus probabili de non peccato; cū enim sit judicium prudens, ex ipso ipsum judicium, & opus sub eo positum est certō essentialiter connexum cum regulis morum. Addo, quod, ut dixi, judicium reflexum supra probabilitatem non dirigat immediate actum, & opus ab opinione probabili asseritum, sed dirigit ad licitum usum opinionum probabilium; volitio enim pingendi die festo dirigitur immediate ab hac opinione, minus probabili, prudenter tamen, *Licet pingere die festo; volitio autem sequendi opinionem minus probabilem dirigitur immediate à judicio*

N.
168. O Bjicies 1. ex Merc. 1. p. art. 14. pag. 38.
probabilitatem reflexè cognitam nec
M. Met. esse regulam regulantem, quia hoc soli con-
venit legi aeternæ ex S. Thom. 1. 2. qu. 19.
art. 4. nec esse regulam regulatam, quia hec
debet esse conformis regulæ regulanti: sed
probabilitas, cū essentialiter includat for-
midinem, non habet nisi per accidentem con-
formari legi aeternæ; ergo non potest esse
regula regulata. Confirmat pag. 39. quia
probabilitas honestatis non est ius, quin
necessaria est certitudo moralis, quæ facilè
haberi potest per media extrinseca, nempe
authoritatem DD. usum, presumptionē, &
alii, quæ ibi enumerat. Addit: Vei operans
est rūdis, & tunc sit moraliter certus de ho-
nestate ob consilium Parochi, aut viri do-
cti, quorum authoritas fatis est, ut tuto ope-
retur, ut tentiūt Doctores communiter
cum D. Thom. quodlib. 3. art. 8. vel est do-
ctus? & tunc uti potest maiori diligentia

DISP V T. XIX.

116

dicio affirmante licitum esse sequi minus probabilem.

N. 173. Dices 1. Opinio probabilis A, non excludit oppositam probabilem B, ergo necessarium est aliud judicium certum excludens opinionem B. Accedit, quod opinioni probabilis essentialis sit forma falso radicalis; sed qui operatur cum formidine peccati, peccat: ergo qui sequitur probabile peccat.

N. 174. Nego antecedens; implicat enim, ut cum judicio prudenti, eti minus, de non peccato, coexistat judicium prudentius de peccato; nam implicat probabilitas simultatis utriusque judicij probabilis. Ad additum scio, quod Mynez 1. p. pag. 134. dicat, quod licet formidet essentialiter de honestate operis, non tamen de honestate actionis: ego dico, quod formidet speculativè, non practicè de ipsa opinione practicè probabili, quatenus est intransitive certus se operari honestè, & quod ea opinio sit judicium certo prudentis; ergo est certus certitudine excludente omnem prudentem peccati formam formidinem, & ad summum habet formidinem de peccato materiali.

N. 175. Dices 2. Sequens minus tutam & quod probabile tantum, habet periculi committendi de peccatum materiale, ac spem evadendi; ergo non potest non peccare; ergo, ne peccet, habere debet judicium reflexum. Nego utramque consequentiam; quia cum illa actio mutatur motivo gravi, & prudenti, quod non sit materialiter mala, possum eam ponere sine peccato formaliter.

N. 176. Dices 3. Judicium practicum moraliter certum procedere potest ex principiis tantum probabilibus: ergo eti ea maior, *Licet sequi omnem practicè probabilem*, sit tantum probabilis, potest judicium reflectens supra probabilitatem esse moraliter certum. Sed contra 1. quia in praesenti non curio, an judicium moraliter certum sequi possit ex premissis purè probabilibus, ut videtur docere

Fagnani, Gonet, & Riccius *Etudiar. 1. cap. 5. a. n. 8.* & alii; quod tanto magis probat contra eisdem, quod judicium reflexum supra hec utrumque opinionis certo probabilis usum admissum a Probabilitis Reflexiis, possit esse certum, eti certum non est, quod licitus sit usus cujusvis certo probabilis. Quod dico est, quod judicium per modum conclusionis certum certitudine speculativā, sive physicā, sive morali, oriri non possit nisi a premissis speculativis veris, & certis, ut docet Logica. Verum quidem est, quod plures rationes, quae seorsim sumptae sunt tantum probabiles, possunt simul sumptae parere certitudinem moralem; & tunc

conclusio moraliter certa non sequitur ab una ratione, sed ab omnibus simul sumptis, quae sunt antecedens moraliter certum. Contra 2. quia argumentum me non tangit, quia docui, quod practica certitudo moralis de non peccato sit per me intrinseca ipsi judicio minus speculativè probabili de non peccato.

Objicis 3. ex P. Carden, *tom. 3. d. 56. N. n. 191.* Implicat, ut actus incertus sit certus: sed omnis actus opinativus probabilis *est incertus*: ergo nullus potest esse certus; ergo tota certitudo est in actu reflexo universalis, *Licet uti quilibet probabili*; qui actus est certus; & singulari: *Sed opinio docetur in die festo pluram est probabili*, qui etiam est certus ergo licet uti hac opinione querentem est certa: & haec dirigit conscientiam, & reddit eam certam de non peccato; non autem haec directa, *Licet pingere die festo*, qua est tantum probabilis.

Respondeo, quod actus opinativus certo N. probabilis sit certus certitudine prudentiae de non peccato, adeoque sit pugnans cum peccato; & quod sit incertus certitudine speculativè conformitatis sui cum objecto; etiam scio hunc actum minus probabilem, *Licet pingere die festo*, esse prudentem, & non scio esse logicè verum. Hoc argumentum mutatis terminis suaderet errorum invincibilis non excusare; implicat enim, ut actus falius sit verus: sed error invincibilis est falsus; ergo non est verus; ergo non excusat peccato: sicut ergo invincibilis error est verus sine practicè conformitate lui, & objecti cum regulis morum, & est falsus conformata speculativè sui cum suo objecto; ita opinio minus probabilis est practicè certa, & est speculativè incerta. Addo illud consequens, *Ergo licet uti hac opinione*, non dirigere immediate ad volitionem honestam picture, sed ad volitionem honestam practicandi opinionem probabilem de licita volitione pingere.

Objicis 4. ex M. Martin, de Prado in N. *Theol. Mor. cap. 1. de Consc. qu. 3. n. 6. pag. 173.* quod omnis, qui ex opinionem contrarieitate in quendam dubitationem induatur, peccet, ut ait S. Thom. *quodlib. 8.* ergo debet esse certus le non peccare: sed opinio probabilis caret tali certitudine: ergo requiritur aliud judicium, seu alio cognitio practica de actu hic, & nunc exercendo conformatum ad appetitum rectum, & juxta leges prudentiae; & haec cognitio debet esse certa, non certitudine mathematica, aut metaphysica, sed moralis; & haec certitudo adest cum probabilitate opinionum, quia certum est, quod stante formidine de honestate actus est, cundum

cundūm sc, possum illum in praxi exercere. Addit. n. 7. quia operatio practica debet esse actus prudentiae; sed non potest esse talis, nisi sit circa verum practicum, opinio autem potest esse falsa: ergo in exercitio, qui operatur cum opinione probabili, format judicium proximum practicum moraliter certum. Nec hoc judicium practicum sequitur adequatè ex opinione speculativa, sed ex certissimis prudentiæ regulis; hæc enim non regulatur penes id, quod in re est, sed quia adhuc diligenter, quam potuit, &

rationibus, vel testimonio infallibili; conscientia vero *opinativa*, in opinione, ac fundamētis topicis, ac solum probabilitibus non excludentibus formidinem propositio-
nis opinata. Quæ tamen formido non transit ad conscientiam, alioquin omnis conscientia opinativa eset inquieta, ac parum secura, cùm tamē oppositum tentant omnes DD.

& experientia ipsa doceat, quod formido opinio-
nis nullatenus turbat conscientiam operantis juxta opinionem probabilem, cùm ipsa conscientia dicet certò, & sine formidi-
ne, esse licitam operationem.

Si autem ipsa conscientia formidaret de honestate opera-

tionis, non eset secura, sed dubia, atque adeo non licet operari cum illâ, seu juxta

illam; & hoc volunt Caiet. in Sum. verb. Caiet.

*Opinio-
nibus usus*, & tom. i. Opus. tr. ult. re. Armilla

Span. 13. dub. ult. Armilla verb. Opinio n. 2. Navar.

Navar. cap. *Si quis autem*, a n. 58. de Pœnit.

dis. 7. dum auunt, ad operandum secundum

tutam conscientiam absque peccato, requiri

judicium moraliter certum excludens

omnem formidinem; & idem sentit P. Sanc.

lib. 2. de Matr. d. 41. n. 6. immò est expressa P. Sanc.

doctrina S. Thom. quodlib. 8. art. 13. ubi ait,

quod quando quis ex contrarietate opinionum

inducitur in quendam dubitationem, si manen-

te tali dubitatione operari (agit S. Thom. de

hic operante in certa materia, videlicet de

habente plures præbendas) periculo se com-

mittit, & sic proculdubio peccat: aut ex contra-

riis opinionibus in nullam dubitationem adduc-
tur; & sic non committit se discrimini, nec pec-
cat. Quibus verbis vult tantum, quod si ex

contrarietate opinionum formido opinio-
num transeat ad conscientiam, generet du-
biūm practicum auferens securitatem con-

scientiae, & honestatem operationis.

Denum n. 3. subdit, Licitum est operari N.:

secundum conscientiam probabilem; non dici-
mus modò secundum opinionem probabi- 182.

lem, nam si hoc est major disceptatio inter

DD. Ceterum de conscientia probabili cer-

tum est, licere operari secundum illam abs-

que illâ exceptione; nam si non licet, jam

non eset conscientia probabilis, sed transi-

ret in malum, seu dubiam; est enim de ra-

tione conscientia probabilis diligere, & re-

gulare honestam operationem; atque hoc

doceat DD. allegati, & ex ibi dictis forma-

turatio. Nam ad prudens, & rectum di-

ctamen practicum de agendis non requiri-

tur evidētia, seu certitudo infallibilis ve-

ritatis rei, sed suffici prudens verosimilitu-

do honestatis operationis; alias saepe homi-

nes inveniuntur perplexi, & raro securi in

actionibus humanis, cùm cognitio evidens,

aut

M. Jo-
am. à S. Joan. a S. Thom. 1. 2. d. 12. art. 3. §. Secun-
Thom. dum probatur. Hæc M. de Prado.

N. Respondeo opinionem practicè probabi-
lem eset per se intrinsecè certam practicę,
quatenus est conformis regulis prudentiæ;

immo si per se ipsam non est certa certitudi-
ne conformitatis practicę, neque est per ju-
dicium reflexum; nam judicium reflexum
probat hanc opinionem practicam, *Licet se-*

qui certa probabilem, eset speculativę vera-

M. Tap. Hinc scite M. Tapia tom. 1. lib. 1. qu. 8. cap.

10. n. 2. postquam distinxit inter conscientia-
m probabilem, & opinionem probabilem,
quatenus conscientia probabilis præsupponit
opinionem, & fundatur in illâ, & cam
applicat ad opus, ait, quod formido non est
in ipsa conscientia probabili, seu opinativa,
sed est in ipsa opinione præcedenti; & ab
hac formidine purgatur formaliter conscientia
opinativa, quia non tam respicit veri-
tatem propositionis in re moralis, quām
ipsam moralē rectitudinem operationis
exercenda; & quāmvis opinio, in quā funda-
tur, involvit in se formidinem & attamen
conscientia opinativa eam excludit; supposi-
ta enim opinione probabili conscientia di-
citat prudenter absque ullo timore, & formi-
dine operationem esse licitam. Opinio igitur

formidat de veritate propositionis, conscientia
autem, data hac probabilitate, dicitat
certò, & sine formidine esse licitam opera-
tionem, que supra talē probabilitatem li-
cet formidolam fundatur. Nam tale dicta-
men conscientia pertinet ad prudentiam,
que cū sit vera virtus, habens opus perfec-
tum, non patitur imperfectionem formi-
dinis in suo actu formaliter, eti præsuppo-
nit eam in suo fundamento, nempe in asser-
tu opinativo.

N. Prosequitur. Unde conscientia opinativa
non differt à certa per hoc, quod hæc sit
abique formidine, opinativa vero cum for-
midine formaliter in ipso conscientia dicta-
mine; sed quia conscientia certa fundatur in
certa scientia, sive notitia ex evidētibus

lem. *Quin dico quod eti illi actus coexistunt, non essent prudens formido, ib.*
Formido prudens, non imprudens peccati et scientia peccati, n. 212.

peccato, ut sine peccato operemur; vel si requiritur, ea est intrinseca ipsi opinioni probabiliori, & minus probabili.

In formâ distinguo maiorem: Omnis N: conscientia moraliter certa de non peccato 187: debet esse certa certitudine prudentis ad non peccatum adhæsionis, & cum peccato connexionis concedo; debet esse certa certitudine, aut evidentiâ veritatis speculativâ, nego maiorem: & distinguo minorem: Nulla conscientia pure probabilis est certa certitudine prudentis ad non peccatum adhæsionis, nego minorem; est certa certitudine, aut evidentiâ veritatis speculativâ, transcat minor, nego consequentiam.

Ad 1. probat patet retorsio allata; nam N. nulla ex dictis præmissis est infallibiliter 188: speculativâ vera, ne rite, vel quod licet sequi quamlibet practicè probabilem, vel tantum probabilem. Rursum retorqueo

tum in errore invincibili de non peccato, talis enim error satis non erit ad non peccandum, quia est judicium falsum speculativum in judicio imprudenti re ipsa vero de non peccato; sequitur enim quod illud sequens non peccabit, quia operatur juxta

judicium speculativè verum, eti probabilis: ergo argumentum ab omni Catholico est solvendum. Quare recolenda est differentia inter falsitatem logicam, & moralem, seu inter speculativam, & practicam: alia enim est falsitas logica, & est quæ opponitur veritati logica, seu est disformitas cum objecto enuntiato: alia est falsitas practica, quæ opponitur veritati practica, & est disformitas cum regulis morum. Omnis opinio practica certò probabilis, immò probabilior est fallibilis, immò sepe est falsa, falsitate logicâ, seu disformitatis cum objecto enuntiato; potest enim reverâ esse speculativè falsum, licere, quod opinio practica dictat licere: nulla autem opinio practica certò probabilis, aut probabilior est fallibilis, aut falsa falsitate practicâ, seu disformitatis cum regulis morum. Implicat enim, ut opus possum sub judicio practico certo probabilis, seu prudenti de ejus licentiâ sit disforme regulis morum; ut enim esset disforme, deberet ponit opus sub judicio dictante esse illicitum; sed in nostro casu ponitur sub judicio prudenter dictante esse licitum, eti tale

judicium practicum sit speculativum, seu logicè fallibile, immò sepe sit logicè falsum; ergo tale opus non potest esse formaliter, seu imputabiliter illicitum, eti materialiter possit esse tale. Rursum non tantum implicat, ut opus possum sub opinione practicâ certò probabile sit formaliter illicitum, seu

diffor-

N. **O** Bjicies 5. Conscientia ut sit moraliter certa de non peccato, debet esse certa: sed nulla conscientia purè probabilis est certa: ergo nulla conscientia purè probabilis est potest moraliter certa: ergo præter dictamen probabile directum de licentiâ est necessarium aliud dictamen certum reflexum de eadem. Minor probatur 1. quia omnis opinio probabilis est invidens, & fallibilis; ergo nulla practicè probabilis est certa. Secundò, quia omnis opinio practicè probabilis est incerta de non peccato; ergo nulla talis est certa de non peccato. Tertio, quia eo ipso quod est fallibile, immò sepe est fallum operationem ab opinione probabilis propositam non esse peccatum, eo ipso non est infallibile eam operationem non esse peccatum, immò sepe est peccatum: ergo

P. Card. opinio probabilis non est judicium certum P. Moy. de non peccato. Ita P. Carden, P. Teril. P. Teril. Moya, & plerique.

N. Sed contra 1. quia retor quo in omnes Adversarios, quicumque sint, sive Probabilistæ, sive Probabilioristæ, sive Tutoristæ, dummodo afferant, quod præter judicium probabile, aut probabilius de non peccato necessarium sit aliud judicium certum reflexum moraliter evidens de honestate operationis, exclusivum orationis prudentis, & imprudentis formidinis de ejusdem in honestate: etenim tale judicium reflexum est fallibile; nititur enim, juxta Probabilistæ, huic præmissæ, *Licitum est sequi minus probabilem, & operari minus prudenter, que negatur ut vera ab Anti-Probabilistis. Similiter, juxta Probabilioristæ, nititur huic præmissæ, *Licitum tantum est sequi probabilem, & operari prudentius, que præmissa quatenus ait to tantum, negatur à Probabilistis; quatenus ait to licitum, negatur à Tutoristis obligantibus ad tutius minus probable præ probabiliori minus tuto: ergo judicium illud reflexum supra licentiam probabilitatis, aut probabilioritatis tantum, non est infallibile; ergo non potest esse regula infallibilis, & certa ad recte operandum.**

Contra 2. quia retor quo illud in Probabilioristæ, & Tutoristæ necessitatem judicium reflexi negantes; nam omnis probabilior minus tuta est incerta de veritate, & non peccato, sicut etiam omnis tutor minus probabilis est incerta taliter de veritate: ergo vel non requiritur certitudo de non

D I S P V T . X I X .

120

difforme regulis morum, quin implicat, ut ipsam opiniū practica certò probabilis sit ipsi regulis difformis, nam sit essentia liter judicium prudens, aut prudentius nixum motivo gravi, aut graviori; omne autem tale judicium prudens sit essentia liter conforme huic regulae morum, Licitum est operari prudenter: Necesarium non est operari prudentius: Licitum est non stare legi, cuius obligatio non est certa.

N. 189. In formā distinguo antecedens: Omnis opinio practica probabilis est inevidens, & fallibilis quoad veritatem logicam, seu conformitatem sui cum suo objecto ut est in re, concedo; quoad conformitatem sui, & objecti cum regulis morum, nego: est enim certum, quod sit conformis regulis morum, eo ipso quod certum est esse probabilem: & distinguo consequens: Nulla probabilis est certa certitudine veritatis logicæ, seu conformitatis sui cum suo objecto ut est in re, concedo; certitudine veritatis practicae, seu conformitatis sui, & objecti à te directi cum regulis morum, nego consequentiam.

N. 190. Ad 2. & 3. probationem patet ex dictis; ut enim omni opinioni practicae probabili est formaliter imbibita veritas practica, seu conformitas sui, & objecti directi cum regulis morum, ita si ea opinio practica sit certo probabilis, erit intransitivè ei imbibita certitudo ejusdem veritatis practicæ, seu conformitatis cum regulis morum. Rursus si eum nulli opinioni practicae probabili est formaliter imbibita veritas logica, potest enim esse logica falsa; ita nulli est formaliter imbibita certitudo veritatis logica. Si igitur Adversarii Catholici perfecte teneant quid sit logica veritas, aut falsitas; & quid moralis veritas, aut falsitas, viderent, quam parum sua argumenta concludant. Nos veritatem practicam, & certitudinem, & infallibilitatem veritatis practicæ damus cuique opinioni practica certo, aut infallibili ter probabili, eti cuique opinioni practicæ certo probabilis posse non inesse veritas logica, adeoque sit certo, & evidenter incerta, & fallibilis quoad veritatem logicam. Hæc nostra doctrina est certa ex iis, quibus nos, & Adversarii impetrimus Jantinistas negantes errorem invincibilem exculpare à peccato, sed solam veritatem logicam.

N. 191. Dices 1. Qui est incertus, an illicitum patraverit, non potest esse certus de non peccato: sed sequens opinionem probabilem pro libertate est incertus, an illicitum patraverit; ergo non potest esse certus de non peccato. Distinguendo maiorem: Qui est incertus, an materialiter illicitum patraverit,

non potest esse certus de non peccato materiali, concedo; qui est incertus, an materialiter illicitum patraverit, certus tamen est non patrare formaliter illicitum, non potest esse certus de non peccato formaliter, nego maiorem: & distinguendo minorem: Sequens probabilem est incertus de illico materialiter, concedo; de illico formaliter, nego minorem, & consequentiam; nam sequens certo probabilem est certus cum exercitè, quatenus exercitè prudenter operatur; tum reflexè, seu signatè se prudenter operari ex iisdem principiis, quod illud, quod non est certo vetitum, & est prudenter permisum, est certo permisum. Alter P. Moya tom. 2. qu. 9. n. 31.

Dices 2. Opus elicitum sub judicio mihi non probabili de honestate est imprudenter elicium; imprudentia enim est agere id, quod prudentius judicatur illicium. Nego suppositum sapientius negatum; supponit enim, quod dum prudenter judico objectum A, licere, simul habeam aliud judicium prudentius, quo judicem non licere; reputat enim probabilitas similitatis, seu similitas duplicitis judicij contrarii, eti non repugnat similitas probabilitatis. Addo ex Philal. qu. 1. dicente operationes honestæ esse tales, vel per se, vel per accidens; per se honesta sunt illæ, quæ non tantum prudenter, sed revera à parte rei honesta sunt; per accidens honestæ sunt illæ, quæ à parte rei sunt in honesta, hic, & nunc tamen putantur invincibiliter honestæ. Porro ad agendum sine peccato requiritur judicium certum, & infallibile, quod operatio sit hic, & nunc honesta, saltem per accidens; & requiritur judicium saltem probabile, quod sit honesta in se; prudentia autem ideo non errat, quia (inquit) infallibiliter tenet in suum objectum; non enim judicat de honestate operationis per se, sed per accidens. Demum prudentia infallibilitatem circa suum objectum honestum saltem per accidens fundat in hoc syllogismo: Prudens judicans operationem aliquam licere, legitur semper dictamen rationis, seu judicium probabile de honestate illius in se; sed sequens dictamen rationis est certus se elicere operationem per accidens saltem honestam, etenim eam esse saltem invincibiliter putatur per dictamen rationis: ergo quælibet operatur, est certus i.e. non peccare. Hac Philaleitus. Ecce 1. quod Probabilitarum Moderatorum Coriphus est Reflexista. Ecce 2. de opinionis probabilis usu docere, quod alii Probabilita. Ecce 3. quod opinio probabilis est prudens, & infallibilis, non circa honestam.

honestatem materialem, seu veritatem speculativam, sed circa honestatem formalem, seu veritatem practicam.

N. Objicies 6. Judicium, per quod opus judicatur infallibiliter lictum; vel est ipsa opinio probabilis; & hoc non; quomodo enim per judicium essentiliter fallibile, judicetur opus infallibiliter lictum? vel non est, & sic habetur intentum.

N. Resp. judicium, per quod opus judicatur certo, & infallibiliter lictum certitudine, & infallibilitate conformitatis, talis objecti cum codem judicio, & judicij probabilitas cum regulis morum, esse ipsam opinionem certo probabilem. Ad quæsitionem dico, quod opinio probabilis sit judicium fallibile fallibilitate, aut fallitate speculativæ diffinitatis sui cum opere enuntiato; non autem sit fallibile fallitate practicæ diffinitatis sui, & operis cum regulis morum. Dixi enim d. 18. seſt. 8. quod cum omnis opinio practicæ certo probabilis sit bona fides certo exercitæ a peccato; hinc licet possit esse logicæ falsa, seu representare objectum aliter ac est in re, ex. gr. ut lictum, quod in re est illictum; attamen in dirigendo ad opus est semper recta, quia conformis primis regulis morum s. est semper certo recta, quia certum est, quod sit dictis regulis conformis; supponitur enim certo probabilis, & ideo repugnat, ut non sit lictum opus, quod dicitur lictum.

N. Dices: Qui habet judicium tantum probabile de non peccato, ei est tantum probabile, quod non peccat; ergo est etiam probabile oppositum, quod peccat; ergo habere debet judicium certum reflexum de non peccato, nam directum est purè probabile de non peccato. Accedit, quod si judicium reflexum certum de sufficientia opinionis probabilis, aut probabilitatis non est necessarium, erit inutile.

N. Resp. quod qui habet judicium certo, est tantum probabile, de non peccato, sit certus de non peccato formaliter per ipsum judicium formaliter, & intrinsecus, & sic nego consequiam. Addo primo sermonem esse debere de probabilitate subjectivæ, non de objectivæ; implicat autem, ut judicante probabiliter opus A, non esse peccatum, judicet simul probabiliter esse peccatum. Addo secundò, quod si mihi est certo probabile, quod non peccem ponendo opus A; eo ipso est mihi improbabile, quod peccem illud ponendo, nam oppositum certo probabile non est probabile, sed est improbabile. Ad additum nego antecedens, &

Tom. III.

dico esse utile, ut excludatur formido resulans ex non evidentiâ judicij directi probabilitis, immo, ait P. Muniesla *tim. 2. n. 26.* licet tales reflexiones metas probabilitatis non excedant, sunt tamen intra eisdem multo probabiliores, sive ab intrinseco, sive ab extrinseco, quam opinio directa de rebus, quia probabilitas non stat in indivisibili, ut veritas.

Instas ex P. Moya *tom. 2. qu. 8. num. 2.* Qui N. licet operatur practicans opinionem benignam, est certus se non peccare; alias si esset p. Moy. tantum probabile, oppositum etiam esset probabile; ergo ne peccet, habere debet judicium certum de non peccato.

Respondet P. Muniesla *tim. 2. n. 46.* tum N. quod aliud sit, quod, qui licet operatur, 197. non peccet, aliud, quod certus sit, quod non p. Muniesla peccet; tum, quod sit quidem probabile mihi subjectivè, quod non pecco; & esse probabile objectivè quod pecco; non autem esse probabile subjectivè quod pecco. Sed contra s. quia licet verum sit, aliud esse, quod hoc sit verum, aliud quod sit certum; attamen qui licet operatur, si est certus, quod licet operetur, eo ipso est certus de non peccato: ergo si concedit, quod qui licet operatur, non peccet, concedere etiam debet, quod sit certus se non peccare; eo enim tenui, quo certum est, quod qui licet operatur, non peccet, codem etiam est certum, quod qui licet operatur, sit certus de non peccato. Distinguendum igitur erat antecedens: Qui certo licet operatur, certo non peccat, concedo; qui incerto licet operatur, nego; non autem concedere potest ab solutè antecedens P. Muniesla, quod qui licet operatur, non peccet; & deinde negare, quod sit certus de non peccato, qui licet operatur, nam inter opus lictum, & non peccatum est evidens illatio. Ego dico, quod qui certo probabiliter licet operatur, sit certus de non peccato formaliter, certitudine prudentis cum peccato formaliter repugnantie.

Objicies 7. ex P. Eliz. *lib. 3. qu. 2. & qu. N.* 18. Non potest actus esse certus, cuius objectum non est certum: sed objectum ultimi P. Eliz. dictaminis est opinio affirmans talen contractum licere, quod est objectum incertum; ergo etiam ultimum conscientiae dictamen est incertum.

Sed contra 1. quia quero à P. Eliz. unde N: nam, juxta ejus mentem, quod sola veritas 200. speculativa sit regula morum, sumat certi P. Eliz. tuidinem ultimum dictamen, quod juxta ferè omnes debet esse certum? Non ex eo quia sola veritas sit regula morum; tum

L. quia

D I S P V T . X I X .

322

quia est de fide, quod non sola veritas excusat a peccato, tum quia hoc dictamen reflexum, quod sola veritas sit regula morum, non dirigit immediatè contractum; ergo dicere non potest, unde ultimum dictamen sumat suam certitudinem.

N. 201. Contra 2. quia est evidenter falsum, quod non possit dari actus certus de objecto incerto: ut enim de objecto evidenter falso datur actus verus, de necessario actus contingens; de immortalis actus transiens. ita de objecto incerto dari potest actus certus, ut docui saepe, qui enim opinatur, potest reflexè evidenter scire se opinari; ergo potest actus reflexus esse evidens, et si objectum non sit tale; quare maior est certò falsa. Hac tamen transmissa, dico quod minor etiam sit certò falsa, nempe quod sit incertum, tale objectum esse probabiliter licitum; et si quidem incertum, quod sit licitum, non tamen est incertum, quod sit probabiliter licitum. Addo quod licet, juxta Reflexistas, objectum ultimi dictaminis sit opinio affirmans licere contractum, attamen, per nos, objectum ultimi dictaminis est ipsi licentia contractus, cum per nos ipsa opinio affirmans licentiam contractus sit ultimum dictamen. Hinc videtur est, quantum P. Eliz. hallucinetur, cogniciones enim, ex quibus, juxta oppositam Reflexistarum sententiam de necessitate dictaminis reflexi, deducitur dictamen certum, & evidens, non est ipsa opinio probabilis; hac enim non est præmissa, sed objectum præmissarum; quod tandem P. Eliz. intellexisse debuisset; non autem dicere, quod sit impossibile, quod tale dictamen reflexu sit certum, cum, juxta Probabilistas Reflexistas, sententia stans pro licito usu probabilitatum sit illis saltem moraliter certa; ergo falsum est, quod tale dictamen reflexum non possit esse Probabilis certum, et si juxta me non sit necessarium.

N. 202. Objicies 8. S. Thom. quodlib. 8. art. 13. requirere videtur ad honestatem actus iudicium excludens omnem formidinem; ait enim: *Signis ex contrarietate opinionum in aliquâ materia inducitur in quandam dubitationem, & tali dubitatione manente operatur, peccat;* videtur autem per dubitationem intelligere non tantum verum dubium, sed etiam formidinem, nam subdit: *Ex conscientia obligatur quis ad peccatum, sive habeat certam fidem de contrario ejus quod agit, sive etiam opinionem cum aliquâ dubitatione;* sed opinio cum dubitatione est formido, nam dubitatio propriè non stat cum opinione, est enim suspensio omnis assensus: ergo S. Thom.

exigit certitudinem exclusivam omnis formidinis de dishonestate, ut quis rectè operetur. Confirmatur 1. quia operans cum dubio, seu formidine de veritate partis oppositæ committit se periculo faciendo contumeliam, nam non est fecurus, quod non le committat. Secundo, quia prudentia ex Art. 6. Ethic. cap. 5. est habitus cum verâ ratione activus: sed opinio probabilis non includit veram rationem, nam saepe est falsa; ergo non includit prudentiam, adeoque nec certitudinem.

Respondeo S. Thom. ut patet ex d. 18. fol. 5. §. 2. saepe dicere, quod ad recte moraliter operandum requiratur certitudo, non quidem omnimoda, sed congrua materie moralis, quæ excludit quidem prudentem, non autem imprudentem formidinem: ergo dum S. Thom. requirit iudicium certum de honestate, unicè requirit iudicium excludens tantum prudentem formidinem.

Ad 1. confirm. aliud est dubium, aliud N. formido peccati; operans cum dubio peccat, ut dixi, & ideo requiritur juxta omnes, iudicium certum de non peccato; operans autem cum imprudenti formidine non peccat; præterim si ea per iudicium prudens de non peccato contempnatur.

Ad 2. dico prudentiam, ut saepe dixi d. 18. N. includere veram practicæ, non autem mecl. 20. fariò veram speculativæ rationem; alio nemo lequens iudicium temerarium verum imprudenter operaretur; & nemo sequens invincibilem errorem operaretur prudenter.

Dices: Prudenter opinans non potest N. errare, nam nullus errat per prudentem, 20. nec virtute male utitur: ergo ut quis sit certus se rectè agere, præter iudicium probabile necessario egit iudicio reflexo certus. Distinguio antecedens: errare speculativæ, nego; errare diffinendo se regulis morum, concedo: saepe enim dixi, tum quod prudentes saepe prudenter errunt; tum quod imprudentes saepe verum temere dicunt; & nego consequentiam; quia ipsum iudicium probabile est quidem speculativæ probabile de peccato, & non peccato; attamen simul est practicæ certum, seu certitudine veritatis practicæ, & conformitatis cum regulis morum de non peccato.

Objicies 9. Ultimum dictamen de non N. peccato, aut honestate excludere debet om. 20. nem malitia apparentiam: opinio probabilis non excludit; ergo præter hanc necessarium est aliud iudicium saltem moraliter evidens exclusivum omnis apparentia malitiae. Confirmatur 1. quia adhuc dato, quod opinio

prudens, immo expellitur per prudens de non peccato, aut de honestate judicium, ut dicam sicut seq.

SECTIO VI.

Alia Adversariorum argumenta pro necessitate evidentiæ reflexæ.

§. I.

Eo quia judicium directum est sepe falsum.

SUMMARIUM.

Objecio: quia judicium moraliter certum est sepe falsum, n. 213.

Et est compoſſibile cum formidine, adeoque neceſſarium evidens reflexum, ib.

Dico ab omni Catholico solvendum, n. 214.

Judicium reflexum est regula immediata judicij probabilis, non operationis, adeoque inutile, ibid.

Judicium moraliter certum potest esse speculativæ, non practicæ falsum, ib.

Dictamen conscientia quid debeat excludere? n. 215.

Formido peccati divisa ab omni judicio prudenti de non peccato est conscientia peccati, non unita. Cur? n. 216. 217.

Si actualis falsitas speculativa, insita judicio inculpate errore excusat a peccato, cur non excusat probabilitas falsitatis speculativa unita judicio certo probabili de non peccato? n. 218.

Bona fides non potest esse practicæ falsa, sed speculativæ, ib.

Implicat, ut peccet eam sequens, ib.

Objecio: quia bona fides non peccati stat cū hoc judicio reflexo, operari cum formidine peccati est peccatum. Et quia conscientia probabilis est dubia, n. 219.

Dico bonam fidem esse cum eo judicio reflexo incompoſſibilem, n. 220.

Immo adhuc dato, quod compoſſibilis sit, nil inde, n. 221.

Operari cum formidine prudenti peccati est peccatum, non cum imprudenti, ib.

Omnis certo probabilis est prudens persuasio non peccati formaliter, & intransitive, ib.

Opinio probabilis non est dubia, n. 222.

Quid dubium positivum, quid negativum? ib.

Quid dubium in genere? ib.

Quomodo differat a perplexitate? ib.

Eagnanus imponit, que non dicimus, n. 223.

Objecio: quia omne judicium moraliter certum est fallibile, n. 224.

Si ad securitatem non satis est certitudo moralis, nec evidentiæ, n. 225.

Bona fides potest esse speculativæ falsa de objecto remoto, n. 226.

Opinio probabilis est certò prudenter confirmata, legi Dei, n. 227.

Ppones 1. Omne judicium purè mo. N. 211; ergo opus sub eo elicere esse potest formaliter illicitum; ergo præter judicium probabile directum, necessarium est alius evidens reflexum de licentia ejusdem operis.

Confirmatur 1. quia conscientia regens actionem honestam debet infallibiliter repreſentare veram honestatem, nisi enim

hanc ita repreſenteret, illud sequens potest non operari honestè. Rursus ita debet veram honestatem infallibiliter repreſentare, ut tale judicium per se ipsum certificat intellectum de honestate electionis, absque ulli oppositi formidine; sed omnis actus infallibilis ex objecto, & ex modo tendenti, excepta Fide, est evidens; ergo ultimum dictamen debet esse evidens. Secundo, qua si non sit evidens, proponet objectum cum aliquā formidine peccati; ergo operantem non redder omnino securum de non peccato; immo operabitur cum conscientia peccati: si enim non sit evidens, non excluderet judicium faltem reflexum dictans, quod operari cum formidine peccati sit peccatum; ergo ad recte operandum fas non est judicium moraliter tantum certum de non peccato.

Sed contra 1. quia est ab omni Catholico N. 211 solvendum, ut dixi sect. 5. §. 2. probatum enim

quod invincibilis error honestatis, aut non peccati, non tantum non honestet actum, quin nec a peccato formaliter excusat actum

sub eo errore elicium. Probat 2. quod ad recte operandum non tantum satis non sit certitudo moralis, sed nec evidentiæ moralis,

adeo que metaphysicam de non peccato, aut de honestate evidentiæ requiri, ut quis sine peccato, aut honestè operetur; nam cum

judicium moraliter evidens de non peccato, aut de honestate stat contingentia oppositi.

Probat 3. nec satis esse judicium reflexum de licito uſu opinionis probabilis, aut probabilioris, quia, ut dixi, una ex premis, ex quibus illud judicium reflexum deducatur, est ad summum moraliter tantum certa, non autem moraliter evidens. Quis enim di-

catur hanc premisam, *Licit sequi quamlibet certò probabilem*, ex quā hoc judicium reflexum deducitur, ergo licet hanc sequi, esse moraliter evidenter? Multo minus quis

hanc premisam, *Licit tantum sequi probabilem*, ex quā hoc judicium reflexum inferatur, ergo licet hanc sequi, dicet moraliter evidenter? Ergo argumentum probat non fatis esse judicium reflexum. Addo, etiā da-

retur, quod sit moraliter evidens hoc judicium reflexum, Ergo licet sequi opinionem probabilem, aut probabiliorem dictam ut licetiam volitionem pingendi die seculo, hoc tamen judicium reflexum non est regula immediata volitionis pingendi: regula enim immediata est ipsum judicium probabile, aut probabilius, nempe, *Licita est volitio pingendi die seculo*; sed ad summum dictum judicium reflexum erit regula immediata ipsius judicij probabilis, aut probabilioris, seu liciti usus sequendi judicium probabile, aut probabilius dictans licere volitionem pingendi die seculo, ut dixi seculo. In formâ distinguo: Judicium moraliter tantum certum potest esse falso speculativè, concedo; practice, nego antecedens, & consequentiam, nempe, quod opus ut elicitum sub ea bona fide non peccat, aut honestatis possit esse formaliter illatum.

N. Ad 1. confirm. dico, quod dictamen conscientiae debeat ita clare representare non peccatum, aut honestatem; ut ratione sua claritas excludat, tum omne dubium, tum omne judicium directum, aut reflexum peccati, aut non honestatis; tum omnem prudentem peccati, aut non honestatis formidinem; ut autem tale sit, satis est, ut sit moraliter certum certitudine prudentis ad non peccatum, aut ad honestatem adhæsionis. Juxta me autem, ut serio probavi d. 18. secol. 8. omne judicium certò probabile de non peccato, aut de honestate est per se ipsum formaliter certum dicta certitudine; est enim per se formaliter bona fides non peccati, aut honestatis exclusiva omnis iudicii, & dubii, & prudentis formidinis de peccato; non autem necesse est, ut sit certum certitudine orta ex evidentiâ de honestate, per quam evidenter omnis formido peccati, eti imprudens, excludatur. Immo talis evidentiâ, sive directa, sive reflexa, est impossibilis: directa plerunque, quia plementum honestatis operationis exequenda est invidens; reflexa semper, quia semper nescit præmissæ, que non est moraliter evidens.

N. Ad 2. dixi, quod operari cum formidine peccati divisa ab omni iudicio prudenti de non peccato, sit peccatum, quia est operari cum conscientia peccati: talis enim formido peccati divisa à iudicio certò prudenti de non peccato est falso dubium peccati: operari autem cum formidine peccati contempta à iudicio certò prudenti de non peccato, non est operari cum dubio, aut conscientia peccati: ergo cum, per me, omne iudicium purè moraliter certum, seu cer-

tum tantum certitudine prudentis de non peccato persuasionis expellat vitaliter per se ipsum omnem prudentem peccati formidinem, eo ipso omne tale iudicium per se ipsum essentialem pugnat non tantum cum conscientia directâ peccati; (nam si habeo hoc iudicium certo prudens, *Non est peccatum*, repugnat, ut simul habeam iudicium oppositum directum, *Est peccatum*) sed etiam repugnat cum conscientia reflexâ peccati; si enim habeo hoc iudicium prudens, *Non est peccatum*, quomodo habere possum hoc iudicium reflexum, *Est peccatum sequi iudicium prudens de non peccato*, cùm sit evidenter falso, & ei assentiri non possim?

Hinc falso est, quod ait P. D. Thyrus N. dis. 10. n. 38. qui exponens formidinem ait, 217. vel nihil est, quam cognitio, quâ is, qui ju. P. Thyr. dicat rem esse licitam, cognoscit aliquid esse argumentum pro parte contraria; vel nihil aliud est, quam aliqua apparentia veritatis pro parte contraria, quæ tamen apparentia non vehementer impellit ad assentium, nam vincitur a preponderantia motivi operari, vi cuius resolvit dubium, & iudicavit rem esse licitam. Hac P. D. Thyrus. Sed contra; quia formido potest etiam esse ex motivo preponderante, cum quo, si adiungit iudicium prudens de non peccato, ut potest juxta nos adesse, adhuc dabitur formido.

Dices: Bona fides non peccati est inveniens; ergo esse potest suo objecto disformis; ergo opus sub eius directione elicitum potest esse formaliter illicitum. Sed contra; quia probat, quod invincibilis error peccati non excusat à peccato formalis opus ut sub eo elicitum, quia error ille est objecto suo disformis. Si igitur actualis disformitas speculativa iudicu erroe cum suo objecto enuntiato non facit actionem sub eo iudicio probabili de non peccato positam, esse peccatum. In formâ distinguo consequens: potest esse suo objecto disformis speculativè, & in representando, concedo; practice, & directivè regulis morum, juxta quas dirigit opus, nego consequentiam. Bona fides non peccati potest esse falsa speculativè, quatenus opus, quod dicit licitum, potest in re esse illicitum; non tamen potest esse falsa practice, nam eo ipso, quod prudenter dictat tale opus licere, est conformis regulis morum dictantibus, omne prudenter licitum, licere; adeoque te & opus a se directum iisdem

L. iij regulis

Tom. III.

regulis conformat. Quare evidenter impli-
cat, ut opus à tali bona fide, et si in re spe-
culativè falsa, directum, sit formaliter illi-
cicum, cum de ratione peccati formalis sit, ut
sit contra dictamen conscientie; illud autem
opus est juxta prudens conscientie dictamen

N. Oppones 2. Bona fides honestatis, seu
219. prudens persuasio non peccati licet pugnet
cum hoc judicio directo peccati, *Est peccatum*,
non tamen cum hoc reflexo, *Operari cum formidine peccati, est peccatum*: ergo no-
stra certitudo prudentis de non peccato per-
suasionis sit cum conscientia peccati, quia
sit cum eo judicio reflexo. Confirmatur
quia omnis opinio probabilis est dubia: ergo
omnis conscientia probabilis est conscientia
dubia: ergo omnis opinio probabilis est con-
scientia peccati, quia omnis conscientia dubia
peccati, est conscientia peccati.

N. 220. Sed contra 1. quia, ut dixi, bona fides non
peccati per se ipsum excludit non tantum
omne judicium directum de peccato, & om-
nem prudentem apprehensionem suaeviam
peccati, seu omnem prudentem peccati for-
midinem, sed etiam contemnit omnem in-
prudentem peccati formidinem; immo ex-
cludit etiam omne judicium reflexum peccati.
Nam bona fides non peccati est judi-
cium, quo intellectus judicat saltēm æqui-
valenter, quid non obstante ea peccati ap-
prehensione, seu formidine, *Hoc opus non sit
peccatum*: ergo ea bona fides non peccati est
incompossibilis cum judicio reflexo peccati.

N. 221. Contra 2. quia licet bona fides non peccati
compossibilis est cum hoc judicio re-
flexo, *Operari cum formidine peccati est peccatum*,
nil contra me, quia suo argumento
tenentur Adversarii. Quo enim, an cum bona fide probabiliori non peccati com-
possibile sit illud judicium reflexum? Rursus
quaro, an cum judicio reflexo de licito usu
opinios probabilis, aut tantum probabilis,
compossibile sit hoc aliud judicium
reflexum, aut formido, *Sequi opinionem pro-
babilem, aut probabilioram forte non licet?* Ergo
ab omnibus solvendum. Nil ergo contra
nos, adhuc dato, quid hoc judicium re-
flexum, *Operari cum formidine peccati, est
peccatum*, sit componibile cum bona fide
non peccati. Vel enim sensus est, *Operari
cum formidine prudenti peccati, est peccatum*;
tunc autem tale judicium est de subiecto
non supponente; nam praesente bona per-
suasione non peccati, non sit prudens for-
mido peccati: vel sensus est: *Operari cum
formidine imprudenti peccati est peccatum*? hoc
autem est fallsum: ut enim ad recte creden-
tiam fidei Divina satis est talis certitudo actui

fidei insita, quia omnem prudentem, non
vero imprudentem mysterii crediti formu-
larem excludat: ita ad recte moraliter ope-
randum satis est talis certitudo non peccati
in ipso actu judicii, quia omnem prudentem,
non autem omnem imprudentem peccati
formidinem excludat: ergo cum omnis
opinio practica certo probabilis sit intel-
liter prudens persuasio non peccati, adeo
que sit incompossibilis tam cum peccato,
quam cum prudenti judicio, aut prudenti
formidine peccati, eo ipso satis est ad recte
moraliter operandum.

Ad confirm. nego antecedens, quod opus N.
nihil probabilis sit dubia, nam dubium in ge. 221
nere est suspensio voluntaria omnis judicii
de re proposita. Si suspendatur omne judi-
cium circa quaestione propositam, qua
deficit omne motivum suavitum alicuius,
erit dubium in negativo: si autem quia moti-
vata proposita judicantur per actum reflexum
insufficientia, erit dubium positivum:
nam dubium stricte tale (ait P. Terl. q. 3. 34. & 50. & Herin. tom. 2. d. 4. n. 30.) praeferatur
suspensionem omnis judicii circa rem pro-
positam dicit aliquod judicium reflexum
formale, aut virtuale de insufficientia moti-
vorum ad judicandum unam partem rei
proposita, prae alia parte: ita Catholicus
tae suspendit omne judicium circa my-
strium, nec tamen dubitat, esti contra ejus
fidem insurgant variaz tentationes; non in-
quam, dubitat, quia non habet judicium re-
flexum de insufficientia motivi ad creden-
dum. Vide P. Ripal. d. 2. de Fide, s. 3. C. P. Ripal.
de Lugo d. 6. sed. 1. P. Ovid. P. Hun. P. C. P.
Bernal: ergo cum in nostro casu detur affectus certi
opus probabilis circa rem propositam, P. Hun.
eo ipso opinio probabilis non est dubia, P. Hun.
Quod si queratur, quomodo perplexitas
differat à dubio: dico, quid licet omnis con-
scientie perplexitas sit dubium, non tamen
omne dubium est perplexitas: quapropter
perplexitas consistit in duplice æquivalen-
tia apprehensione suaevia malitia, que appre-
hensione conjuncta cum carentia motiva in-
ducuntis ad judicium victoriosum (ut bar-
bare loquar) ejus apprehensionis, causat eam
intellectus irresolutionem.

Hinc deduc, quam immerito Fagnanius
in caput *Ne innitaris* n. 175. dicit Probabilis
listas docere licitum esse operari cum con-
scientia speculativè dubia; si enim de tota
speculativè dubia sit fermo, omnes negant;
unice enim docent, & docemus licitum esse
operari cum judicio speculativè probabilis,
seu incerto de non peccato: addunt reliqui
Probabilistæ, si tamen adhuc judicium mon-
liter

liter evidens, aut certum reflexum de licite usu opinonis probabilis, ut recte P. Moya tom. 1. tr. 1. qu. 6. num. 41. quod judicium reflexum certum dicunt esse ulimum dictamen conscientiae, contradictorie oppositum conscientie dubiae; et si nos hujus iudicis reflexi necessitatem negemus, contenti ipsa opinione probabili, cum sit judicium certum prudens de non peccato, excludens omnem conscientiam peccati dubiam.

Sed etiam de hoc infra. Hoc scio, Caramuel in Apolog. n. 8. pag. 5. dicere, quod Fagnanus plura imponat Theologis, quae numquam somniarunt, ut vel sic apud indoctos eam gloriam habeat, quam apud doctos te habitum desperat. Revera tamen non potest in pluribus non laudari etiam a doctis.

N. Oppones 3. Bona fides honestatis potest esse falsa; ergo si falsa sit, opus ab ea asseratum ut licitum, erit peccatum. Confirmatur, quia nullum judicium de honestate fallibile potest esse recta regula operationis: sed omne judicium esti moraliter certum certitudine prudentis ad non peccatum adhäsionis est fallibile, & saepe falso; ergo nullum tale judicium esse potest recta regula morum.

Sed contra; quia hoc sepe retrorsi, tum paritate erroris invincibilis, qui faltem est recta negativa regula morum, quatenus excusat a peccato formaliter; tum instantiā ineluctabilis; nam etiam judicium reflexum, eti moraliter evidens, potest esse falso; immo judicium illud reflexum numquam est moraliter evidens, cum alterutra præmisarum sit ad summum moraliter certa; ergo non poterit esse regula operationis: ergo vel fatus est judicium moraliter certum de non peccato; vel si hoc non est fatus, nec fatus erit moraliter evidens, sed necessaria est ut quis moraliter operetur, evidentia physica, aut metaphysica de qualitate actus, & objecti, que plerumque est impossibilis, & sapit fanternismum. In formā distinguo: Bonae fides honestatis actus potest esse falsa speculativē, quatenus disformis objecto remoto quod purē speculatur, concedo; practicē falsa, quatenus disformis suo objecto proximo, nempe actui, quem juxta morum regulas dirigit, nego antecedens: & distinguo consequens: ergo si sit falsa speculativē, actus sub eā elicitus erit peccatum formale, nego; si practicē, erit peccatum formale, concedo consequentiam. Meminerit lector, quod opinio practica, si sit certa probabilis, erit practicē vera, etiā eadem opinio practica possit esse speculativē falsa; si autem non sit certa probabilis, erit pra-

etice falsa, et si esse possit speculativē vera. Quod regulat actionem est veritas practica opinonis, non autem speculativa, cum haec sit prorsus incerta.

Ad confirm. omisā ignorantia invincit. N. bilis retorsione, & judicis reflexi instantia, 226. dico, quod bona fides honestatis potest esse fallibilis speculativē circa objectum, numquam tamen practicē circa opus, quia dicit voluntatem ad opus conformiter ad regulas morum. Nam, ut docui d. 5. & 6. loquens de errore invincibili, objectum voluntatis non tantum est honestas realis, sed etiam honestas invincibiliter apparet talis, adeoque proxima regula humaniorū actuum, seu ultimum de non peccato, aut de honestate judicium, non debet necessario esse nisi verum moraliter, & practicē, seu opus conforme regulis morum, & judicis iuxta easdem dirigenti.

Dices: Opinio probabilis est indifferens, N. ut sit conformis, vel disformis; ergo non est judicium moraliter certum. Sed contra eis, quia ut opinio probabilis sit recta regula morum, non requiritur, ut testatur ipse P. Moya tom. 2. qu. 9. num. 57. ut sit conformis suo objecto ut sit in re, sed fatus, ut ejus objectum judicetur prudenter conforme legi Dei; atque adeo opinio probabilis est quidem indifferens, ut sit conformis, vel disformis legi Dei; nam eo ipso quod prudenter proponit tale objectum esse legi Dei conforme, eo ipso ipsa opinio practica certa probabilis est prudenter conformis eidem legi. Hoc, pannis mutatis, P. Moya, quae si recte intelligantur, solvunt omnia, quae ab eodem, & ab aliis trahuntur.

§. II.

Et quia judicium probabile non potest esse moraliter certum de non peccato.

S U M M A R I U M.

Eadem vel non sunt contra nos, vel sunt contra omnes Probabilistas, n. 229. 230.

Immō sunt contra illum, n. 232. 233. Dicrimen inter meam, & Fagnani sententiam, n. 234.

Mea certitudo moralis est de veritate practicā, ibid.

Certitudo moralis de veritate speculativā plurumque implicat, n. 235.

Objectio ex P. Eliz. quia formido peccati est notitia peccati, adeoque non satis bona fides, quia cum hāc sit formido, n. 226.

Ut detur malitia obligatorie retrahens, non satis ut apprehendatur peccatum, sed necesse, ut ab sit judicium prudens de non peccato, n. 237.

Ad

D I S P V T . X I X .

128

Ad conscientiam peccati non satis cognitio peccati, ib. & n. 238. 239. 240.

Malitia materialis transit in formalem, si cognoscatur, & deit judicium prudens de non peccato; non vero si cognoscatur, & hoc adsit, n. 241.

Quid necesse ad conscientiam peccati a n. 236. ad 241.

Arguit P. Eliz. quia si bona fides non peccati est moralis certitudo non peccati, homo erit secundus de sua justificatione, n. 242.

Et quia sicut nemo est certus de digna sumptione Eucharistie, ita nemo de non peccato, ib.

Ostendo ab omnibus solvendum, n. 243.

Viri eximie virtutis habere possunt moralem certitudinem de gratia; nam Tridentinum unicè negat certitudinem fidei absque revelatione, n. 244.

Aliud, quod sciamus me nunc non peccare, aliud quod numquam peccaverim, n. 245.

Cur certitudo moralis de statu gracie regulariter repugnet, ib.

Certus se non indigne sumere, non ideo per hoc, quod non indigne sumit, dici potest, quod si certus de statu gracie, n. 247.

D.D. tuentes non satis non conscientiam mortalis pro communione quotidiane, ib.

Meum judicium de dispositio[n]e communionis quotidiane, ib.

Immac. XI. ib.

Non debet certitudo actus reflexi taxari per certitudinem directi, sicut veritas reflexi non taxatur per veritatem directi, a n. 248. ad 252.

Hinc possum esse metaphysic certus reflexe me non peccare sequendo dictamen pure moraliter certum de non peccato, n. 248. 249.

Aliud objectum conscientia specificative, aliud reduplicative sumptum, n. 252. 253.

N. 228. **O**ppones 4. authoritates, & rationes, quibus Fagnanus, & alii Anti-Probabilista utuntur, si non urgent contra Probabilistas Reflexistas aferentes judiciorum reflexi de licto usu opinio[n]is minus probabilis necessitatem, ut quis sine peccato operetur, militant falso contra nos docentes, quod judicium practicum certò probabile applicet ultimo voluntatem: ergo ad recte operandum, prater judicium directum probabile, necessarium est aliud reflexum moraliter certum de licto opinio[n]is probabilis usu applicans ultimo voluntatem ad operandum.

N. 229. Scio quod P. Moya tom. I. tr. I. qu. 6. n. 28. dicat omnia adducta à Fagnano contra Probabilistas militent tantum contra unum, aut Fagnan. alium Modernum tuentem, quod judicium

probabile practicum applicet ultimo voluntatem; atque adeo contra nos militent; non autem contra torrentem. Probabilitarum docentium licitum sequi opinio[n]em probabilem, addito alio judicio moraliter certo de licto usu opinio[n]is probabilis; sine quo judicio ne quidem sequi licet minus voluntatem, et si probabilem. Hæc P. Moya. Sed contra 1. quia argumenta Fagnani vel nihil contra nos, vel contra omnes Probabilistas probant: quia judicium moraliter certum admisum à Reflexis tamquam necessarium non dirigit immediate voluntatem ad opus dictatum ab ipsa particulari opinione probabili, ex. gr. ad volitionem picturæ die festo; sed unicè dirigit immediate ad volitionem sequendi opinio[n]em probabilem: volitio autem utenam, seu sequendi opinio[n]em probabilem, & volitio pingendi sunt objecta omnino diversa. Rursum illud judicium reflexum supra licetum probabilitatis usum nititur præmissæ non admissæ ut moraliter certæ, nempe. *Licit sequi opinio[n]em minus probabilem, & à Pagnano negata ut falsa: ergo Fagnani argumenta vel non sunt contra nos, vel sunt contra Probabilistas Reflexistas.*

Contra 2. quia argumenta Fagnani sunt contra cumdem; vel enim adhuc tam 221. quam regulam formalem immediatam in Fagnan. cæliariam ad rectam volitionem judicium aliud reflexum de necessitate omittendi minus tutam minus probabilem, & sequenti tuiorem, aut probabilem; vel ut ipsum judicium probabilem, aut versans circa tutus esse regulam immediatam recte volitionis? Non primum; tum quia idem judicium reflexum est evidenter, aut falso certo moraliter falsum juxta nos; tum quia non dirigit voluntem non pingendi, sed electionem tutioris, aut probabiliors. Non secundum; quia si, juxta Fagnanum, judicium minus probabile, quia est incertum, non est regula, neque probabilis; quia est incertum, est regula.

Contra 3. quia sicut Fagnanus docet, N. quod ex probabilibus generari possit judicium moraliter certum (speculativæ de honestate actus; ait enim, Si rationes probabiles sint plures, & tanti ponderis, ut intellectus illis sine ulla formidine acquiescat, & judicet rem ita se habere, hoc est moralis certitudo, quæ sufficit ad recte operandum: & sicut Probabilista Reflexista dicunt, quod ex hoc dupli motivo possit libertatis, & ignorantiæ invincibilis objecti ventitate, deduci possit judicium moraliter certum reflexum de licentia operationis, quinvis ea

ea motiva sint tantum probabiliora: cur non etiam ipsa opinio probabilis, licet nixa motivo probabilis, possit per se esse moraliter certa, certitudine excludente omne peccatum, seu certa certitudine prudentis ad non peccatum adhæsionis? hanc enim certitudinem prudentis ad non peccatum adhæsionis voco ego certitudinem moralē de veritate practicā.

N. Contra 4. quia idem Fagnanus requirit 233. judicium speculativē certum de honestate actus in se, excludens opinionem probabilitē; hoc autem judicium est plerumque impossibile; immo docet, quod illud judicium speculativē moraliter certum de honestate actus secundum se excludat opinionem etiam probabilem; sed illud judicium non potest esse certum, quia nitor moti- vis probabilibus, ut docet *num. 99.* ergo vel non est certum, vcl si potest esse certum, et si nixum motivo probabili, ita etiam judicium reflexum de licto usu minus probabilis, et si nixum motivo probabili sumpto a postficio libertatis, & ab ignoranti invincibili poterit, juxta Probabilitas Reflexistas, esse moraliter certum, ut recte ostendunt *M. de Prad.* & *P. Moya* *tom. 1. tr. 1. qu. 6. a. n. 36.* immo ipsa opinio probabilis poterit esse moraliter certa certitudine practicā prudentis ad non peccatum adhæsionis; non certitudine speculativā de honestate actus, & objecti secundum *le.*

N. Dices: Si requiritur, juxta me, judicium 234. moraliter certum, non differt a Fagnano, qui idem requirit. Sed contra; quia discri- men est palmarum, nam Fagnanus requirit ju- dicium moraliter certum de speculativā veritate actus, & objecti, ita ut actus, & objecti sunt in re, ut sunt in mente, & ita in mente ut in re; quod judicium plerumque implicant in incertis, nam de his raro habemus certitudinem moralē de speculativā veritate: ego autem requiro judicium certō probabile de honestate actus, & objecti ut sunt in re; eo autem ipso, quod est certo probabile, est moraliter certum de veritate practicā, seu de conformitate judicii, actus, & objecti cum regulis morum. Quare mea certitudo moralis est certitudo de veritate practicā, seu de conformitate judicii, actus, & objecti ut substantia ei judicio cum regulis morum: at certitudo Fagnani, Merendæ, Kicci, Mercuri est de speculativā veritate, seu speculativā conformitate judicii cum objecto ut est in re. Rursus mea certitudo est certitudo prudentis ad non peccatum adhæsionis: at certitudo Adverlariorum est conformitas in repræsentando objectum ut

est in re: immo eorum certitudo est in hinc inde incertis plerumque impossibilis; mea autem toties habetur, quoties quis est certus de probabilitate opinionis.

Instabis ex Fagnano *n. 55.* & *n. 112.* non *N.* esse difficile habere moralē certitudinem de omni agibili. Sed contra ait Caram. in Fagnani Apologem. *num. 19.* Lepidissima responsio! Caram, Scribat igitur moralium certitudinum *li.* VIII. *brum.* & cessabit contentio. Hoc ego scio, quod post Alexandrum VIII. sufficit probabilitima. Rursus scio ex eo principio, quod, ut quis bene moraliter operetur, necessaria sit certitudo de speculativā veritate objecti, seu de honestate objecti ut est in re, deduci hæresim Janleni, quod Deus impossibilia jubeat; impossibile enim est habere speculativā certitudinem de veritate omnis actus, & objecti ut sunt in se.

Oppones 5. Cum bona fide honestatis stat *N.* formido peccati; ergo notitia obligatorie 235. retrahens a peccato; ergo conscientia peccati. Confirmatur 1. quia conscientia peccati non est nisi notitia manifestans in honestatem talis objecti: sed quoties adest formido peccati, adest ea notitia: ergo quoties adest formido peccati, adest conscientia peccati. Secundo: Qui timet peccatum, & vult operari, eo ipso formaliter peccat: sed sequens bonam fidem honestatis cum formidine peccati, timet peccatum, & vult operari, immo operatur secundo eam bonam fidem; ergo eam secundo peccat formaliter. Tertio, eo ipso quod adest formido peccati, eo ipso peccatum per sui formidinem actu cognoscitur: ergo eo ipso voluntas ponit opus cognoscens ejus malitiam; ergo illud ponendo peccat formaliter, et si bona fide credat esse licitum. Ita *P. Eliz.*

Sed contra: quia, ut dixi *d. 5. & 6. ut opus N.* elicitum sit formaliter illicitum, non fatus 237. est, ut re ipsa sit tale, sed necessè est, quod cognoscatur ut tale per notitiam obligatorie retrahentem ab illo, seu per notitiam proponentem debitum omittendi tale opus. Rursus hic docui, quod ut detur notitia obligatorie retrahens, seu conscientia peccati, non fatus est, ut apprehendatur malitia, sed necessè, ut non detur judicium prudens de non malitia; adeoque si cum ea notitia malitia detur judicium certō prudens de non peccato, seu bona fides, eo ipso tunc non dabitur conscientia peccati, seu notitia obligatorie retrahens ab opere. In formā distinguo antecedens: Imprudens formido peccati, concedo; prudens, nego antecedens, & consequiam ob dicta. *N.*

Ad 1. confirm. nego maiorem; nam ad 238.

con-

Merid.
Riccius.
M. Mer.
Merendæ.
Kicci.
Mercuri

DISP V T. XIX.

130

conscientiam peccati non satis est notitia proponens malitiam in tali opere, sed præterea debet non dari judicium prudens non peccati; in casu autem nostro adest, ut superpono, prudens non peccati judicium.

N.

239. Ad 2. distinguo maiorem: Qui timet peccatum, & caret omni judicio prudenti non peccati, peccat formaliter, si operetur, concedo; qui timet peccatum, & habet prudens non peccati judicium, peccat formaliter, si operetur, nego maiorem; quia talis timor est imprudens.

N.

240. Ad 3. patet: Ut quis peccet, non satis est, ut ponat opus cognitionum ut illicitum, sed ita cognitionum ut illicitum, ut careat judicio prudenti, quod sit illicitum: in casu autem nostro, etsi apprehendatur malitia, quia tamen habeo prudens de non malitia judicium, excludens omnem prudentem, & contemnens eam imprudentem malitiam apprehensionem, consequenter ponens illud opus judicatum prudenter licitum, etsi imprudenter apprehensum ut illicitum, non peccat, nec potest formaliter peccare.

N.

241. Dices: Malitia materialis transit in formalem per cognitionem; ergo tunc ponitur opus formaliter illicitum. Distinguo: per cognitionem cum carentia judicii prudentis de non malitia, concedo; per cognitionem junctam prudenti judicio de non malitia, nego antecedens, & consequentiam. Constanter ergo tenendum, quod ut detur conscientia peccati, aut cognitionis obligatorie retrahens, aut notitia proponens obligacionem omittendi illud opus, aut prudens peccati formido, (sunt enim omnia synonima) debet semper non dari judicium prudens de non peccato; quod si hoc detur, eo ipso non dabitur conscientia, nec formido prudens peccati, nec notitia obligatorie retrahens ab eo opere.

N.

242. Oppones 6. Si bona fides honestatis, aut non peccati est moralis certitudo non peccati, sequitur, quod homo erit non tantum de non peccato, sed etiam de sua iustificatione securus, quod est contra Apost. dictum, *Nihil mihi conscientis sum, sed non in hoc iustificatus sum*; & contra Scripturam ^{Apost. Trident.} sepe clamantem nos peccare, dum putamus recte agere; & contra Tridentinum *seβ. 6. cap. 9. 12. 13. & can. 14. & 16.* ergo bona fides non peccati, & honestatis non est certitudo moralis, essentialis cum non peccato connexionis, & infallibilis cum peccato ^{P. Eliz. lib. 3. qu. 2. §. 4.} positionis. Confirmatur ex eodem P. Eliz. *lib. 3. qu. 2. §. 4.* Qui non potest esse certus, quod dignè sumat Eucharistiam, nequit esse certus de non peccato: sed nullus est certus

de digna Eucharistie sumptione; ergo nullus est certus de non peccato. Maior probatur; quia digna Eucharistie sumptio est certitudo non peccati. Hoc argumentum co magis urget, quod, juxta nos, si reflexe metaphysicè evidens, quod sequens certa probabilem non possit peccare; si autem reflexe metaphysicè evidens est, quod opus ut elicitum sub bona fide honestatis sit formaliter licitum, eo ipso homini entitatis physicè evidens propria iustificatio.

Sed contra; quia totum hoc diluit *seβ. 2. v. per totam*, & est ab omnibus solvendum *five Probabilioris*, *five Tutoris*. Quare enim, an sequens minus, aut magis probabilem, magisque turam, habet certitudinem, aut evidentiā, *five directam*, *five reflexam* de non peccato, adeoque de propria iustificatione? Si affirmant, ergo ad solutionem tenentur. Si negant, contra est; quia Probabilistæ volunt, quod ultimum dictamen conscientiae, nempe judicium reflexum, sit moraliter evidens, aut certus; similiter Tutoristæ, & Probabilioris convenienter cum sententiâ ferè omnium Theologorum, quod ultimum dictamen debet esse certum de non peccato, ut fuisse docui *d. 18. seβ. 4.* ergo argumentum contra omnes concludit; immo olet Jantensimum, quatenus probat invincibiliter putantem se non peccare, peccare formaliter; vel enim invincibiliter putans se non peccare est certus de non peccato, vel non est certus de non peccato? Si est certus de non peccato; ergo argumentum non concludit: si non est certus de non peccato; ergo non est de fide, quod sequens errorem invincibilem de non peccato non peccet: & ideo P. Eliz. *P. 213* ut alias notavi, aperte docuit accidere posse, ut formaliter peccet, qui cum bona fide, immo certitudine moralis honestatis operatur, quod non puto sanum.

In formâ nego maiorem quoad utramque N. partem, & suppono ex Tridentino *seβ. 6. cap. 9.* ut de fide, quod nullus scire valens certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse confecutum. Hæc Tridentinum contra Hereticos jactantes quemlibet debere fide Divinâ credere se esse iustum coram Deo; hoc tamen non tollit, quin homo habere possit certitudinem quædam conjecturalim, quæ in multis est falso modica, quatenus lapsi in mortale probabilitate sibi suadent se esse fatis dispositos ad recipienda Sacra menta mortuorum, & exinde arguunt se esse in gratia. Hoc certum, quod in viris eximiis virtutis possunt adeo augeri conjecture, ut habeant certitudinem *mora*.

Herincx, moralem. Vide Herincx tom. 2. d. 5. de *Justific.*
qu. 6. per totam.

N. Hoc posito, nego iterum utramque par-
tem. Primam nego, quia eti homo eviden-
ter metaphysice reflexe sciat se non peccare,
sequendo judicium prudens de non peccato,
non ideo scit, se nullum per opera prae-
denta commisit peccatum, ad summum
scit se nunc ponendo tale opus sub judicio
Prudenti de non peccato, non peccare, non
autem scit se nullum habere peccatum. Se-
cundam nego; quia si non scit se non habere
peccatum, multo minus scit se habere gra-
tiam habitualis. Si ergo nec evidenter, nec
certitudinem habet de sua innocentia,
quod prae parentiam peccati in tali opere
includit parentiam omnis culpa mortalis
sibi nota, & ignota, multo minus scire po-
test se esse in gratia, qua presupponit om-
nis culpa mortalis parentiam: ergo eti
homo sit reflexe metaphysice certus specu-
lativae de suo non peccato in tali opere, non
ideo est certus de sua omnimoda innocentia,
& multo minus de sua justificatione.

N. Ratio est; quia, ut sit metaphysice certus
de sua innocentia, debet esse metaphysice
certus, quod omnia sua opera elicita fuerint
sub judicio prudenti de non peccato, seu sub
bona fide non peccati, ita ut numquam pe-
caverit: aut si peccavit, debet esse meta-
physice certus se perfectam habuisse contri-
tionem, aut attritionem cum Sacramento
Poenitentiae, aut Baptismi, que pendent ab
intentione Ministri. Quis enim est meta-
physice certus, quod perfectam contritio-
nem elicuerit, aut quod Sacraenta mor-
tuorum, pendentia ab aliena intentione, &
jurisdictione omnino ignota, ritu suscepit?

Hinc acutè, & exquisitè ad rem nostram
dixit Apostolus, se nullius peccati esse con-
scium, non tamen per non conscientiam
peccati esse justificatum, dividens parentiam
peccati à justificatione, & afferens primum,
& negans secundum: quomodo igitur Ad-
versarius ex non conscientia peccati insert
scientiam justificationis? præcipue cum vix
accidere possit sine specialissima Dei as-
sistentia, ut quis sit metaphysice certus, quod
in nullo totius vita sua opere peccaverit,
immo semper sub judicio prudenti non pecc-
ari, aut bona fide honestatis operatus fuerit.

Quin toto hoc gratia dato, non erit meta-
physice certus de sua justificatione, & quod
elicuerit actum supernaturaliter honestum,
qualis necessarius est, ut quis intrat, aut ex-
tra Sacramentum justificetur, eti est meta-
physice certus se elicuisse actum honestum.

Ad ultimum dico nullibi Scripturam

docere, quod homo sciens se non peccare,
peccet formaliter, immo Scriptura, & Fi-
des docent oppositum, ut latè dixi d. 5. & 6.
omne enim peccatum debet esse liberum,
ad eum cognitum, vel in se, vel in cuius
causa.

Ad confirm. dico, quod ut quis *dignè*, id N.
est, sine peccato sacrilegii, Eucharistiam 247.
fumat, fatis est, ut invincibiliter putet se
esse in gratia; per hoc autem, quod invinci-
biliter putet se esse in gratia, non ideo est
in gratia; ergo per hoc quod certus sit se
digne, tunc sine novo peccato Eucharistiam
sumere, non ideo certus est se esse in gratia,
ut bene P. Moya tom. 2. qu. 9. n. 32. & nos
suprà *scit. 2.* Aliud igitur est certitudo de
non peccato, aliud de statu gratia: invinci-
biliter putans se esse in gratia, est certus se
non peccare sumendo Eucharistiam, non
tamen est certus de gratia. Adodo contra
alios Modernos facilitantes nimia liberta-
te quotidiana Eucharistie sumptionem
respectu omnium, quatenus supponunt, ut
quis quotidie dignè communicet, fatis esse
non conscientiam peccati gravis; contra
quos disertè agunt C. de Lugo, P. Moya, C. de
P. Dicæus, P. Carden. tom. 3. exponens au-
ream Innocentii XI. Bullam de Communio-
ne quotidiana. Quod idem præstat P. Mu-
niælia d. 32. de Eucharist. *scit. 3.* eamdem
exponens Duardus, qui eti Bullam non
exponat, immo afferat utilius esse quotidie
communicare, quam non communicare,
plures tamen præter non conscientiam pec-
cati gravis requirit dispositiones; ut docet
d. 2. *scit. 3. n. 5.* in §. *Secundum capit. Omnis
utriusque sexus.* Idem sentit Caram. lib. 2. *Caram.*
Fundamento 67. num. 34. 83. afferens ei, qui
anno integro nullum commisit mortale,
permitti posse quotidiana Communio-
nem; immo laico, qui heri dignè commu-
nicavit, eti tota die nil boni, aut mali ege-
rit, permitti potest hodie Communio. Sed
hoc non placet; puto enim positivam re-
quiri dispositionem, & ideo S. Aug. in lib. *S. Aug.*
de Ecclesiæ Dogmatibus vult, ut commu-
nicaturus satisfaciat lacrymis, & orationibus
extra confessionem pro peccatis veniaibus;
hac enim si habitualia sint, aliquo modo
Communionem impediunt; immo P. Lay-
man lib. 5. tr. 4. cap. 6. n. 5. dixit esse sacri-
legium veniale accedere ad Eucharistiam
cum veniali; quod tamen non affirmo. Qua-
re iudico, quod ut quis quotidie communi-
cet, non satis sit, ut caret omni culpa mor-
tali, sed præterea necessariam esse ex pre-
cepto, & tanti Sacramenti excellentia ali-
quam dispositionem: & ideo Innocentius *Inn. XI.*
loquens

D I S P V T . X I X .

132

loquens de Monialibus dicit: *Si que verò
rali puritate mentis eniteant, & tali fervore
spiritus incalcent, ut digne quotidiana Communione videantur, hoc illis a Superioribus permittatur.* Ergo ex mente Pontificis preter non peccatum mortale, requiritur ad Communionem quotidiana aliqua dispositio.

N. Dices: Implicat, ut judicium de honestate moraliter tantum certum, sit eo ipso metaphysice certum: de eadem: ergo non est metaphysice certum, quod sequens judicium certò prudens de honestate, non possit peccare. Confirmatur: Quod est tantum probabile, non est certum: ergo cum sit tantum probabile, picturam die festo licere, non sum metaphysice certus, quod pingendo die festo non peccem.

N. Sed contra retorquo tum contra conscientiam probabiliorem, tum contra conscientiam dictamen moraliter evidens: ergo si argumentum tenet, sola conscientia metaphysice evidens de non peccato erit moraliter certa; nam retentia eadem formâ, ita arguo: Non potest esse metaphysice certum id, cuius oppositum est probabile; & oppositum probabilius est probabile; & oppositum moraliter evidens est contingens; immo oppositum ejus, cuius habeo invincibilem ignorantiam, est probabile, & contingens: ergo sequendo opinionem probabiliorem, aut moraliter evidenter, aut ignorantiam invincibilem, non sum metaphysice, nec catholice reflexè certus me non peccare.

N. Purum igitur sophisma confundens objectum directum cum objecto reflexo, & pro mensura certitudinis, quam habet actus directus, taxare certitudinem actus reflexi: quo modo in simili, ut dixi *set. 1.* taxare quis vellet veritatem actus reflexi per veritatem actus directi; potest enim actus directus esse heres, & actus reflexus, docens eum esse. refim, esse actus fidei Divina: ergo potest etiam actus directus esse tantum probabilis, & certus uno certitudinis genere; reflexus autem potest esse evidens, & certus non tantum diversa specie, sed diversâ genere certitudine. Ita accidit in casu nostro, in quo actus directus, seu opinio probabilis est tantum certa certitudine practica, seu prudentis ad non peccatum adhesionis; non autem certitudine morali speculativâ.

N. Quare in nostro casu objectum, quod opinio pure probabilis affirmat, est tantum probabile; attamen est metaphysice evidenter certum, quod idem actus, quem certo probabiliter honestum judico, (non dico ancupel

certò honestum, sed certò probabiliter honestum) non possit esse peccatum, ut elicatur sub eo judicio prudenti honestatis. Ratus est tantum certò probabile licere eum actum; adhuc tamen est metaphysice evidens, quod idem actus ut elicitus sub ei bona fide sit licitus: hinc est, quod licet tantum certò probabile picturam die festo licere; attamen non est pure probabile, sed est metaphysice evidens, quod sit licet voluntio pingendi die festo, ut elicita sub judicio prudenti de ejus licentia.

Distinguendum igitur acutè est inter objectum conscientiae specificativè & objectum conscientiae reduplicativè. Simpliciter ut subitans judicio de honestate circa certitudine prudentis ad honestatem adhesionis, ut dixi *d. 5. & 6.* de objecto ut honestate errori invincibili. Volito picturam, quae est objectum conscientiae dictam licitam, est certò probabiliter licita: ergo ea volito est certò honesta certitudine morali practica, seu prudentis ad honestatem adhesionis; non autem est metaphysice evidens, immo nec speculativè moraliter evidens est, quod ea volito picturam sit licita; attamen eadem volito picturam, ut elicita sub codem judicio certò probabile, est metaphysice infallibiliter speculativè evidens, quod sit licita: eo modo, quo sepe fallimur, est, quod opus elicitorum sub errore invincibili sit licitum; est tamen metaphysice evidens, quod idem opus ut elicitorum sub invincibili errore de licentia sit licitum; & metaphysice repugnat, ut sit formaliter illicitum opus ut possum sub errore invincibili de ejus licentia; etiâ in sensu diviso ab eo errore possit esse formaliter illicitum. Informâ, si de codem judicio sit termo, concedo antecedens; si de reflexo supponendo aliud reflexum, nego antecedens, & consequentiam.

Ad confirm. concessio antecedenti, d. N. stingo consequens: est tantum probabile actionem A, non esse peccatum, ut divitiam à judicio certò probabile non peccato, concedo, est tantum probabile actionem A, non esse peccatum, ut subitam judicio certò probabile de non peccato, nego consequentiam; hoc enim est metaphysice certum, & speculativè evidens, non quidem evidentiâ directâ actionis, sed evidentiâ reflexâ; est enim metaphysice evidens, quod actio ut elicita sub judicio certò probabile de non peccato nequeat esse peccatum. Brevis: aliud est, *Est tantum probabile hoc opus non esse peccatum;* aliud est, *Est tantum probabile hoc opus ut elicitorum sub bona fide non peccatum.*

cati non esse peccatum. Primum est verum, secundum falso: primum est objectum actus directi, seu ipsius opinionis certò primum tantum probabilis; secundum est objectum actus reflexi supra eam probabilitatem. Hæc quæ dixi, quod sit metaphysicè evidens non esse peccatum opus ut elicium sub judicio certo probabili, aut probabili non peccato, ad abundantiam dicta sunt.

§. III.

Eo quia probabilitas non potest esse regula.

S U M M A R I U M .

Certitudo speculativa oritur ab evidentiâ, aut supernaturaliitate; non ita practica, n. 254.

Quid certitudo objectiva, quid formalis; quid formalis firma adhesionis speculativa; quid firma adhesionis affectiva; quid certitudo formalis practica? n. 255.

Arguit P. Thys. formalinem ortam ex judicio minus probabili esse prudentem, n. 256.

Nego; cur? ib.

Falso, quod omnis probabilior sit speculativa moraliter certa, aut evidens. Cur? ib.

Objecio: quia habens opinionem probabilem non habet nisi probabilitatem, n. 258.

Mihi certum quod quis potest esse certus de honestate formalis sui actus, et si non sit certus de materiali. Constat in hoc actu, Deipara est sine labe concepta, n. 259.

Et in obedientia, ib.

Ut licite operer, satis certitudo de honestate formalis actus, non de materiali ejusdem, ib.

Arguit P. Eliz. quia cum probabilitas conueniat unique contradictione, non potest esse regula, quia est indifferens ad legem, & non legem; immo magis est ad non legem, quam ad legem, quomodo horologium magis discordans motu solis non est regula, n. 260.

Eius contradicatio, n. 261.

Solvenda ab omni Catholicismo objecio, ib.

Lex aeterna est prima regula objectiva actum humanorum; ratio autem est regula formalis proxima eam applicans, n. 262.

Probabile potest esse in mente, vel subiective, vel objectiva, ib.

Probabile directum quid habeat pro objecto; & quid probabile reflexum? ib.

Lex aeterna non solum ut est in se, sed etiam ut in mente, est regula objectiva, n. 263.

Opinio probabilis subordinatur legi Dei, sive ut hac est in re, sive ut in mente, n. 264.

Ratio probabilis concreta per hoc, aut illud judicium, non est indifferens ad legem, & non legem, et si abstracta sit indifferens, n. 265.

Explico, ib.

Tom. III.

Falso quod quelibet probabilior se habeat magis ad verum, n. 266.

Minus probabilis est videatur magis falsa, non ideo est talis, ib.

Immò relative ad summum objectum non se habet nisi ad verum, nullatenus ad falso, ib.

Paritas horologii inutilis; cur? n. 267.

Arguit Palanus moralem certitudinem haberi non posse per aequum, aut minus probabile, num? 268.

Dico nullam certitudinem de honestate objectiva esse necessariam, ut licite operer, n. 269.

Moralis certitudo de honestate formalis est in ista quicunque judicio certo probabili de honestate objectiva. Cur? ib.

O Pones 7. Opinio certò probabilis N. practica est, juxta nos, moraliter certa de non peccato; ergo est moraliter evidens de non peccato. Consequens probatur; quia certitudo oritur ex evidentiâ, aut supernaturaliitate; sed in opinione probabili non oritur à supernaturaliitate; ergo ab evidentiâ.

Repf. certitudinem speculativam oriri ab N. evidentiâ, aut supernaturaliitate; practicam autem non oriri necessario ab alterutra: sed certitudo moralis, quam damus cuilibet opinioni practicæ certo probabili, non est certitudo moralis speculativa, sed practica; ergo non oritur ab evidentiâ, aut supernaturaliitate. Ratio est; quia plures sunt species, immo genera certitudinis, ut dixi in tract. de Fide; alia objectiva, de quâ nihil in presenti; alia formalis conveniens intellectui, quæ non est nisi determinatio intellectus ad verum, ut dixi d. 18. scil. 2. quæ certitudo formalis subdividitur in plures species: alia enim est certitudo formalis firmæ adhesionis pure speculativa, vel pure intellectualis, vel eminentis veritatis; ita enim indifferenter loquuntur Alenfis, Scotus, D. Bonav. & alii antiqui; alia est certitudo firmæ adhesionis affectiva, vel pietatis, vel conscientiae; ita enim idem Antiqui loquuntur, & tribui solet actui fidei Divinæ; ita etiam alia est certitudo formalis practica, quæ non est nisi connexio talis actus cum regulis morum, seu essentialis, & in trinseca determinatio judicii esti tantum probabilis cum regulis morum, quæ certitudo non oritur ab evidentiâ, sed ab intrinseca, ut nobis apparet actus, cum regulis morum connexione, ita ut illis sit in dirigenado ad opus essentialiter conformis.

Oppones 8. ex P.D. Thyrso diff. 10. n. 90. N. quod formido subsequens astensum fundatum in motivo minus, aut æquè verisimili, P. Thyr.

M fit

D I S P V T . X I X .

134

It magna, & prudens: ergo per eum assen-
sum non possum esse moraliter certus de
non peccato.

N. Sed contra; quia sicut ipse vult *num. 75.*
257. quod aſtentias ex motivo veriſimiliori rem
eſte honestam, etſi ſciat non repugnare,
quantum eſt ex vi motivi probabilitioris pro-
tali aſtentia, (non enim cognofcitur ut in-
fallibiliter connexum cum veritate) cum
aſſenſum eſte falſum, & rem eſte inhone-
ſtam; attamen r eſolutorie, & determinate ſibi
persuadet rem eſte licitam, & nequit prudenter,
& determinate dubitare, vel formidare, an ſit
illicta, & parvipendit tamquam ſcrupulum
formidinem. Ita aſtentias ex motivo minuſ,
certo tamen probabili, rem eſte honestam,
deliberate, & determinate ſibi ſuadet rem
eſte licitam, & tunc nequit in tenuſ compo-
ſite talis judicij, prudenter dubitare, & for-
midare, an ſit illicta, & parvipendit formi-
dinem, nam ſcīt eum aſtentia eſte certo
probabile, adeoque prudenter, cum quo
non ſtat formido prudens de oppofito. Qua-
re, quod nos dicimus eſt innegabile, niſi ne-
getur, quod aſtentia nixus motivo minuſ,
certo tamen gravi ſit prudens, quod nobis
eſt evidenter falſum. De hoc lege Illuſt.
Mich. de Fuēt. Michaelē de Fuentes *art. 7.* ubi recte do-
cet, quod ſi omnis probabilior opinio eſt
certa moraliter, aut moraliter evidens, eo
ipſo talis eſit ſuo Authori, qualis eſt hęc
propositio, *Datur Roma*; quod dici non po-
tēt de opinionibus inter TT. incertis; nul-
lus enim formidare potēt prudenter de ve-
ritate huius, *Datur Roma*; poſſum autem de
meā mihi probabiliori refleſtis ad oppofita
motiva prudenter formidare.

N. Oppones 9. Ut homo licite operetur, de-
bet habere certitudinem de honestate ſui
aſtus: fed operans juxta probabilem de ho-
nicate ſui aſtus, non habet certitudinem de
honestate ſui aſtus, ſed tantum probabilita-
tem: ergo ſequens opinionem probabilem
illicitē operatur: ergo neceſſarium eſt judi-
cium reflexum. Ita Merenda, & Fagnanus
Meten. Fagnan. volentes neceſſariam eſte certitudinem de
honestate materiali objeſti, & aſtus.

N. Sed contra; quia præter dicta *d. 18. ſed. 5.*
259. §. 1. & dicenda, quod quis poſt eſte certus
de honestate formalis ſui aſtus, eti certus
non fit de honestate materiali ejusdem, ad eſit
exemplum in hęc propositio, *Deipara eſt
fine labe concepta*, ubi non ſum certus de ho-
nicate materiali ejus aſtus, nec de ejus ve-
ritate ſpeculativa ejusdem aſtus, ejusque
objeſti; & tamen certus ſum de honestate
formali cultus Deiparae. In formā dico, quod
ut homo licite operetur, non fit neceſſe, ut

ſit certus de honestate materiali ſui aſtus;
ſatis ut certus ſit de ejus honestate formali.
Ita cum Superior (ait Caram. in Apolog.
n. 106.) aliiquid jubet, quod eſt probabilitet
bonum, non ſum certus, an materia, & ob-
jectum, circa quod eſt ille aſtus, ſit bonum;
& tamen certus ſum cum aſtum eſte hone-
ſtum. Et diſtinguo minorem: Operans jux-
ta probabilitet habet tantum probabilitatem,
non certitudinem, de honestate objeſtiva,
& materiali ipſius aſtus, & objeſti, conce-
do; de honestate formalis aſtus, nego mino-
rem, & conſequentiam.

Oppones 10. ex P. Elizald. lib. 3. qu. 18. N.
quod probabilitas non poſit eſte regula
actuum humanorum: Primo, quia, ait pag. *P. Eliz.*
197. §. 2. Probabilitas conuenit, juxta nos,
utrique contradictorio: Secundo, quia ratio
humana probabiliſ non ſubordinatur Di-
vine legi, quae eſt regula primaria: ergo op-
picio probabiliſ non poſt eſte regula con-
cordaria, ut eſte debet, ſi eſt regula morum.
Antecedens probatur; quia lex Dei eſt una,
& pro una tantum parte contradicitur; at
ratio probabiliſ eſt pro utrique parte, tam
pro lege, quam contra legem: ergo ratio
probabiliſ non ſubordinatur legi Dei: Ter-
tio, quia ratio probabiliſ eſt indiferens ad
legem, & non legem; ergo non magis ap-
plicat, quam non applicat Dei legem: ergo
non eſt regula formalis morum: Quarto,
quia ratio humana dividitur in magis, mi-
nuſ, & eque probabile; cum autem nos
velimus, quod ſit regula tam ratio minuſ,
quam magis probabiliſ, co ipſo probabilitet
ſic ſumpta, ſeu in genere, non magis ſe ha-
bet ad legem, quam non legem; non magis
ad verum, quam ad falſum; immo ſicut
magis probabiliſ eſt magis ad verum, ita mi-
nuſ probabiliſ eſt magis ad falſum: ergo
eque, & minuſ probabiliſ non poſt eſte
regula: Quinto, quia ſicut horologium non
magis concordans, quam discordans a mori
ſolis non eſt regula conueniens temporis, &
qui eo uteretur, erraret voluntarie; ita qui
ſcienter ſequitur minuſ, aut eque probabiliſ
eſt regula, quia aſtum aliquid non ma-
gis concordans, quam discordans a lege
Dei, quae eſt regula primaria, peccabit im-
putabiliter, ſeu formaliter. Hoc argumento
ſepe uſus fuit P. Eliz. alibi, hic autem n. 10.
aut, quod convellat ſtrixpitus, quidquid mo-
lis ſuper probabilitet fabricatum eſt.

Sed, ut ad evidentiā ejus inanitas ſequiſ N.
oſtenſa conſet, quero à P. Eliz. an proba-
bile ſit non tantum regula neceſſaria, ſed ſe P. Eliz.
ſola ſufficiens ad recte operandum? Si non
eſt ſufficiens, ut revera per illum non eſt,
qui

qui solam veritatem vult morum regulam, sequitur 1. sibi contradicere, nam lib. 3. qu. 1. aperte docet probabile explicatum per plerumque non fallens esse morum regulam: ergo probabile, aut probabilius explicatum per plerumque non fallens erit sufficiens regula morum. Si autem est sufficiens, (qua est altera pars quæstionis) sequitur 2. eo ipso ruere ejus argumenta, nam falsum erit aliquando regula morum; quomodo autem falsum cum se habeat ad non legem Dei, & discordet à primâ regulâ, erit regula secundaria, & applicans legem Dei: ergo argumentum ab omni Catholico in errore invincibili est solvendum: si enim invincibilis error primam veritatem, & legem applicare potest, cur aliud judicium, quod non est certò falsum, qui est certò probabiliter verum, est, in re falsum sit, non poterit idem præstare? Vide que dixi d. 5. & 6.

Porro P. Eliz. nobiscum convenit in hoc, N. quatenus negat tale judicium reflexum, ut docet lib. 3. qu. 2. et si ille hoc neget, quia 263. putat impossibile; nos autem quia non neccelarium s; quapropter tanto magis stare debet nostræ respondioni. Demum recordari debemus falso esse, quod sola lex æterna ut est in se, sit regula humanorum actuum; immo ipsa lex Dei ut est in nostrâ mente est regula, ut patet in invincibiliter errante; ita ut ipsum judicium invincibiliter erroneum, vel ipsum judicium directum, sive probabile, sive certum sit regula formalis proxima; ipsa autem Dei lex, ut tubstantia ei judicio invincibiliter erroneo, aut certo, aut probabili, sit regula objectiva, cui operationem conformare tenemur, aut possumus.

In formâ nego antecedens. Ad 1. proba- N. tionem translat antecedens, & nego conic- 264. quentiam.

Ad 2. probat. nego antecedens, quod opinio probabilis non subordinetur legi Dei; eo enim ipso, quod est certò probabilis, est illi conformis. Ad hujus antecedentis probationem fateor legem Divinam in re est unam; attamen ratio probabilis non subordinatur legi Dei præcise tantum ut est in se, sed ut est in mente. Cum enim opinio probabilis A, favens legi sit eidem ut est in mea mente conformis; (eo enim ipso, quod opinio est certò probabiliter vera, eo ipso est conformis legi ut mihi tunc apparat) & opinio probabilis B, favens libertati contra legem non sit eidem legi Dei disformis; tunc enim lex mihi apparat non existere, (nota autem quod ea duo judicia nequeunt simul esse, sed tantum successivè) consequenter si strictè, & pressè loquamus, una ex dictis opinionibus est quantum appareat juxta legem; alia nec juxta, nec contra legem; hec enim quantum appetit, non datur, lex autem non appetens non est lex, sed est juxta libertatem.

Ad 3. distinguo: Ratio probabilis abstracta est indifferens ad legem, & non legem, translat: at ratio probabilis abstracta, non est quæ me dirigit ad operandum, sed est ratio probabilis, seu probabilitas concreta, & contracta ab hoc, aut illo judicio probabili: ratio probabilis concreta per tale, vel tale judicium, nego antecedens: vel enim judicium probabile favet legi, & sic illud non est indifferens ad non legem, nam dirigit operationem representando legem: vel judicium probabile non favet legi, sed libertati? & hoc non est indifferens ad legem, nam dirigit operationem proponendo

Mij non

Tom. III.

non legem; & distinguo consequens: ratio probabilis ut sic non est regula, concedo; talis ratio probabilis, nego consequentiam.

N. Ad 4. probat, patet tum ex modè, tum ex alibi dictis; dixi enim esse evidenter falsum, quod quilibet probabilior magis se habeat ad verum; alias cum utraque contradictione sit probabilior, una uni, altera alteri, utraque magis se haberet ad verum. Licet ergo minus probabilis comparativè ad probabiliorē appareat minus vera, & magis falsa, non ideo est minus vera, & magis falsa. Rursus licet minus probabilis retrospective ad probabiliorē appareat minus vera, & magis falsa, attamen comparativè ad suum objectum, & considerata ut est in se, magis se habet ad verum, quam ad falsum; immo ad falsum nullo modo se habet; nam quod affirmat, aut negat, negat, aut affirmat, quia putat verum, & oppositum, quod est probabilius, putat falsum.

N. Ad 5. dico, quod paritas horologii, ut tæpe dixi, non sit ad rem; arguens enim supponit, quod sicut motus solis, ut est in se, est regula, cui horologium, ut sit physicè rectum, conformari debet, ita a patre Dei, ut est in se, sit regula, cui judicium, ut sit rectum, conformari debet; hoc autem est falsum. Addo 1. quod motus solis est patens, adeoque error horologii est evidens; non ita lex Dei dubia est patens, nec error opinionis in rebus incertis est evidens. Addo 2. quod licet arguens bene dicat, quod qui eligeret horologium æquè indifferens, ut ostenderet, ac non ostenderet motum solis, scienter erraret; at male supponit nos dicere, quod eligi possit pro regula opinio indifferens ad verum, & falsum; immo quodcumque directum pro regula operationis eligatur, eligitur, quia idem judicium directum probabile putatur verum; & quod omittitur, omittitur, quia tunc putatur falsum. Alter his argumentis occurrit P. Teril. qu. 49. per totam de Reg. mor. cuius responditionem etsi veram putem, mihi tamen mea magis placet, quia expeditior.

N. Oppones 11. ex Palanco, qui et si qu. 33. 268. n. 6. rectè doceat, quod ad honestè formaliter operandum necessaria sit aliqua certitudo de honestate objectivæ operis eligendi, qua certitudo, ait n. 8. fatis est, ut sit moralis, aut probabilis aliquando fallibilis; attamen num. 10. simul docet, quod hæc moralis, seu probabilis certitudo haberi non potest, quoties æquè probabile est opus esse veritum, ac esse licitum; sed tantum quando in solidum, seu unicè probabile est, aut lon-

gè probabilius est licitum esse, quam illicitum. Ratio est; quia moralis, seu probabilis certitudo de honestate operis unice habetur, quando motiva magis inclinat in honestatem, quam in operis in honestatem: ergo ea probabilis certitudo solum haberi potest, quando operanti est unice probabile, aut longè probabilius opus esse honestum, quam in honestum.

Sed contra 1. quia licet verum sit, quod N. aliqua certitudo necessaria sit ad honestem, formaliter operandum, nempe certitudo de honestate formalis operis eligendi, que certitudo fatis est, ut sit moralis, falsum tamen est, quod necessaria sit aliqua certitudo de honestate objectivæ; immo hec in incertis implicat, nisi quis velit omnia sibi incerta, esse sibi objectivæ certa. Secundò, quia falsum etiam est, quod moralis certitudo de honestate formalis haberi non possit nisi per judicium probabilium; nam ea certitudo moralis, seu prudentis ad non peccatum adhæsionis inest cuique judicio prudenti: ergo cum, per me, omne judicium practicum certò probabile sit prudens, eo ipso illi certitudo de non peccato formalis.

SECTIO VII.

Alique illustrationes.

SUMMARIUM.

Non est impossibile, et si non sit necessarium judicium reflexum certum, n. 270.

Nulla repugnancia in hoc, quod opinio sit tantum probabilis, & dictamen de licito usu sit certum, n. 271.

Dictamen reflexum non dat certitudinem opinioni probabilis, dat huius usui, n. 272.

Opinio de licito usu minus probabilis videtur certa, à n. 274. ad 277.

Non tantum datur prima principia ex terminis evidentiis, que non possunt probari, sed etiam principia immediate ex se probabilis, que non possunt, nec debent probari. Tale est, qui certe prudenter agit, non peccat &c. n. 276.

Nostra sententia de licito usu est saltem ipsi Pro- babilis est moraliter certa, n. 277.

Immò etsi hoc negetur, ipsa certa probabilis est exercitè certa de non peccato, ib.

Ut vitetur difficultas de necessitate judicij reflexi certi; & de repugnancia ut directum probabile sit certum, melius est appellare ad reflexum certum de objectivæ probabilitate, quam vel ad solum directum probabile, vel ad hoc ut unum certo reflexo de licito usu, & se- quela judicij directi certò probabilis, ib.

Omnis

Omnis certò probabilis subjectivè est regula immixta, n. 278.
Et est semper practicè vera, n. 279.
Est evidens implicare, ut peccet sequens certò probabilem, n. 280, 281, 282.
Falso quod ait Caram, quod id quod certificat conscientiam non sit probabilitas, sed sola non certitudo opinonis opposite, n. 283.

- N. **E**X dictis infer 1. plerosque Anti-Probabilistas impugnare Probabilistas ex eo quod reflexio supra ipsam probabilitatem impossibilis sit ad formandum certum de non peccato judicium. Sed, ut ostendi secl. 1. & 2. falluntur, esto enim illud judicium reflexum certum non sit necessarium, ut sim certus de non peccato, attamen non repugnat, ut sit certum certitudine respectiva seu respectu Probabilistarum. Si enim Probabilioris quilibet propriis probabilitior est illis respectivè certa, cur non sententia affirmans licitum certò probabilis usum esse possit Probabilis certa; tantò magis, quod nulla opinio particularis probabilior, adeoque Probabilioris moraliter certa, habeat tot fundamenta, quot sententia stans pro licito usu certò probabilium? Nam, ut rectè P. Card. tom. 3. d. 56. à n. 187. haec duas propositiones, *Licet uti omni certò probabilis, sed opinio docens licitam die festo picturam est certò probabilis*, sunt certae talitem moraliter: Minor, quia eam opinionem de picturam die festo suppono certò probabilem: Major, ob omnes rationes, quibus probatus est licitus cujusque opinonis certò probabilis usus: ergo hæc consequentia, *Licet uti hæc opinione, seu pingere die festo, est etiam certa, immo, juxta Probabilistas Reflexistas, est conscientiæ dictamen*; et si ego negaverim esse ultimum conscientiæ dictamen, cum superfluum sit hoc judicium reflexum, ut licite pingam.

N. Confirmat P. Card. præter ea, quæ ego dedi secl. 1. quia nulla est repugnans in P. Card. hoc, quod opinio sit tantum probabilis, & dictamen de eâ sequendam sit certum, ut pastores docent P. Elizal. M. Merc. & alii Anti-Probabilistæ, qui hoc ostendunt tum in subdito obedienti Superiori aliquid purè probabile præcipienti, & tamen subditus est certus se non peccare; tum in sequente opinionem purè probabilem D. Thom. & tamen format judicium certum de non peccato reflexum: ergo hæc consequentia, *Licet hanc sequi*, potest esse certa, esto certum non sit, quod licet pictura die festo.

N. Addit P. Card. num. 212. aliud esse, quod dictamen reflexum det certitudinem usui Tom. III.

opinionis probabilis, aliud, quod det illam ipsi opinioni probabili. Illud est verum, quia deducitur ex duplice præmissa certa fibi, *Licet uti qualibet practicè certò probabilis, sed opinio docens licitum pingere die festo est talis*, ergo licet uti opinione docente licitum pingere die festo; quæ conclusio est ipsum dictamen reflexum certum, quia utraque ejus præmissa est certa. Hoc est falso, nec ullus Probabilista hoc docet; potest enim propositio directa esse probabilis, & reflexa esse certa, ut patet ex dictis.

Dices certum non esse, quod licet uti N. quilibet practicè certò probabilis: ergo illud 273. judicium reflexum, *Licet uti opinione probabili docente licitam die festo picturam*, non est certum. Rursum si non est certa universalis, *Licet uti qualibet probabilis*, multò minùs certa erit particularis, *Licet hæc sit*; & multò minùs erit certus, qui habet hoc judicium, à S. Do. Licet pingere die festo. Ita M. Jacob. à S. Do. minic.

Sed contra, ait P. Card. n. 233. Etsi plures pietate, & doctrinæ illustres negent esse 274. certum, immo esse verum, quod licet usus P. Card. cuiutque probabilis, attamen eorum autoritas contra certitudinem deducunt ex principiis intrinsecis, ut sunt omnes rationes, quibus licitum probavimus probabilitatum usum, nihil probat. Subdit paucos esse, qui judicent standum semper pro lege contra libertatem; sunt enim tantum Synichius, M. Baro, M. Merc. & alii tres; similiter pauci sunt stantes pro præcepto eligendi probabiliorum, si conferantur cum oppositis. Addit eos ipsos Anti-Probabilistas non intelligere perfectè nostram mentem, & plura impugnare, quæ nos non negamus; Scriptor autem ignorans, & impugnans quod nescit, non est audiendus: hoc autem suadet Catalogus malarum illationum, quas dedi d. 11. quibus nos uti putant Anti-Probabilistæ. In formâ dico, quod hoc antecedens, *Licet uti qualibet practicè certò probabilis*, sit certum respectu Probabilistarum; dari enim certitudines respectivas est manifestum. Ad additum dico, quod si universalis non est certa, nec certa est particularis sub eâ contenta eo genere certitudinis; universalis tamen est certa, ut dixi, ipsis Probabilis.

Deinde do non esse certum hoc antecedens, *Licet uti qualibet practicè certò probabilis*, certitudine, inquam, veritatis speculativa; nego tamen opinionem docentem licere picturam die festo, quam suppono certò probabilem, non esse certam certitudine prudentis ad non peccatum adhesionis, et si

M. iii non

D I S P U T A T I O N E X I X.

138

non sit certa certitudine logice conformata sui cum objecto.

N. 276. Scio, quod P. Teril. *q. 16. de Reg. mor.* velit nostram de licto usu cuiusvis practi-
P. Teril. ce certò probabilis sententiam, non tantum esse certam, quin esse inexpugnabilem; quod eti Adversarii ad hanc audita risuri sint, hoc non probat, ait n. 17. nos dicere falsum; eo modo, quo quia Janseniti, auditis quæ de ignorantia invincibili dicunt Anti-Proba-
bilistæ, & nos, rideant; & ex eo quia Hetero-
doxi rideant ea, que Orthodoxi dicunt de credibilitate unicæ fidei Catholicae, & ea negent; non inde fit verum non esse, quod sententia de ignorantia invincibili, & de obligatione amplectendi fidem Romanam non sit inexpugnabilis. Idem inquit in no-
stro casu dicendum: ut enim Jansenistæ, & Heterodoxi nostra argumenta non vident, vel quia ea non ponderant, vel ex affectu in-
partem oppositam inclinato, vel ex passione
mentem cæcante, ita accidit Anti-Proba-
bilistæ, qui si nostra argumenta rite considerarent, illico veritatem viderent. Sed demus nostram de licto cuiusvis certò probabilis
usu sententiam non esse certam; certum ta-
men est, ait P. Teril. *mem. 16.* quod sit evi-
denter, & certò probabilis intransitivè, &
per se formaliter; claritas autem, aut certi-
tudo ipsi judicio certò probabilis intrinseca
certificat exercitè ipsum operantem de bona
operatione, nec est necessarius, vel processus
in infinitum, qui implicat; vel aliud judi-
cium certum, aut evidens reflexum, proba-
bens certò probabilitatem judicij directi,
nam, ut notavimus in *tratt. de Fide*, non tan-
tum dantur prima principia ex terminis, seu
immediate evidentiæ, quæ non agent, nec
possunt ulterius probari; sed etiam dantur
principia immediate ex se probabilia, quæ
nec possunt, nec debent ulterius probari,
qualia sunt, quod qui prudenter operatur, non
peccat; qui sequitur consilium prudens, non
peccat; quod nemo tenetur lege naturali ad
probabilis, sicut nemo ad perfectius; hæc
enim principia sunt saltem immediate pro-
babilia, si non sunt immediate evidentiæ.

N. 277. Ecce 1. sententiam de licto usu esse sal-
tem respectivè certam, seu ipsis Probabilis. Ecce 2. quod adhuc negato, quod ea sit
certa iisdem, non fit, quod ipsa opinio par-
ticularis, ex gr. *Licet pingere*, non sit forma-
liter per se certa de non peccato formalis;
certificat enim exercitè ipsum operantem de
bona operatione eo ipso, quod cognoscatur
ut certò probabilis. Ecce 3. quod ut vite-
mus difficultatem inter Reflexistas, & non
Reflexistas, illos obligantes ad judicium re-

flexum supra lictum probabili, aut pro-
babilius usum, ut habeatur certudo de
non peccato formalis; hos rejecientes tam-
quam superfluum hoc judicium reflexum
certum, immò impugnantes ejus certitudi-
nem, & afferentes impossibilem; eccc, in-
quam, ut hanc difficultatem vitemus, dice-
mus melius esse formale judicium reflexum
de probabilitate, quod est, & semper esse
debet certum, quam niti directo; quodlibet enim directum, eti probabilius, et in-
certum, nisi ejus certitudo exponatur ut
nobis: rursus quodlibet reflexum supra li-
ctum usum cuiusvis probabilis, aut proba-
bilioris potest ad summum esse respecti-
ad suos Patronos certum; non autem abso-
lutè omnibus: nam Probabilioris non
tantum negant, quod hoc judicium re-
flexum, *Licet sequi omnem certò probabilem*, sit
certum, quin negant esse verum: similiter
omnes Tutoristæ hoc judicium, *Licet sequi
omne probabilem*, non tantum negant esse
certum, quin esse verum: ergo certitudo
absoluta hujus judicij reflexi, *Licet sequi
omne probabile, aut probabilem*, non datur.

Inter 2. juxta nos omnem practicam N.
magis, sive minus, sive æquè, certò tamen 278
probabilem, esse regulam immediatam, &
formalem operis elicendi, adeoque esse ultimum
conscientiæ dictamen; judicium au-
tem reflexum supra lictum cuiusvis proba-
bilis, aut probabilioris usum esse regulam
immediatam utus licti cuiusvis probabilis,
aut probabilioris, nec esse ultimum dicta-
men.

Inter 3. quod licet quilibet practicæ pro-
babilis, aut probabilior, aut probabilitatim, 279
immò moraliter certa, possit esse in repre-
sentant falsa, semper tamen est practicæ
vera, ita ut eam sequens non possit peccare.
Ratio est; quia omnis bona fides de non
peccato excusat semper à peccato, immò²⁸⁰
repugnat, ut sequens illud judicium, sive
magis, sive minus, certò tamen probabile de
non peccato, peccat: ergo licet opinio pra-
& icæ probabilis, immò moraliter certa pos-
sit esse speculativæ falsa, quatenus potest
reprezentare ut lictum, quod in se est illu-
cium; est tamen semper practicæ vera, quia
se, & opus, quod dirigit, conformat primis
regulis morum: ex gr. hoc ultimum di-
ctamen, *Licet pingere die festo*, esto esse pos-
sit speculativæ falsum, quatenus falsum esse
potest, quod licet pictura; est tamen pra-
& icæ verum, quatenus idem dictamen est
conforme his regulis morum: Quod non
est certò veritum, immò est certò probabi-
liter, aut probabilius non veritum, non est
veritum.

veritum, pictura die festo talis appetet, ergo non est vetita, ergo non est peccatum: Quod ratio certo probabilis, aut probabilior dictat licere, est licitum, sed ratio certo probabilis, aut probabilior dictat picturam licere die festo, ergo haec die festo licet.

N. Infer 4. non tantum esse verum, & certum, sed esse reflexè metaphysicè evidens, quod sequens opinionem practicam certo probabilem, aut speculative probabiliorem, nec peccet, nec peccare possit. Ratio est: quia haec consequentia, Ergo sequens opinionem practicam certo probabilem, aut speculative probabiliorem non peccat, nec potest peccare, deducitur ex his præmissis metaphysicè evidenteribus: Ille non peccat, nec potest peccare, qui sequitur prudens, aut prudentius conscientia dilectionem; sed sequens opinionem practicam certo probabilem, aut probabilem, est minus, sibi opposita, sequitur dictamen conscientia prudentis, aut prudentius; ergo eam sequens, nec peccat, nec potest peccare. Maior est metaphysicè evidens: est enim primum Ethicæ principium per se notum. Minor etiam est metaphysicè evidens, nam est ipsissima opinio- nis practicæ certo probabilis, aut probabilioris definitio, cuius nomine venit judicium prudens, aut prudentius de re operabili: ergo etiam consequentia est metaphysicè evidens.

N. Confirmo 1. hæc ratione metaphysicè evidenti: Ille non peccat, nec potest peccare, qui caret prærequisito necessario ad potentiam peccandi; quia maior est metaphysicè evidens: sed habens opinionem certo practicè probabilem de non peccato caret tam judicio de peccato, tum apprehensione obligatorii retrahente à peccato, nam ut ea apprehensio obligatorii retrahat à peccato, debet esse divisa a judicio prudenter dictante, tale opus non est peccatum: ergo habens opinionem certo practicè probabilem, nec peccat, nec potest peccare.

N. Confirmo 2. argumento evidenti, quod trahit Caram. in Dialexi pag. mihi 339. ex Illust. Stephano Spinulæ in Opus de liberalibus pag. 23. Vel intellectus est certus de honestate materia hæc, & nunc eligenda, & tunc evidens est, quod sit certus de honestate electionis; ea enim electio est certò honesta,

cujus materia est certò honesta: vel intellectus probabiliter tantum cognoscit honestatem materiæ: & tunc adhuc est certus de honestate electionis; ea enim electio est hæc, & nunc certò honesta, cuius materia, quantum fieri potest, cognoscitur hæc, & nunc ut honesta, ergo nullum est dubium de ejus honestate: sed opinio probabilis de honestate materia est cognitionis sufficientissima, evidens enim vix aliquando est possibilis, nec Deus vult impossibilita: ergo electio ei conformis erit honesta, & sine peccato: ergo cum opinione probabilis de honestate materia, immo de materiali honestate electionis, nulla potest manere formida de formalis honestate electionis: ergo opinio probabilis de honestate materiali objecti, immo electionis nullam habere potest formidinem de honestate formalis electionis: potest quidem esse incerta de honestate materiali objecti, & electionis; numquam tamen de honestate formalis electionis: ea enim opinio probabilis dicitur hæc, & nunc electionem esse formaliter honestam; & huic iudicio non potest subesse fallum. Hæc Caram. ex Spinulâ.

N. tom. 4. in suâ Dialexi à n. 190. pag. mihi 117. 283.

nempe quod ratio formalis reddens conscientias in praxi securas, non sit certitudo, aut maior, aut equalis, aut minor probabilitas sententie, quam sustinemus, sed sit mera contraria opinione non certitudo. Falsum, inquam 1. quia supponit, quod quoties una ex contradictoriis sit probabilis, etiam altera talis sit; quod latè rejici d. 4. Secundò, et si daretur utramque contradictionem semper esse probabilem, attamen, quod me directè movet ad asserendum opinionis meæ, non est non certitudo oppositæ; nam non certitudo oppositæ est negatio impedimenti præquisita, ut possim meæ opinioni asseriri: quo modo ratio formalis, & causalis motus pedis non est negatio catene, seu impedimenti, sed ipsa potentia motiva est causa; & ipse motus est ipsa ratio formalis motus. Quod ergo conscientiam reddit in praxi securam est ipsum judicium prudens institutum formaliter, & intransitivè cuique opinioni certo probabili: vel est judicium certum de possessione libertatis, quoties lex est dubia, seu non est certa. Sed de hoc infra.